

NE SAMO PREVAJALCI!

Kot smo obljubili bralcem v prejšnji številki našega tednika, se danes vračamo k odredbi Deželnega upravnega sodišča v Furlaniji-Juljski krajini z dne 20. julija letos, po kateri je na priziv odvetnika dr. Jožeta Škerka, bivšega občinskega svetovalca v občini Devin-Nabrežina in prvega deželnega poslanca Slovenske skupnosti (1964-1968), bila začasno prekinjena veljavnost treh sklepov devinsko-nabrežinskega občinskega sveta z začetka maja letos. Dva sklepa zadevata urbanistično ureditev Sesljskega zaliva. Dr. Škerk se v tem svojem prizivu sicer ne dotika vsebine sklepov občinskega sveta, temveč jim zanika zakonitost, ker niso bili sestavljeni tudi v slovenskem jeziku in nato v obeh jezikih objavljeni na občinski oglasni deski. S tem so bila grobo kršena natančna določila tako občinskega statuta kot občinskega poslovnika, ki ureja delovanje občinskega sveta. Gre za prekršek - poudarja Deželno upravno sodišče -, ki povzroča "hudo in nepopravljivo škodo", zaradi česar je tudi bila začasno prekinjena njihova veljavnost.

Namesto da bi neposredno prizadeti župan Vocci pošteno priznal hudo napako, saj je doživel, da je dr. Škerk zaradi enakega prekrška že bil prej vložil priziv zoper tri sklepe občinskega odbora, ki so bili sestavljeni in nato objavljeni na oglasni deski le v italijanskem jeziku, je v dnevnem tisku napovedal, da bo zaradi tega priziva edino imelo hudo škodo slovensko jadralno društvo "Čupa", ki ima svoje pribeže v Sesljskem zalivu gotovo nad dvajset let. Županove besede povsem upravičeno smatramo za nedopustno izsiljevanje. Prizadeti gospod naj se zaveda, da je "Čupa" za vse Slovence sestavni in neločljivi del Sesljskega zaliva in da bo takšen gotovo tudi ostal! V zvezi z ravnanjem in obnašanjem sedanjega župana moramo opozoriti na še eno njegovo nesprejemljivo potezo. V spornem sklepu občinskega sveta z dne 2.5.2001, št. 23 piše, kako občinski svet sklene "pooblastiti občinski odbor, naj poskrbi za slovenski prevod elaboratov načrta urbanistične variante". Pravilno zato ugotavlja dr. Škerk v svojem prizivu, da gre za "goljufni način" rabe slovenskega jezika v javni upravi.

Prvemu slovenskemu deželnemu poslancu SSk v Furlaniji-Juljski krajini je treba vsekakor priznati, da se je s svojimi prizivi, ki jih tudi sam kot odvetnik zagovarja, lotil za vsako narodno manjšino najvažnejšega vprašanja, to je pravice do uporabe maternega jezika v javnosti, predvsem v javni upravi. Odredba Deželnega upravnega sodišča, ki jo omenjamo, pa je imela za posledico, da so nekateri slovenski župani sicer zelo kratko in tudi precej nenatančno opisali stanje rabe slovenskega jezika v svojih občinah. Vsi so govorili o velikih težavah, češ da ni dovolj prevajalcev za slovenski jezik. Sami pa menimo, da naša manjšina ne potrebuje samo prevajalcev, temveč ima pravico, da je na pomembnih mestih vsake posamezne občine in tudi pokrajine stalno nameščeno primerno število poklicno usposobljenih funkcionarjev, katerih materni jezik je slovenski.

STRAN 2

DRAGO LEGIŠA

"Cerkev je že od vsega začetka zavzemala do globalizacije uravnovešeno stališče, in sicer, da globalizacije ne smemo demonizirati, ampak jo obvladovati in usmerjati, voditi... Kard. Tettamanzi ni napravil nič drugega kot to, da je opozoril na nekatere skrajnosti: na eni strani je izjemno veliko bogastvo, na drugi so ljudje, ki umirajo za lakoto. To so stvari, ki jih že dolgo ponavlja tudi papež Janez Pavel II., za katerega gotovo ne moremo reči, da je sovražnik Zahoda, saj mu v tem primeru gotovo ne bi čestital ameriški predsednik George Bush, da je premagal in porazil komunizem."

MICHELE SIMONE, CIVILTA' CATTOLICA

PO SREČANJU PREDSEDNIKOV VLAD IN DRŽAV

KAJ SE JE PRAVZAPRAV DOGAJALO V GENOVI

ALOJZ TUL

Ne mislimo tu obnavljati dogajanja, temveč le izpostaviti nekatere misli in poglede, ki se porajajo na osnovi dosedanjega prikaza dogodkov in njihovih razlag po medijih in s strani političnih predstavnikov. Pojasniti je treba, da so se tiste dni zbrali v Genovi protestniki oz. nasprotniki tako imenovane globalizacije (gospodarsko-financijskega poslovanja) različnih idejnih in ideoloških pogledov, ki se opredeljujejo za različne metode svojih protestov. Glavnino so nedvomno predstavljali predsedniki, ki zagovarjajo miroljubne metode in so bili v organiziranju Genovskega socialnega foruma, v katerem so sodelovale tudi mnoge katoliško usmerjene skupine. Na drugi strani pa so bile skupine radikalno-anarhičnega navdih, med temi tudi ekstremistične skupine iz raznih severnih evropskih držav, ki so znane že iz nastopa na drugih podobnih srečanjih v Pragi (in Göteborgu pred kratkim).

Sile javnega reda pod vodstvom notranjega ministrstva so gotovo poznale namene in razpoloženje omenjenih skupin protestnikov in izdelale načrt o nadzoru in varovanju strogo zaščitnega področja, kjer so zborovali visoki državniki. Zato so že vnaprej skušali preprečiti, da bi se protestniki preveč približali omenjenemu področju. Mnogi očividci in komentatorji genovskih dogodkov tudi poudarjajo, da so zaradi tega ostale predele mesta tako rekoč prepustili demonstrantom, kar so spetno izrabile najbolj skrajne skupine, ki so se začele znati nad trgovinami in bankami ter se po preizkušeni gverilski metodah zapletele v spopade s policijskimi silami, ki so jim bile težavo kos. Iz ravnanja le-teh mnogi sklepajo, da se navodila njihovih nadrejenih niso prilagajala sprotim razmeram, kar so spet izkoristile skrajne skupine demonstrantov, ki so se potem vrvale v sprevod nasilnih protestnikov, ko so bili

O nedavnem vrhunskem srečanju osmih gospodarsko najpomembnejših držav v Genovi je bilo veliko izrečene in napisane ter prikazane po televizijskih ekranih. Razlage in komentarji pouličnih dogodkov v zvezi z nastopi protestnikov in sil javne varnosti so različni, iz vseh pa izhaja presenečenje nad razvojem, ki ga je celotno dogajanje zavzelo in temu sledeče večje ali manjše pripisovanje krivde temu ali onemu dejavniku.

deležni policijskega pregona tudi miroljubni udeleženci sprevoda, kar je še bolj razglašeno splošno ozračje.

Drug značilen poseg so varnostne sile izvršile v noči od sobote na nedeljo v neko šolsko poslopje, kjer je bilo informacijsko središče omenjenega Socialnega foruma in so mnogi tam tudi prenočevali. Opravičile so ga s trditvijo, da so v stavbi našli zatočišče nekatere nasilni skrajneži, in s tem dejansko obtožile forum, da daje kritje ekstremističnim elementom. To zadnje dejanje genovske tragedije je še naknadno razburilo duhove in sprožilo vrsto obtožb na račun policijskih sil.

Kot že rečeno, ne želimo tu meritorno ocenjevati vsega, kar se je v Genovi dogajalo v času zasedanja skupine najvišjih svetovnih državnikov, vendar se ne moremo ubraniti vtisa, da v organizaciji nastopanja varnostnih sil nekaj ni delovalo, tako da si večina državljanov ne zna razlagati, kako je lahko prišlo do znanih dogodkov. Ali smemo pričakovati, da bo kaj več jasnosti izšlo iz parlamentarne razprave, ki pravkar poteka v Rimu? Opozicijske politične sile namreč zahtevajo odstop notranjega ministra Scajole zaradi politične odgovornosti nad vodenjem delovanja varnostnih sil v omenjenih dneh v Genovi.

SLOVENIJA IN ITALIJA

SE ZGODOVINA PONAVLJA?

V zadnji številki smo razmišljali o vprašanju zgodovine, gre naprej ali nazaj? Tu pa lahko razmišljamo o tem, ali se leta ponavlja. In ugotovili bomo, da se.

V teh dneh je na obisku v Ljubljani italijanski zunanji podminister Roberto Antonione, do nedavnega še predsednik deželne vlade Furlanije-Juljske krajine. Novi predstavnik rimske vlade je v svojem resorju zadolžen za države Evropske unije, pa tudi za stike z državami srednje in vzhodne Evrope. Sam gotovo dobro pozna tudi stvarnost Republike Slovenije, saj se je še v prejšnji funkciji večkrat sestal s slovenskimi prvaki.

Kaj bo predvsem predmet razgovorov Antonioneja z zunanjim ministrom Ruplom? Na tem mestu naj zapišemo le nekaj splošnih misli ob vsem tem. Najprej ugotovitev, da se prav z nastopom Berlusconijeve vlade (kot sredi devetdesetih let) spet obnavlja sicer že izrabljen problem nekdanje imovine istrskih beguncov oziroma njenega vračanja. Že v času prve Berlusconijeve vlade je prišlo do hudih zapletov v zvezi z vsotopom Slovenije kot pridružen članice Evropske unije. To je prav takratna desničarska rimska vlada blokirala z znanim vetom. Nato je sicer prišlo do znanega španskega kompromisa, imenovanega po ministru Solani, ki je sicer rešil nekatera vprašanja, drugo pa je prepustil odprto...

Med tem je malo kasneje postala Slovenija pridružena članica Evropske unije, in to v dobi Prodijske vlade. Danes pa se, kot kaže, spet vračamo nazaj. Rim zahteva nekako revizijo celotnega problema, kar pa je za Slovenijo in sploh za vse dobromislele ljudi anahronistično in nesprejemljivo. Sloveniji v Italiji se tako pri vsem tem lahko globoko zamislimo. Kaj naj tu podčrtamo?

Italijanski parlament je v zaščitnem zakonu za Slovence sicer omenil nekdanjo imovino manjšine, tako Narodni dom v Trstu in Trgovski dom v Gorici, ki naj bi ju vsaj delno vrnil v uporabo Slovencem.

Obstajajo še druge imovine, kot nekdanje Alojzijeve v Gorici, ki čakajo na vrnitev.

ANDREJ BRATUŽ / STRAN 2

SPOROČILO BRALCEM

Cenjene sodelavce in bralce obveščamo, da bo meseca avgusta izšla še številka z dne 9. avgusta, nato bomo zaradi poletnega premora izšli spet v četrtek, 30. avgusta. - UREDNIŠTVO

02 Janez Povše
MOČNEJŠI NAJ BODO PLEMENITEJŠI

03 Matjaž Rustja / intervju
MAGDA ŠTURMAN

05 Anton Stres
"NAJ KDO ZAKRIČI!"

15 Jurij Paljk
ROLKANJE: OBE MATEJI ZLATI!

15 Franc Rupnik
ČASTILJIVA CERKVA SV. VALENTINA

DEŽELNI SVET UKINIL GORSKE SKUPNOSTI

Deželni svet Furlanije-Julijske krajine je v petek, 27. julija, odobril zakon, ki ukinja Gorske skupnosti. Sedanja večina v deželnem svetu je s tem sklepom končno uresničila svoj načrt, ki ga je že skušala uresničiti, a je vedno naletela na gluha ušesa rimske vlade. Ko pa je ustavno sodišče razsodilo, da morebitna ukinitve Gorskih skupnosti ne bi bila protizakonita, so se večini, ki vlada v deželnem svetu, na stečaj odprla vrata, tako da je bil zakon o ukinitvi Gorskih skupnosti odobren z večino glasov. Deželni zakon je že romal v Rim v presojo osrednje vlade, ki gotovo ne bo imela pripomb, tako da bo zakon objavljen v Deželnem uradnem listu in s tem postal pravno-močen.

Kot znano, našo slovensko manjšino predvsem zanima, kakšna usoda čaka Kraško in

Briško gorsko skupnost ter Gorsko skupnost Nadiških dolin, saj so vse v svojem 25-letnem obstoju marsikaj dobrega naredile za naše prebivalstvo. Zanima nas predvsem, če se bo delo, za katerega so bile pristojne Gorske skupnosti, nadaljevalo, in katera ustanova ga bo opravljala. Gre med drugim za usodo osebja, ki prav gotovo ne more ostati na cesti. Do zdaj vemo, da bo za vsako ukinjeno Gorsko skupnost imenovan komisar. Županji z ozemlja vsake posamezne Gorske skupnosti bodo določili ime kandidata za komisarja, ki ga bo nato imenovala deželna uprava. Vse tri Gorske skupnosti, ki pobliže zanimajo našo manjšino, so ves čas njihovega obstoja vodili pripadniki naše manjšine. Kraški gorski skupnosti je tako v zadnjih letih predsedoval župan v Do-

berdolu dr. Lavrenčič, Briški je predsedoval števerjanski župan Corsi, Gorsko skupnost Nadiških dolin pa je vodil prof. Firmino Marinič, ki je do letošnjih upravnih volitev bil tudi pokrajinski svetovalec v Vidmu.

Kot smo brali v dnevnem tisku, sedanja deželna večina že razmišlja o ustanovitvi upravnega telesa, ki bo skrbelo za gorata področja, pri čemer je bila izrecno omenjena Karnija. To sicer tudi ni nobena posebnost, saj vemo, da je sedanji predsednik deželne vlade doma iz Karnije. Zanima pa nas, ali se bo deželna uprava pobrigala tudi za potrebe goratih področij, kjer živi naš življ. Zelo radovedni pa smo, kakšna bo usoda že zdavnaj načrtovanega Kraškega parka, ki bi ga morala, vsaj tako je bilo rečeno, upravljal Kraška gorska skupnost.

POLITIČNO REŠEVANJE KRIZE

BREDA SUSIČ

Politično reševanje je v Makedoniji edina rešitev krize, druge opcije preprosto ni. O tem je prepričan generalni sekretar zveze NATO Robertson (na sliki levo), ki se je skupaj z visokim predstavnikom Evropske zveze Solano (na sliki desno) ter s predsednikom Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi Geonom konec minulega tedna odpravil na "nujno" misijo v Skopje, kjer se je stanje med makedonsko večino in albansko manjšino spet močno zaostrojilo.

Pripadniki Osvobodilne narodne vojske (ONV) očitno niso bili istega mnenja, saj so po propadu pogajanj med predstavniki makedonskih in albanskih strank za spremembo ustave in podelitev novega pravnega položaja in pravic albanskemu jeziku in narodni skupnosti sprožili novo vojaško ofenzivo v okolici mesta Tetovo.

Med hudimi spopadi je bilo na začetku minulega tedna več ljudi ranjenih in umorjenih, več tisoč ljudi pa je moralo zapustiti svoje domove. Albanski gverilci so zasedli nove položaje v vaseh severno od Tetova in v mestu samem. Makedonsko vodstvo je že zagrozilo, da ne bo več upoštevalo posredovanja mednarodne skupnosti, in v dramatičnih tonih napovedalo nove vojaške ofenzive, če se albanski skrajneži ne bodo umaknili z zasedenih položajev. Medtem pa se je posebni odposlanec zveze NATO Peter Feith srečal z vodjo albanskih skrajnežev Ahmetijem: 25. julija je prišlo do novega premirja in pripadniki ONV so pristali na dogovor, da se umaknejo s položajev v okolici Tetova.

Konec tedna sta albanska in makedonska stran obnovili dialog za rešitev krize. Pogajanja so se začela v Tetovu, ven-

dar so se udeleženci takoj premaknili na Ohrid, saj so bile razmere v drugem največjem makedonskem mestu kljub premirju izrazito napete. V soboto je bilo v mestu še nekaj eksplozij in požarov, v nedeljo pa se je položaj spet nekoliko umiril. Spopadi so še vedno potekali na cesti Tetovo-Jazince, ki pelje na Kosovo, v ponedeljek pa so albanski oboroženci iz več smeri napadli makedonske varnostne sile v Tetovu in okolici, še posebej silovito na Popovi šapki.

Napadi so se obnovili, ravno ko so na Ohridu za pogajalsko mizo ponovno sedli voditelji makedonskih in albanskih strank. Odposlanca EU in ZDA Leotard in Pardew sta predstavila nov predlog za rešitev spora glede vprašanja statusa albanskega jezika v Makedoniji. Makedonščina naj bi ostala prvi uradni jezik, ki bi ga upora-

bljali tudi v odnosih z drugimi državami. Albanščina pa naj bi dobila status drugega uradnega jezika, ki bi ga lahko uporabljali tudi v parlamentu.

V šestih mesecih je Osvobodilna narodna vojska (ONV) pridobila popularnost med preprostimi albanskimi prebivalstvom, ki je bilo ob začetku spopadov hladno in zadržano do take oblike upora proti Makedoncem. Počasi so se predvsem mladi ogreli za ONV in sedaj - po mnenju posebnega dopisnika Le Monda, Rfmyja Ourdana - večina Albancev simpatizira bolj z gverilci kot pa s predstavniki albanskih strank. ONV si je že ob bitki za Aračinovo pred mesecem dni pridobila tudi status uradnega sogovornika Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi, to se pravi - posredno - zahodnih sil.

S 1. STRANI

PREVAJALCI

To so s svojim političnim bojem dosegli v Italiji tako Južni Tirolci kot Francozi v Dolini Aoste. Zakaj in čemu naj bi se mi zadovoljili le s prevajalci? S tem seveda nečemo nikakor reči, da slednji niso potrebni.

Kar zadeva Seslanski zaliv, moramo reči, da pravzaprav že nekaj desetletij poslušamo zgodbo o jari kači. Domačinom mora biti gotovo žal, da, kot kaže, nimamo nobene besede pri samem lastništvu, medtem ko je svoj čas - v drugi polovici sedemdesetih let - obstajala stvarna možnost, da bi si zagotovili solastništvo, kar bi gotovo predstavljalo trdno jamstvo, da ne bi bili "izločeni iz igre".

S 1. STRANI

ZGODOVINA

To pa je le zgodovinska stvarnost, ki čaka na poravnavo.

Smešno je, da danes italijanska država spet vlači naprej že nekdanja rešena vprašanja. Vse to pa diši po zatohlem revanšizmu, ki ga moderna politična Evropa odločno odklanja.

RAZPRAVA V ITALIJANSKEM PARLAMENTU

O RESNIČNEM POTEKU DOGODKOV V GENOVI

V senatni zbornici so z večino glasov zavrnili resolucijo o nezaupnici notranjemu ministru Scajoli. Nezaupnico so zahtevali senatorji Oljke. V poslanski zbornici pa bodo ustanovili komisijo, ki bo skušala ugotoviti, kaj se je pravzaprav dogajalo v Genovi med zasedanjem najvišjih predstavnikov industrijsko najbolj razvitih držav (G8) in Rusije.

Medtem ko je Berlusconi-jeva vlada najprej odločno odklanjala vse predloge opozicije, naj se ugotovijo odgovornosti za hude nerede, za policijsko pretepanje tudi miroljubnih demonstrantov, sta po obzirnem, a odločnem posredovanju predsednika republike Ciampi predstavnika obeh zakonodajnih zbornic javno poudarila, kako ima parlament "institucionalno pravico", da je seznanjen s potekom dogodkov v Genovi. Berlusconi-jeva večina še vedno odločno odklanja ustanovitev parlamentarne preiskovalne komisije o omejenih krvavih dogodkih, zdi se pa, da bi bila pripravljena sprejeti predlog o poizvedovalni parlamentarni komisiji.

Medtem so visoki funkcionarji notranjega ministrstva že napisali daljša poročila o dogajanju v Genovi, medtem ko je sodna oblast še vedno na delu.

Vsekakor je treba priznati, da Italija že dolgo ni tarča tako hudih kritik in očitkov v mednarodnem tisku kot v zadnjih dneh. Ne mine namreč skoraj dan, da ne bi ugledni tuji dnevniki ali revije objavili pričevanja številnih udeležencev velike manifestacije proti globalizaciji, kot jo pojmujejo predstavniki najbogatejših držav na svetu, ki s svojimi vrhunskimi zasedanji dejansko jemljejo oblast tisti mednarodni ustanovi, ki bi bila še najbolj pristojna, da ureja pojav globalizacije, pri čemer naj se upoštevajo pravice in dolžnosti tako bogatih kot revnih držav. Ta mednarodna organizacija so Združeni narodi. Na tem stališču je katoliška Cerkva, ki je vedno zagovarjala in zagovarja, da morajo bogate in razvite države dejavno prispevati k odpravi vzrokov, zaradi katerih v nerazvitih in revnih državah dnevno umira na milijone človeških bitij.

POVEJMO NA GLAS JANEZ POVŠE

ZARADI PRIBEŽNIKOV POOSTRITEV GORIŠKE MEJE?

Med številnimi načrti nove vlade je tudi drugačna politika do pribežnikov in v zadnjem obdobju je prav goriška meja s Slovenijo cilj prebivalcev tretjega sveta. Zaradi tega sta pred nedavnim Gorico obiskala minister za notranje zadeve Scajola in minister za reforme Bossi ter napovedala prve ukrepe. Spremembe ob meji se nas še kako tičejo, zato je umestno, da ob nastajajočem novem zakonu o priseljencih vzpostavimo svoje stališče, in to toliko bolj, ker vsaj trenutno Berlusconi-jeva vlada do neke mere upošteva javno mnenje in se izogiba napetostim.

Gre preprosto za dva pogleda na pribežnike: prvi je bil v veljavi do zadnjih volitev, uokvirjen je v evropsko stališče o propustnosti meja, drugega je napovedala desna sredina in naj bi bil do pribežnikov manj popustljiv. Znano je, da je ob svojem goriškem obisku v mesecu februarju Bossi predlagal, da bi na tem delu meje s Slovenijo postavili visoke mreže, ki bi preprečevale prihajanje tujcev. Sedaj je svojo izjavo nekoliko omilil, saj naj bi mejo očistili tistih gozdnatih predelov, ki omogočajo pribežnikom varno krite. Tudi je nedavno tega Bossi namignil, da bi pribežništvo brez ustreznih dokumentov lahko opredelili kot kaznivo dejanje, čemur pa se je uprlo celo del sedanje vladajoče koalicije. Medtem je minister za delo Maroni omehčal predlog in naj bi bili nezakoniti pribežniki le problem javnega reda. Menjavanje predlogov dokazuje,

kako vlada preverja mnenje ljudi o tem kočljivem vprašanju.

V obmejnem prostoru nam ne more biti vseeno, kaj se bo v naših krajih dogajalo. Po eni strani poostritev meje s Slovenijo ne more biti v nobenem primeru pozitivna in je nujno napraviti vse, da se kaj takega ne bi zgodilo. Kot so že nekateri opozorili, bi poostrena meja lahko zelo slabo vplivala na širitev Evropske zveze na Slovenijo in še naprej. Po drugi strani bi morali vprašanje pribežnikov oboje državi, se pravi Italiji in Sloveniji, reševati hkrati in v soglasju ter se izogniti enostranskemu reševanju problema. Enostransko reševanje problema pač ne more biti dobra osnova za sodelovanje v prihodnji Evropi. Poleg tega se je treba zavedati, da je vsakršno zaostrovanje navzven, čeprav zaradi pritoka nezakonitih pribežnikov, istočasno zaostrovanje navznoter. Prevelika navzočnost policije ali morebiti vojske na določenem področju zanesljivo spremeni življenjske pogoje domačega prebivalstva, česar ne bi smeli nikdar pozabiti.

Na vsak način bi morali biti v prihodnje na pripravljanje nove begunske zakonodaje zelo pozorni. Ne bi smeli namreč brez besede dopustiti, da se v naši bližini dvigne takšna ali drugačna zavora. Takšni ukrepi niso nikoli in nikjer prinesli nič dobrega, očitno pa so za nekatere še vedno privlačni.

NOVI GLAS

UREDNIŠTVO
IN UPRAVA

34170 GORICA, RIVA PIAZZUTTA 18
TEL. 0481 533 177
FAX 0481 536 978
E-MAIL noviglas@tmedia.it

34133 TRST, ULICA DONIZETTI 3
TEL. 040 365 473
FAX 040 775 419
E-MAIL nglasts@tin.it

GLAVNI UREDNIK ANDREJ BRATUŽ

ODGOVORNI UREDNIK DRAGO LEGIŠA

IZDAJATEL ZADRUGA GORIŠKA MOHORJEVA; PREDSEDNIK DR. DAMJAN PAULIN

REGISTRIRAN NA SODIŠČU V GORICI 28.1.1949 POD ZAPOREDNO ŠTEVILKO 5

TISK TISKARNA BUDIN / GORICA

NOVI GLAS JE ČLAN ZDRUŽENJA PERIODIČNEGA TISKA V ITALIJI - USPI

IN ZVEZE KATOLIŠKIH TEDIKOV V ITALIJI - FISC

LETNA NAROČNINA ITALIJA IN SLOVENIJA 80.000 LIR,

INOZEMSTVO 120.000 LIR, ZRAČNA POŠTA 150.000 LIR

POŠTNI TEKOČI RAČUN 10647493

CENA OGLASOV PO DOGOVORU

INTERVJU / MAGDA ŠTURMAN

POMOČ NAŠIM KMETOVALCEM

MATJAŽ RUSTJA

Pred nekaj meseci je tržaška pokrajina začela z izvajanjem načrta, ki bo nedvomno temeljito posegel v način dela naših kmetovalcev...

Tržaška pokrajina je letos izpeljala prizadevni načrt za vinogradništvo, sadjarstvo in oljkarstvo v naših krajih, v katerem deluje skupina tehnikov specializiranih v naravi prijaznem kmetijstvu. Namen načrta je nuditi strokovno podporo našim kmetijam v času vegetativne dobe. Uporabnikom nudimo informacije in jih torej obveščamo o pravem času škropljenja, obvestila pa izdajamo predvsem na podlagi vremenskih podatkov in napovedi. Tržaška pokrajina je za sodelavko za konkretno izvajanje načrta izbrala družbo 3a d.o.o. s sedežem v Turinu, ki ima danes sedež tudi na Tržaškem, točneje v Repnu, št. 20, v prostorih Kraškega muzeja. 3a je privatna družba, ki je poznana tudi z znamko Green Planet. Že vrsto let družba deluje v kmetijskem in živilskem sektorju ter ponuja tehnične usluge kmetijam, živilskim industrijam in upravam, ki delujejo v sektorju. Namen družbe 3a je valorizirati lokalno in tipično kmetijstvo, upoštevajoč predvsem varstvo okolja, kot danes zahteva usmeritev Evropske zveze, predvsem pa v duhu zahtev potrošnikov, ki upravičeno zahtevajo vedno bolj zdravo in pristno hrano.

Bi nam predstavili tudi podjetje, kjer ste zaposleni?

3a deluje v vsedržavnem obsegu, predvsem pa v naši deželi in v Piemontu. Že prej sem omenila, da deluje družba 3a v kmetijsko živilskem sektorju, rada pa bi poudarila, da nudi uporabnikom servis na podlagi najmodernejše tehnologije, npr. agrometeorološke postaje, telekomunikacije in satelitske naprave, interneta. V okviru načrta tr-

Primarni sektor se v Tržaški pokrajini počasi prebuja iz otopelosti nazadnjaške politične volje. Trditve morda meji na golo upanje, danes pa je dokazov v smeri kmetijstva, ki daje vsakdanji kruh, neprijetno več, kot jih je bilo. Nekaj zelo dobrih zgledov pa tudi dokazuje, da je prodor na širši trg s kakovostnimi pridelki čisto mogoč. Ob vsem tem pa se moramo tudi zamisliti na stanje naše kraške gmajne, ki izgublja lepoto umirjenih pašnikov in postaja iz dneva v dan vse manj dostopna. Robidovje, grmičevje, ponekod že prava goščava povsem dušijo naravno okolje in uničujejo teritorij, ki je bil stoletja naš dom. Pred kratkim je znana naravovarstvena organizacija izdala študijo, ki predvideva v času dvajsetih let popolno zarastlost kraške gmajne in torej hud udarec za celotni ekosistem v tržaški pokrajini. Danes nosi torej kmetijstvo tudi poslanstvo ohranjanja in valorizacije našega bivalnega prostora in naše kulturne dediščine. Tržaška pokrajina je v tej smeri sprejela nekaj načrtov, ki bodo v veliko korist našim kmetom, čeprav lahko trdimo, da primarni sektor v tržaški pokrajini še vedno pogreša celoviti in sistematični načrt v dolgoročno korist kmetijstva, okolja in ne nazadnje kmeta-podjetnika. Fitosanitarna služba, ki jo tržaška pokrajina brezplačno nudi našim kmetom, je nedvomno primeren zagon bolehnemu kmetijstvu. Že nekaj mesecev lahko beremo v tisku navodila o škropljenju in nujnih posegih, ki jih narekujejo vremenske razmere. Za dragoceno službo je zadolžena agronom dr. Magda Šturman, ki deluje v kmetijskem sektorju vse od zaključka študija na univerzi v Vidmu leta 1992. Že pred diplomo je dr. Šturman pisala strokovne prispevke za Kmetijski tednik (oddaja Radia Trst A, ki je na sporedu vsako nedeljo zjutraj in v ponovitvi ob ponedeljkih), za kmetijsko stran Primorskega dnevnika, poučevala pa je tudi na Zavodu za poklicno izobraževanje. Letos pa je nastopila službo pri podjetju 3a, ki ima glavni sedež v Piemontu.

Tržaške pokrajine se poslužujemo 11 agrometeoroloških postaj, ki so sicer last Pokrajine in so že vrsto let enakomerno porazdeljene na celotnem območju naše Pokrajine. Postaje, postavljene v vinogradih, dnevno in tudi vsako uro registrirajo podatke o temperaturi, vlagi, padavinah, mokroti listov itd. Vsaka agrometeorološka postaja je priklopljena z modemom na internet, tako da so podatki posameznih postaj na voljo vsem uporabnikom že dan kasneje. Spletni strani je naslov www.greenplanet.it, kdor želi, lahko poišče informacije o našem teritoriju v poglavju agrometeoroloških podatkov za Trst.

Meteorološke postaje nam dajejo zelo važne informacije glede mikroklimatike vinograda, sadnega vrta ali oljčnega nasada. Slednjih se sama poslužujem, saj delujem kot tehnik prej omenjene družbe za tržaško pokrajino. Na podlagi meteoroloških podatkov se torej odločam, v sodelovanju s specia-

liziranimi tehnikami iz Piemonta, s katerimi sodelujemo, za najboljšo metodo, glede na lastne izkušnje in na stanje rastlin, da bi bilo tako varstvo nasada čim bolj učinkovito in z najmanjšim možnim številom posegov. Poslužujemo pa se tudi kromotropskih in feromonskih vab za ugotavljanje prisotnosti škodljivcev. Skratka, ta načrt nudi bodisi vinogradnikom kot oljkarjem in sadjarjem strokovno pomoč za optimalno varstvo rastlin. Naši nasveti segajo seveda tudi v različne problematike kmetijskega sektorja s poudarkom na naravi prijaznem kmetijstvu (npr. integrirano in biološko kmetijstvo).

Kako poteka vaš delovni dan?

Zjutraj pregledam vremenske podatke prejšnjega dne, in če je deževalo, se posvetujem tudi s kolegi, specializiranimi tehnikami iz Piemonta, za morebitno obvestilo o škropljenju. Večino časa pa prebijem na kmetijah, saj dnevno obiščem štiri do pet kmetij. Sledim več kot 40 kmetijam, med temi pa smo izbrali kakih deset "vodilnih", ki se nahajajo v strateških krajih. Na slednjih opravimo razne tedenske meritve, kot so fenološka faza rastlin, prisotnost bolezni in škodljivcev ali preučimo kake probleme, ki se občasno pojavijo. Ostale kmetije pa obiščem vsakih 15 do 20 dni. Letos smo opravili tudi tehnični pregled škroplilnic, saj je to opravilo zelo važno za pravilno in čim bolj učinkovito škropljenje. Strokovne nasvete je posredoval specializirani tehnik iz Piemonta, ki je prišel v naše kraje, pobuda pa je imela pri kmetovalcih velik odziv. V kratkem bomo začeli z meritvami sladkorja in drugih parametrov v grozdju, da bomo tako bolje določali najprimernejši čas trgatve. Tu bi dodala, da bo na našem sedežu v Repnu v četrtek, 2. avgusta, (danes, op.p.) predstavitev našega delovanja, v večer pa smo vključili tudi predavanje o določanju zrelosti grozdja.

Pa še ta podatek: 3a ima 18 uslužbencev, v tem številu pa so izzeti občasni sodelavci (družba sodeluje, kot sem omenila, s specializiranimi tehnikami iz Piemonta). V Repnu pa smo trije zaposleni: jaz kot kmetijski tehnik, odgovorni za organizacijo dela v Treh Benicah in pa tajnica.

Kot mi je znano, je Pokrajina izrecno iskala izvedenca, ki bi obvladal slovenski jezik. Ali je v naši manjšini dovolj prisotna zavest, da ni dovolj obdelovati zemljo, pač pa tudi stroko dobro obvladati?

Ali ni v našem prostoru premalo agronomov in kmetov, ki bi se z visoko strokovnostjo posvečali kmetijskemu sektorju?

Pravzaprav si je družba 3a izrecno želela, da bi v naši pokrajini delovala oseba, ki je slovensko govoreča. To pa predvsem zaradi tega, ker so kmetje v

Pokrajini skoraj izključno Slovenci, slovenski tehnik pa tako bolje razume sogovornika, padejo vse jezikovne pregrade, pa tudi odnos je bolj domač in prijateljski.

Le nekaj let nazaj je bilo res zelo malo agronomov in kmetijskih izvedencev med zamejci. Zdaj pa, vsaj tako se mi zdi, se stanje izboljšuje. Zdi se mi, da je v zadnjih letih med mladimi precej naraslo zanimanje za ta sektor. Veliko se jih odloča za ta poklic, obiskujejo izpopolnjevalne tečaje, berejo specializirane revije, tako da so mladi, ki se odločajo za kmetijski sektor, precej dobro strokovno podkovani. Neizpodbitno je dejstvo, da je uspeh le sad zelo dobrega strokovnega znanja, današnji dan pa zahteva vse bolj specialistično znanje v luči čim boljše kakovosti.

O tehnologiji, ki vam je na voljo, in o načinu dela ste že povedali. Katere pa so najpogostejše bolezni v naših vinogradih in katera sredstva so najbolj učinkovita v boju proti boleznim in škodljivcem?

Pri nas je najhujša bolezen trte oidij. Peronospora, ki je drugje po državi, pa tudi v bližnji Furlaniji huda in nevarna bolezen, je pri nas znosnejša prav zaradi klime, ki jo ustvarja prisotnost burje. Srečo pa imamo tudi glede škodljivcev, saj jih praktično na trti nimamo. Opazila sem, da veliko vinogradnikov škropi tako rekoč "po starem", to se pravi z bakrenimi pripravki in žveplom. Prav tako, kot je predpisano v biološkem kmetijstvu. Prav zaradi tega bi lahko naše kmetije, če bi se seveda za to odločale, postale kar biološke, in to z majhnim naporom. Nezanemarljivo pa je tudi dejstvo, da evropska zakonodaja spodbuja biološki način pridelovanja s primernimi prispevki. Tudi zaradi tega se že nekaj naših kmetij zanima za ta način kmetovanja. Edini problem ostaja tako oidij, saj zaradi tega naši kmetije posežejo po bolj učinkovitih sredstvih, ki niso dovoljena v biološkem kmetijstvu.

V oljkarstvu pa je največji problem oljčna muha. Letos smo začeli z uvajanjem nove tehnike, ki je dovoljena tudi v biološkem kmetijstvu: masovni ulov muhe s pomočjo posebnih vab, ki jih že nekaj let uporabljajo v Grčiji. Tudi ta način je lahko za oljkarje, ki bi radi dobili znamko biološkega proizvoda, zelo zanimiva priložnost.

Kako vplivajo (strupena) sredstva na kakovost pridelka in na zdravje človeka?

Nedvomno vplivajo strupena sredstva negativno na zdravje človeka in na okolje. Danes je naše okolje preobremenjeno. Predolgo je človek neuravno-vešeno izkoriščal zemljo in naravo, danes pa se mu slednja maščuje z vsemi, tudi zelo hudimi problemi, ki dnevno nastajajo. Po mojem mnenju je edina rešitev v tem, da divje izkoriščanje nekoliko zaustavimo. Integrirano in biološko varstvo sta dobri izhodišči. Kmetje pa lahko koristijo tudi prispevke, ki jim nudi Evropa. Pri nas je integrirano kmetijstvo (čim bolj naravno pridelovanje zemlje, škropljenje ob pravem času in le v najnujnejših primerih in s čim manj škodljivimi sredstvi) že realnost, saj nimamo tako velikih problemov kot na primer v Furlaniji, kjer trte škropijo zelo pogosto in z bolj uničujočimi sredstvi kot pri nas; insekticidov pri nas skoraj ne poznamo, tam pa so razširjeno sredstvo proti škodljivcem. Biološki način pridelovanja pa si pri nas utira pot iz dneva v dan. Že veliko kmetov proizvaja (ali skoraj) po pravilniku biološkega kmetijstva. Zelo ugodne vremenske razmere so v našem prostoru lahko res vir sreče.

Vaše podjetje pa se ukvarja tudi z analizo zemlje...

Tako je... V kratkem bodo stekle tudi te analize, ki bodo nedvomno pripomogle k celovitejši sliki naših obdelovalnih površin. Danes torej nimamo še podatkov o kakovosti in sestavi zemlje.

Kako pa so se kmetije odzvali na vaše delo in usluge, ki jih nudite?

Odziv kmetov je bil zelo pozitiven, tako da je bilo (in je še danes) res veliko zanimanja. Mislim, da predstavlja naša služba pozitiven predznak za celotni kmetijski sektor v tržaški pokrajini. Služba, ki jo nudimo, nedvomno pelje v večjo kakovost naših pridelkov, ki pa so po mojem mnenju že itak na visoki ravni.

Kako gledate na vinogradništvo v naši Pokrajini? So izgledi za bodočnost dobri?

Naše vinogradništvo je majhno, saj imamo le nekaj več kot 300 ha površine. Ne verjamem, da bomo kdaj poseben zasloveli z našimi pridelki zunaj naše Pokrajine. Mislim, da bi lahko mesto Trst v zadovoljivi meri pokupilo naše vino, da bi lahko vse prodali. Isto velja za ostale pridelke, kot je oljčno olje ali zelenjava. Najprej bi se morali posvetiti temeljiti promociji na lokalnem tržišču, predvsem bi morali stopiti do domačih gostincev. Če bi tržaške gostince in trgovce prepričali o visoki kvaliteti naših pridelkov, bi že dosegli dober uspeh. Naši pridelki pa so res kakovostni (vino, olje, radič, krompir...) ... bolj kot na primer furlanski proizvodi, predvsem zaradi tega, ker je naše gnojenje zemlje veliko bolj naravno: škropimo veliko manj, še vedno uporabljamo precej hlevskega gnoja, klima je npr. za trto zelo ugodna... Cene so res nekoliko višje, to pa predvsem zaradi tega, ker so naše kmetije majhne in so zato stroški pridelave višji. Mislim pa, da višjo ceno vsekakor poplačajo značilnosti naših pridelkov. Kakovost pridelkov pa vpliva tudi na naše zdravje, kar ni zanemarljivo.

SREČANJE DEŽELNIH SVETOV SKGZ IN SSO

MANJŠINA NE MORE SPREJETI LOGIKE PRITISKA

Kljub temu da je prejšnji teden deželni svet Furlanije-Juljske krajine odobril anticipiranje sredstev za ustanove slovenske manjšine v višini dveh milijard lir, so Slovenci v Italiji hudo zaskrbljeni zaradi nove politične klime, ki se je ustvarila v zadnjih mesecih po volilni zmagi desne sredine na državnih in krajevnih volitvah. Desnosredinska večina na deželi hoče manjšino "kaznovati", ker se je na volitvah opredelila za levosredinsko opcijo, take logike in takih pritiskov v tem smislu pa manjšina ne more sprejeti in mora istočasno utrditi notranjo enotnost, da kljubuje tej situaciji.

Tako nekako bi lahko obnovili vsebino izredne seje deželnih svetov Slovenske kulturno-gospodarske zveze in Sveta slovenskih organizacij, ki je bila v petek, 27. julija, v Finžgarjevem domu na Opčinah posvečena pritiskom na manjšinsko organiziranost s strani vladajoče desnosredinske koalicije. Na seji, ki je bila razširjena na predstavnike vseh članic obeh krovnih organizacij, sta vladali tesnoba in zaskrbljenost zaradi nastale situacije, a tudi jeza zaradi odnosa, ki ga je do manjšine zavzela desna sredina še zlasti na deželni ravni. Pri tem ni bilo mogoče iti mimo spoznanja, da se bo tudi izvajanje zaščitnega zakona zavleklo, tudi zato, ker bo znotraj paritetnega odbora verjetno prišlo do ostrih soočanj, če bodo vanj vključeni nekateri odkriti nasprotniki

manjšine, ki jih desna sredina namerava imenovati v ta organ. To vprašanje, združeno z vprašanjem optantov, utegne prispevati k ponovnemu ustvarjanju napetosti na obmejnem področju, kar pomeni, da se zadeva tiče tudi slovenske države, saj je stanje resno tudi zanje. Manjšina zato potrebuje dolgoročno politično strategijo, kako nastopati v prihodnosti. Njen nastop pa mora vsekakor ostati skupen, istočasno je treba znotraj desnosredinske koalicije iskati tiste posameznike, ki lahko prispevajo, da se zaprtost do manjšine omili.

Na seji je široko podporo prejel predlog, da se za 16. september priredi v Gorici velika manifestacija, s katero bi Slovenci počastili tisočletnico Gorice. Tisti dan se bo namreč v Gorici mudil italijanski predsednik Carlo Azeglio Ciampi, s katerim se predstavniki Slovencev nameravajo srečati (prošnjo v tem smislu so že vložili). Več predlogov je padlo tudi v podporo nastopa pri evropskih organih, npr. pri evropskem sodišču v Strasbourg, čeprav bo treba prej stopiti do italijanskih krajevnih in državnih oblasti in se seznaniti z njihovimi stališči. Ravno tako bo treba tudi pomisliti, da se za prihodnje deželne volitve najde mehanizem, ki naj omogoči izvolitev večjega števila slovenskih predstavnikov v deželni svet Furlanije-Juljske krajine.

SVETOPISEMSKA RAZMIŠLJANJA
OB BOGOSLUŽNIH BERILIH
V LITURGIČNEM LETU CŽLAHTEN IZBOR BOŽJE BESEDE,
NEDELJO ZA NEDELJO

VILJEM ŽERJAL

18. NAVADNA NEDELJA

"Nečimrnost čez nečimrnost." (Prd 1, 2)
 "Gospod, daj nam spoznati, kako dolgo je naše življenje,
 da pridemo do srčne modrosti." (Ps 90, 12)
 "Če ste torej vstali s Kristusom, iščite to, kar je zgoraj,
 kjer je Kristus." (Kol 3, 1)
 "Neumnež! To noč bodo terjali tvojo dušo od tebe." (Lk
 12, 20)

Težko je sredi poletja, sonca in lepote narave misliti na smrt. A nič manj ni težko računati na smrt kadarkoli. Kajti človek je ustvarjen za neminljivost, za življenje (Mdr 1, 14; 2, 23). Zato rad spregleda svoj konec.

Ker pa smo tragično padli in odpadli od Boga, izkusimo umiranje in smrt. Toda cilj našega življenja ostane Bog in večno življenje pri njem in z njim. Zato bi morala biti misel na smrt misel na življenje preko smrti. Že modrec govori o Bogu, ki je gospodar, ljubitelj življenja" (Mdr 11, 26), in še: "Modrost je duh, ki človeka ljubi" (Mdr 1, 6) ter: "Bog ni naredil smrti, on se ne veseli propada živega... Smrt je stopila v svet po hudičevi nevoščljivosti" (Mdr 1, 13; 2, 24).

Neko poletje po drugi svetovni vojni smo imeli duhovno obnovo v tomajskem župnišču. Zbralo se nas je lepo število semenišnikov. Župnik Albin Kjuder nam je govoril o smrti. Da bi bolj poudaril resnost smrti, je dal zapreti vsa polna, tako da smo sedeli v popolni temi. Toda niti eden izmed nas ni zaradi tega resneje premišljeval o umiranju in smrti. Nazaj grede sva se Rudi Bogatec in jaz ustavila na Repentabru pri župniku Avguštinu Želetu, kjer sva prenočila na seniku. Tu smo pa na drugačen način govorili o poslednjih rečeh kot o srečanju namreč z Bogom iz oči v oči. To srečanje pa pomeni luč, življenje, srečo, svobodo. Ni torej nič absolutno tragičnega, ker je prej obratno. Ta pristop je pomagal odkrivati spovednik Jakob Ukmar v Škedenju, kamor smo ob sobotah največkrat, in to skozi leta, peš ali s tranjavem št. 2 zahajali. Njegova beseda je bila protiutež večplastnemu ustrahovanju, ki je velo vsepovsod.

Pravilno premišljevanje o poslednjih rečeh, t.j. o smrti, sodbi, nebesih ali pogubljenju, more biti le v veri. Daje pa 'preambula fidei', torej vse, kar vodi v vero, upanje in ljubezen, milost, dar (Otv VI., de just.), ki ga prejmemo po Jezusu, ki si je privzel našo kri in naše meso, "da bi s smrtjo onemogočil tistega, ki je imel smrtonosno oblast, to je hudiča, in odrešil tiste, ki jih je strah pred smrtjo vse življenje vklepal v sužnost" (Heb 2, 14-15).

Naravno je, če je človeka strah pred smrtjo, saj nismo vsi junaki, toda poleg fizičnega strahu je drug strah, strah pred uničenjem, ki človeka lahko vklene v samo tuzemsko življenje. To je strah nevere. Pisatelj Beličič je kdaj v pogovoru označil strah nevernega človeka kot živalski pogled pred uničenjem. Sv. pismo samo večkrat govori, da je človek brez Boga kakor žival, ki pogine (Ps 49, 13.21). Modrec pa: "Rekel sem v svojem srcu: S človeškimi otroki je tako, da jih Bog preizkuša in jim pokaže, da so sami zase živina. Kajti usoda ljudi je usoda živali" (Mdr 3, 18-19).

Živina ima pogled uprt navzdol, k zemlji. Še oreli hlepi za plenom z očmi proti zemlji. Duhovno vzeto, je taka drža k zemlji malikovanje življenja. Tako malikovanje so: "Nečistovanje, pohotnost, strastnost, hudobno poželenje in pohlepnost" (Kol 3, 5). Kar pa ni samo pohlepnost po denarju, pač pa še hujske stvari, kot so npr. vladanje, oblast nad dušo in telesom sočloveka. Je lakomnost v prefinjeni obliki, t.j. v izkoriščanju sočloveka pri delu, grešno bogatenje in kopicenje dobrin v rokah bogatejših. Je pozaba ubogih, ki so v primežu najhujših bolezni, je bedno življenje brez stanovanja, brez šol, brez pitne vode, brez dela in zato brez zaslužka, je poživljenje zaradi mamil, pomanjkanja izobrazbe. Je sebičnost brez ljubezni do potrebnih sester in bratov, zlasti do otrok.

Zaradi tega moramo vedno znova začenjati in nadaljevati z mislijo "na to, kar je zgoraj" in že zdavnaj bi morali umreti hudobiji na zemlji, da bi bilo tako naše "življenje skrito s Kristusom v Bogu" (Kol 3, 2 nss).

Kršćanstvo mora biti vera dejanja: nadaljevati se mora brezpogojna tradicija dobrotelosti. Skrb za bolnike in kakorkoli trpeče, se zgleduje po Kristusu, "ki sedi na Božji desnici" (Kol 3, 1). Tu je črpal za služenje ubogim prvi mučenec sv. Štefan v Jeruzalemu (Apd 7, 56). Z njim in za njim pa brezštevni ljudje vseh časov, med njimi tudi sv. Lovrenc v Rimu, kakih dvesto let za Štefanom. Ko so od Lovrenca zahtevali domnevno denarno bogastvo, si je izprosil nekaj dni časa, da bi po Rimu zbral to "cerkveno bogastvo". Tako je pripeljal pred oblast uboge, bolnike, reveže, vse, ki jih je s svojo skupino oskrboval kot največje bogastvo. Kar se je njemu in njegovim zdelo kot najvišje češčenje Boga, je udarilo oblastnike v njihova umazana srca kot zasmehovanje cesarja in države in še kaj drugega: kot norost. Plačati so jo morali z življenjem, sam Lovrenc, tako priča izročilo, z okrutnim pečenjem na ražnju.

Toda tudi bogati, ne samo tisti iz Jezusove prilike, mora prej ali slej, pa tudi vsak izmed nas, pustiti vse zemeljsko, celo sebe, vso "nečimrnost". Nekateri "neumno", ker jih kdo nasilno umori v navezanosti na bogastvo, drugi pa "po pameti", ker "razumno" darujejo po svojih močeh vse življenje za lačne in kakorkoli trpeče. Ti so bogati "pred Bogom" (Lk, 12, 24; Rim 12, 1).

SVETI OČE IZ REZIDENCE V CASTELGANDOLFU

POZIV K SOLIDARNOSTI
Z BEGUNCI

JURIJ PALJK

V nedeljo, 29. julija, je potekalo natanko petdeset let od sprejetja t.i. Ženevske konvencije za prebežnike in begunce, ki določa temeljne pravice nesrečnikov, ki morajo, največkrat zaradi vere in političnega prepričanja, preganjani v svet. Do danes je konvencijo podpisalo okrog 140 držav sveta; med temi je tudi Sveti sedež.

To je bil gotovo eden od razlogov, zakaj je sveti oče Janez Pavel II. minulo nedeljo ob molitvi angelskega češčenja v rezidenci v Castelgandolfu spregovoril o beguncih in njihovi temeljni pravici do svobodnega življenja. Sv. oče se je v nagovoru spomnil obdobja petdesetih let, odkar so sprejeli pomembno mednarodno listino, in je zato poudaril, da je sprejemanje beguncev moralna in državljanska dolžnost vsakogar. Papežev poziv k sprejemanju beguncev in drugih nesrečnikov, ki bežijo na razviti Zahod, prihaja ravno v trenutku, ko se je v Italiji začelo govoriti celo o tem, da bi že samo zaradi dejstva, da je nekdo v državi neprijavljen begunec, lahko postal z zakonom kaznovan, kar je seveda več kot nesprejemljivo. Papež je pou-

daril izjemen pomen listine za begunce in še posebej naglasil, da moramo tudi danes sprejemati medse vse tiste, ki so doma preganjani in si zato proti svoji volji iščejo drugo domovino.

Janez Pavel II. že leta in leta opozarja zlasti najbolj razvite države, da morajo biti do ubežnikov iz totalitarnih držav in do tistih revežev, ki prihajajo iz najrevnejših držav, strpni in solidarni. Ničkolikokrat je v javnih nastopih poudaril, da ima prav vsak človek na svetu pravico do dostojnega in človeka vrednega življenja. Pred nedavnim vr-

hom G8, srečanjem predsednikov vlad najbolj razvitih držav na svetu v Genovi, je odločno povedal, da bi se bogati morali zavedati, kako važno za ves svet je deliti bogastvo z vsemi, kako pomembna je pomoč najbolj revnim, in tudi to, da svet nima nobene prihodnosti, če se ne bo spremenil odnos vseh do pravičnosti in solidarnosti. Po njegovem namreč ni mogoče več prenašati dejstva, da imamo predstavniki najrazvitejših in najbogatejših držav sveta, ki nas je le borih 1% celotnega svetovnega prebivalstva, v rokah kar 80 do 90% vseh virov energije in vsega svetovnega bogastva. Papež je odločno na strani najrevnejših in najsihibejših, vseh tistih, ki nujno potrebujejo naše razumevanje in zlasti konkretno pomoč, in to tako na materialni ravni kot tudi na duhovni, saj sveti oče naravnost zahteva od razvitega Zahoda, naj nudi nerazvitim deželim in ljudem možnost učenja, dostop do človeka vredne zdravstvene oskrbe, do sodobnega šolanja in izobrazbe, ki je danes v svetu hitre in povsod prisotne globalizacije edina jamstvo za hitrejši razvoj.

Prav tako se sveti oče v javnih nastopih bori proti divjemu

kapitalizmu in divji, liberalistični gospodarski in posredno tudi politični globalizaciji, saj trdi, da imamo vsi ljudje pravico do dostojnega življenja. Večkrat je tudi že poudaril, da smo danes priče velikim izseljevanjem najrevnejših na svetu predvsem zato, ker le-ti doma nimajo nobene možnosti za preživetje, da je torej gospodarsko izseljevanje ljudi v razviti svet samo posledica divjega izseljevanja najrevnejših držav s strani najbogatejših. Tudi zato ponoven poziv svetega očeta, naj odpremo vrata naših razvitih in bogatih držav, naj imamo posluš za sočloveka, ki ni imel take sreče, kot smo jo imeli mi, ki smo se rodili v bogatih državah. Papež pa je velikokrat že jasno poudaril, da ima vsak človek na svetu pravico do svobodnega političnega izražanja, do osebne svobode in do osebne izbire, da svojo veroizpoved lahko v javnosti živi in uveljavlja, in je zato seveda proti vsakemu kršenju teh človeških pravic.

Prav v tej luči lahko razumemo njegov nedeljski poziv, naj se vendar zavedamo, kako pomembno je biti solidaren z begunci in z drugimi nesrečniki iz revnih držav.

OB OBLETNICI SMRTI BOŽJEGA SLUŽABNIKA P. MARKA IZ AVIANA

SLOVENSKI PREVOD ŽIVLJENJEPISA

DANIJELE DEVETAK

Pred nekaj več kot 350 leti je v učilnicah slavnega jezuitskega kolegija na goriškem Travniku sedel tudi mladi Carlo Domenico Cristofori, sin furlanske zemlje. Bil je boječ, a sanjav fant; v njem so telele velike želje. Tako so ga nekega dne predstojniki zaman iskali, saj je komaj šestnajstleten zbežal iz Gorice, da bi šel - poln gorečnosti - spreobračat Turke, ki so tedaj grozili krščanski Evropi. Pri družiti se je hotel zastavi Beneške republike, ki je leta 1645 napovedala vojno Turkom. Utrujen in brez kovanca v žepu je po dveh dneh potrkal na vrata kapucinskega samostana v Kopru, od koder naj bi se vkrcal na prvo ladjo proti Vzhodu. A moder redovnik ga je pregovoril in presmeril njegovo mladostniško iskanje, tako da je mladenič kmalu nato stopil v noviciat.

To je bil prvi stik mladega Carla, kasnejšega kapucina, "pridigarja stoletja", čudodelnika in častitljivega Božjega služabnika p. Marka iz Aviana s Koprom, ki sedaj leži v Sloveniji. Našo matično domovino je p. Marko obiskal večkrat, saj se je pogosto ustavil v Ljubljani, kjer je pridigal tisočglavim množicam, ki so kar padale predenj in se spreobračale, o čemer piše tudi J.V. Valvasor.

Bliža se dan, ko se bomo spominjali obletnice njegove smrti (13.8.1699); in letos bo ta pomembna tudi za nas Slovence. Na predvečer, v nedeljo, 12. avgusta, bo v svetišču Madonna del Monte v kraju Marsure bli-

zu Aviana "mednarodno obarvana" slovesna maša. Glavni gost bo škof iz Linza S.E. msgr. Maximilian Aichern, benediktinec z Dunaja, latinist, velik poznavalec rimske in krščanske zgodovine Ogleja in torej naših kulturnih in duhovnih korenin. Prav v Linzu je p. Marko prvič srečal cesarja Leopolda I. in postal njegov zaupni osebni (in politični) svetnik; lahko rečemo, da je to prijateljstvo med tako različnima možema spremenilo tok zgodovine, saj je skromni pater v odločilnih trenutkih evropske zgodovine na pobudo tega cesarja in tedanjega papeža odločno posegel in z razpelom v roki privedel zmene in sprte evropske vojvode, da so dokončno rešili staro celino pred otomansko nevarnostjo. Mašo v spomin na furlanskega patra bo 12. avgusta popestrilo petje slovenskega zbora iz Vipavskega Križa, prisoten bi moral biti tudi predstojnik slovenske province kapucinskega reda, ki pa je žal umrl prejšnji teden; nadomestljaki ga bodo sobratje. Goste iz Slovenije bosta pozdravila pordeonski škof msgr. Ovidio Polletto in provincial iz Veneta p. Urbano Bianco. V dar bodo prejeli komaj natisnjen slovenski prevod kratkega življenjepisa častitljivega p. Marka iz Aviana, dela vicepostulatorja p. Venanzia Reniera. Drug pomemben trenutek letošnjega slavlja bo v ponedeljek, 13. avgusta, na dan, ko je pred 302 letoma p. Marko umrl. Ob 20.30 bo v župnijski cerkvi v kraju Villotta d'Aviano recital iz virov nje-

govnega časa, brali bodo tudi odlomke iz odlaka kongregacije, ki je pred desetimi leti razglasila junaško mero kreposti avianskega kapucina in s tem pripravila pot do njegove blaženosti. S tem je torej postavila njegovo življenje kot svetniški vzor in poudarila aktualnost njegovega sporočila miru. Na svečanosti bosta tudi blagoslovljena nov umetniški križ in dragocena ikona, delo slikarja in kiparja Giuseppeja Gatta iz Trevisa; ikona prikazuje tri t.i. kapucine sprave: p. Marka iz Aviana, sv. p. Leopolda in p. Pija iz Pietrelcine. Pobožnost se bo končala pri t.i. kapitelu p. Marka po procesiji z baklami.

O patru Marku iz Aviana smo v Novem glasu pisali že večkrat. Če ga pa še kdo ne pozna, povejmo nekaj zanimivih in ključnih podatkov o njegovem neverjetnem in izjemnem

življenju. Po vstopu v kapucinski noviciat je moral opraviti izpit, da bi lahko postal pridigar; a na izpitu so ga ocenili kot nesposobnega, zaradi česar je lahko le maševal, varoval cerkev in skrbel za zakristijo. Komaj kasneje je neki sobrat videl v njem nekaj posebnega in ga spet spodbudil k študiju. Želel si je častiti Boga v svoji samotarski celici, a pridiga v Padovi leta 1676, ko je čudežno ozdravela hroma sestra, je spremenila njegovo življenje. Njegovo blagosloavljanje po vseh trgih Evrope, kamor so ga klicali, so spremljali nerazložljivi nadnaravni pojavi; kronike navajajo, da so npr. v cerkvi v Münchnu leta 1681 po njegovih besedah pobrali kar 150 bergel in 80 palic čudežno ozdravljenih vernikov. Zaradi svojih darov in sposobnosti modro svetovati tako preprostim ljudem kot diplomatom in državnikom je veliko potoval po vsej Srednji Evropi, zlasti v Avstriji. Prav na griču Kahlenberg pri Dunaju je tistega slavnega 12. septembra l. 1683, v času, ko so hoteli Turki osvojiti še Dunaj in Rim, p. Marko z učinkovito besedo in molitvijo spodbujal vojske in pregovoril vojskovodje, da so z maloštevilno vojsko popolnoma porazili divje pogane; slaven je ostal stavek začudenega poljskega kralja Jana III. Sobieskega: "Prišli smo, videli smo in Bog je zmagal," saj so bili že tedaj vsi prepričani, da je bila zmaga sad neposrednega božjega posega.

MSGR. IVAN JURKOVIČ APOSTOLSKI NUNCIJ V BELORUSIJI

NOVI SLOVENSKI NADŠKOF

Dne 28. julija opoldne je sveti oče Janez Pavel II. imenoval msgr. Ivana Jurkoviča za naslovnega nadškofa krbovskega in apostolskega nuncija v Belorusiji.

Msgr. Ivan Jurkovič se je rodil v Banjaloki pri Kočevju 10. junija 1952. Po končani osnovni šoli je maturiral na kemijski srednji šoli v Ljubljani. V ljubljansko bogoslovje je vstopil leta 1971 in bil posvečen v duhovnika 29. junija 1977. Po posvečenju je eno leto deloval kot nedeljski pomočnik na Bledu in v Radovljici. Leta 1978 je bil imenovan za kaplana v župniji Domžale, od koder ga je po dveh letih tedanji ljubljanski nadškof dr. Alojzij Šuštar poslal na študij na Cerkevno diplomatsko akademijo v Rim. Leta 1984 je dosegel naslov doktorja cerkvenega prava na Papeški lateranski univerzi v Rimu in diplomiral na diplomatski akademiji.

Diplomatsko službo je začel v Južni Koreji (Seul, 1984-1988), nadaljeval pa v Kolumbiji (Bogota, 1988-1992) in Rusiji (Moskva, 1992-1996).

Zadnjih šest let je deloval kot svetnik na Državnem tajništvu Njegove Svetosti v Vatikanu, in sicer kot odgovorni od-

delka za Organizacijo za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE). V tem obdobju je večkrat vodil delegacije Svetega sedeža na mednarodnih srečanjih in tudi gostoval kot predavatelj na mnogih srečanjih, posvečenih dejavnostim Svetega sedeža za mir, varnost in sodelovanje med narodi.

Med opravljanjem službe svetnika predstavnika Svetega sedeža v Ruski federaciji v Moskvi je bil tri leta tudi predavatelj kanonskega prava na Kolegiju katoliške teologije Sv. Tomaža Akvinski. Sad tega dela so tudi naslednje publikacije v ruskem jeziku: *Komentar določil kanonskega prava o zakonu* (Moskva 1993), *Komentar določil kanonskega prava o božjem ljudstvu* (Moskva 1995, 2. izdaja, 1999). Hkrati je kot soavtor izdal Latinsko-ruski slovar terminov *Zakonika cerkvenega prava* (Moskva 1996).

Na imenovanje msgr. Ivana Jurkoviča za apostolskega nuncija v Belorusiji je gotovo vplivalo njegovo dobro poznanje

težkega položaja v post-sovjetskih deželah, pa tudi razvoja ekumenskega dialoga.

Novi nuncij bo škofovski posvečenje prejel v ljubljanski stolnici v soboto, 6. oktobra, ob 16. uri. Posvečevalci bodo kardinal Angelo Sodano, državni tajnik Svetega sedeža, dr. Franc Rode, ljubljanski nadškof in metropolit, ter msgr. Edmund Farhat, apostolski nuncij v Sloveniji.

Msgr. Ivan Jurkovič bo novo službo apostolskega nuncija v Belorusiji s sedežem v Minsku nastopil v začetku novembra 2001. Msgr. Ivan Jurkovič je bil imenovan za naslovnega škofa krbovskega. Krbava (Hrvaška, severna Lika) je v zgodovinskih virih omenjena že v 10. stoletju, škofijski sedež pa bila od leta 1185. Papež Pij II. je okoli leta 1460 zaradi turške nevarnosti dovolil prestavitev škofijskega sedeža v Modruš. Po letu 1493 se je krbovski oziroma modruški škof pred Turki umaknil v Novi Vinodolski. Zaradi bližine je škofija v 16. stoletju prišla pod vpliv Senja in bila senjski škofiji uradno pridružena za časa papeža Urbana VIII. okoli leta 1630. V 20. stoletju je bila senjska škofija združena z reško (1925), od leta 1969 pa je bila Reka sedež reško-senjske nadškofije in metropolije. Po odločitvi papeža Janeza Pavla II. se je del reškosenjske nadškofije leta 2000 oblikoval kot novo gospiško-senjska škofija s sedežem v Gospiču, kjer danes leži tudi področje zgodovinske krbovske škofije.

SVETNIK TEDNA

3. AVGUSTA

SILVESTER ČUK

LIDIJA, MAKEDONSKA ŽENA

Svetnica, katere ime je danes na koledarju, je bila prva kristjanka, ki jo je veliki misijonar apostol Pavel krstil na evropskih tleh. To se je zgodilo okoli leta 52, ko je med svojim drugim misijonskim potovanjem prišel v mesto Filipi, rimsko kolonijo v severovzhodnem delu Makedonije, naseljeno v glavnem z upokojenimi vojniki rimske vojske.

Apostola Pavla je na dolgem potovanju od Jeruzalema skozi številne kraje Male Azije spremljal Sila. V Troadi, mestecu na severozahodni obali Male Azije, ju je dohitel Luka, pisec tretjega evangelija in prve zgodovine Kristusove Cerkve, znane pod imenom *Apostolska dela*. Tam zveemo, kaj je Pavla nagnilo, da je šel misijonarit v Evropo. "Neko noč," piše Luka, "je Pavel imel videnje. Pred njim je stal neki Makedonec in ga prosil: 'Pridi v Makedonijo in pomagaj nam!' In ko je imel to videnje, smo takoj začeli iskati priložnost, da bi odšli v Makedonijo. Doumeli smo, da nam Bog veleval, naj tja ponesemo veselo oznanilo" (Apl 16, 9-10).

V naslednjem odlomku že nastopi žena, ki jo danes slavimo. "Iz Troade," nadaljuje pisec *Apostolskih del*, "smo po najkrajši poti odjadrili do Samotrake, naslednjega dne pa v Neapolo. Od tam smo odšli v Filipi; to je mesto v prvem okrožju Makedonije in rimska kolonija; v tem mestu smo ostali nekaj dni. Na sobotni dan smo šli skozi mestna vrata k reki, ker smo domnevali, da je tam prostor za molitev. Sedli smo in se pogovarjali z ženskami, ki so se tam zbirale. Poslušala nas je tudi ženska po imenu Lidija, trgovka s škrlatnimi oblačili v mestu Tiatiri. Bila je bogabojača in Gospod je odprl njeno srce, da je prisluhnila Pavlovim besedam. Ko se je dala krstiti tudi njena hiša (družina), nas je povabila z besedami: 'Če ste prepričani, da verujem v Gospoda, stopite v mojo hišo in ostanite tu!' Primorala nas je, da smo vstopili" (Apl 16, 11-15). Ko so kmalu zatem v Filipih izbruhnili nemiri ter sta bila Pavel in Sila pretepena in vržena v ječo, sta se po čudežni rešitvi iz nje spet oglasila v Lidijini hiši.

Lidija je bila po rodu iz Tiatire v jugozahodnem delu Male Azije. Trgovala je s škrlatom, ki je imel visoko ceno, po čemer lahko sklepamo, da je bila premočna in ugledna žena. Zemeljsko bogastvo pa ni omrežilo njenega srca, saj je spadala med "bogabojače", kakor so Judje imenovali tiste pogane, ki so se oklenili njihove vere. V *Apostolskih delih* stoji zapisano, da se je po njenem zgledu "dala krstiti tudi njena hiša". O moži ni niti besede. Razlagalci Svetega pisma sodijo, da bi ga Luka zagotovo omenil, če bi obstajal. Potemtakem je bila Lidija ali neporočena ali vdova, v vsakem primeru pa gospodarsko neodvisna ženska. Na podlagi dejstva, da apostol Pavel gostoljubno vernice Lidije iz Filipov v svojem pismu Filipijanom, odposlanem okoli leta 57, ne omenja, sklepajo, da je takrat že umrla.

Njen spomin že izza prvih krščanskih časov obhajamo 3. avgusta. Kot svojo zavetnico jo častijo barvarji. Ime Lidija je na Slovenskem kar precej pogosto ime in naše Lidije danes godujejo.

Na koledarju je danes tudi spomin bl. Avgušlina Kašotiča, ki je bil doma iz Trogira v Dalmaciji, kjer se je rodil okoli leta 1260. Postal je redovnik dominikanec. Okoli leta 1303 ga je papež imenoval za škofa v Zagrebu. Zaradi njegove velike izobrazbe in govorniškega daru so mu ogrsko-hrvaški škofje zaupali diplomatsko poslanstvo k papežu Janezu XXII. v Avignon, da bi se tam pritožil nad nasiljem dvorjanov mladega kralja Karla Anžujca. Nekaj časa je ostal v Avignonu, potem pa ga je papež postavil za škofa v mestu Lucero na jugu Italije, kjer je 3. avgusta 1323 umrl.

PAZNİK MIRU V SEDILISU

Praznik miru v vasi Sedilis pri Čenti je postal tradicionalna prireditel v letos ga bo msgr. Duilio Corgnani s sodelavci priredil od 3. do 5. t.m. Letošnji praznik v prijazni furlanski vasi bo potekal pod naslovom Potres '76-25 let kasneje. V petek, 3. t.m., bo na vaškem trgu igra v furlanskem jeziku z naslovom L'Orcolat (Spomini na potres v Furlaniji). Igral bo amaterski gledališki ansambel Teatro di Pace sul Fronte. V soboto bo ob 16. uri debata na temo Ponovno rojena Furlanija v solitarni Italiji, prisoten bo videmski nadškof msgr. Brollo, medtem ko bo zvečer branje poezije v furlanskem jeziku. V nedeljo, 5. t.m., pa bo v krajevni cerkvi bogoslužje, ki ga bo vodil videmski nadškof v pokoju msgr. Battisti, nakar bo sledil kulturni in zabavni program.

ROMANJE TREH SLOVENIJ NA SVETE VIŠARJE

Rafaelova družba vabi 5. avgusta na Sv. Višarje. Letošnje pešpot bodo udeleženci lahko začeli ob 8. uri ob vzhodu gore, nad Žabnicami. Ob 10.30 predavanje dr. Andreja Vovka. Mašo bo ob 12. uri daroval mariborski škof dr. Kramberger.

RADIO OGNJIŠČE: NAPONED

Lokalni primorski program iz koprškega studia se začne vsak dan ob 16. uri. Ob 16.45 so obvestila o kulturnih in cerkvenih dogodkih na Primorskem. Vsak torek ob 17. uri športna oddaja z nagradno igro. Vsako sredo ob 17. uri aktualni "pogovor o". Vsak četrtek ob 20.30 karavana prijateljev. Vsako soboto ob 17. uri Slovenija v Italiji. Radio Ognjišče lahko poslušate na UKV frekvencah 107,5-Sveta gora (Goriška in Furlanija) in 91,2-Tinjan (Trst).

OB 100-LETNICI ROJSTVA JANEZA JANŽEKoviČA

"NAJ KDO ZAKRIČI!"

ANTON STRES

Letos poteka sto let od rojstva profesorja, misleca in duhovnika dr. Janeza Janžekoviča. V soboto, 21. julija, so v njegovem rojstnem kraju v Gorišnici pri Ptujju priredili svečano akademijo, na kateri je o liku velikega slovenskega moža spregovoril mariborski pomožni škof dr. Anton Stres. Njegov govor objavljamo v celoti.

Dne 4. marca letos je poteklo 100 let od rojstva prelata in profesorja dr. Janeza Janžekoviča. Ves čas po 2. svetovni vojni pa do srede 70-ih let je bil skupaj z dr. Antonom Trstenjakom vodilen katoliški filozof in profesor za filozofijo na teološki fakulteti v Ljubljani. Bil je vzgojitelj in učitelj številnim slovenskim duhovnikom, njegova misel pa je oblikovala tudi druge katoliške izobražence. Izpolnil je izredno pomembno vlogo in izobraževalno vlogo v najtežjih časih za katoliško cerkev v Sloveniji. Zato je prav, da se ga ob 100-letnici njegovega rojstva ne samo spomnimo, ampak da se Bogu zahvalimo, da nam ga je dal. Ob 100-letnici rojstva smo mu dolžni hvaležen spomin. Ali ne pravi Sveto pismo: "Razumni se bodo lesketali kakor sijaj neba. Ti, ki so mnoge poučili v pravičnosti, pa bodo kakor zvezde za vso večnost" (Dan 12, 3).

Prof. Janžekovič se je rodil v vasi Zagorjci, v tukajšnji župniji. Po enem letu bogoslovja v Mariboru je leta 1922 odšel v Pariz. Teologijo je doštudiral in doktoriral iz teologije na Institut Catholique de Paris. Tam je tudi naredil lektorat iz filozofije. Zanimivo je, da je doktorsko disertacijo posvetil svetopisemski temi, moralnemu nauku Knjige psalmov. Čeprav je dolga leta, od leta 1938 do svoje smrti, se pravi celih 50 let, živel v Ljubljani, je po srcu ostal človek in sin teh krajev. Vedno je ohranil tudi nekatere značilnosti domače govorice in je bil vedno ponosen na svoj domači kraj in na svoje ljudi, iz katerih je izšel.

Ko se je vrnil iz Pariza, kjer je imel za profesorja tudi slav-

nega filozofa Jacquesa Maritaina, je bil najprej pet let (od leta 1933 do 1938) predavatelj filozofije na bogoslovnem učilišču v Mariboru, hkrati pa je bil tudi študijski prefekt in vzgojitelj v mariborskem bogoslovnem semenišču. Bil je skrben in zahteven vzgojitelj bogoslovcev, ki so ga zelo spoštovali in to spoštovanje ohranili za vse življenje. Nato se je preselil v Ljubljano, saj je bil imenovan za docenta na Teološki fakulteti Univerze v Ljubljani in je nasledil upokojenega profesorja dr. Aleša Ušeničnika. Teološki fakulteti je ostal zvest do konca svojih moči. Predaval je najbolj zahtevne filozofske predmete: logiko, etiko, kritiko ali spoznavoslovje, ontologijo in filozofsko te-

ologijo. V pokoj je stopil pri 75 letih, vendar je še naprej študiral in pisal. Proti koncu so mu opešale oči, kar je za znanstvenika, ki mu je bila knjiga najbolj zvesta sopotnica, velika preizkušnja, vendar jo je prenašal zelo potrpežljivo in brez kančka pritoževanja. Umrl je 9. marca 1988 v visoki starosti 87 let. Vse do trenutka nenadne smrti - kap ga je zadela na izhodu od frančiškanov v Ljubljani, kjer je stanoval - je bil duhovno svež in bister.

Profesor Janžekovič ni bil samo izvrsten profesor, predavatelj in pisec številnih knjig in člankov, bil je tudi nekaj posebnega kot človek, kot značaj. Odlikovala ga je skrajna logičnost, doslednost in poštenje, pa tudi natančnost in točnost. Po temeljni usmeritvi je bil logik, mislec z železno logiko, ki ni nikoli ničesar zapisal, če ni poprej tisto desetkrat premislil. Za njega je veljalo, da je bil tako točen, da si je človek lahko po njem brez pomislekov naravnal uro. Čeprav je bil neizprosni logik in je ljubil natančnost, je bil vse prej kot dolgočasen in pust človek. Nasprotno. Bil je zelo vedoželjen, zelo rad je prisluhnil vsakemu mnenju, tudi če se z njim ni strinjal. Ljudi je spoštoval in spoštoval njihova mnenja. Tudi takrat, ko je pisal kritike in zavračal druge nazore, je vedno ohranil dostojanstvo in spoštovanje do drugače mislečih. Zato mu ni bilo vseeno, če je njegova pabalinsko, površno in ne-

pošteno napadel kakšen domišljav filozofski mladenič. To je bilo namreč tako daleč od njegovega odnosa do soljudi. V pogovoru je znal biti zelo iskren in domiseln, včasih tudi hudomušen sogovornik, vendar pa v vsem zelo umerjen in obziren.

Kot predavatelj je bil zelo priljubljen. Ne samo na fakulteti, tudi na predavanjih, ki so jih prirejali zunaj fakultete. Znal je namreč povedati zelo jasno in preprosto, a hkrati zelo domišljeno, s temeljitim poznavanjem samega vprašanja in intelektualno skrajno pošteno. Spoštovali ga niso samo tisti, ki so mu bili po nazorih blizu, ampak tudi njegovi nasprotniki. Po svoji skrajno asketski držbi in življenju, po svoji intelektualni poštenosti in po svoji miselni kvaliteti je bil gotovo med najbolj spoštovanimi predavatelji in ljudmi v Ljubljani nasploh. K temu je pripomogla tudi njegova zunanja pojava in njegove življenjske navade.

Kakor v misli, je bil tudi v življenju izredno dosleden in načelen človek, ki je živel zelo skromno in odmaknjeno od vseh življenjskih nečimrnosti. Tudi po tej plati je zbuja veliko spoštovanje. Bil je ves predan svojemu predavateljskemu poklicu. Zanj je tudi vse žrtvoval in odklanjal vsake druge službe in časti. Imel pa je enega konjčka: poleg filozofije je imel še eno ljubezen - svoje čebele. Prosti čas, ki si ga je lahko privoščil, je bil poleg rednega vsakodnevnega dveurnega sprehoda posvečen čebelarstvu. Čebele pa so bile tudi njegove učiteljice. Ne samo učiteljice pridnosti in zvestobe v malem, temveč je kot izkušen čebelar dobrodušno poznal, kako so čebele ustvarjene, kako delujejo in kako je pri njih tako kot povsod v naravi - vse tako čudovito, smiselno in smotno urejeno.

STRAN 16

5

ČETRTEK,
2. AVGUSTA
2001

GRE ZA NAŠO, SLOVENSKO PRISOTNOST

DANIJELO DEVETAK

Akord se je letos kar dobro odrezal med vokalnimi skupinami na Seghizziju. Ste s svojo udeležbo na tej prestižni mednarodni manifestaciji zadovoljni?

Sodelovanje na letošnji izvedbi Seghizzija je predstavljalo za našo skupino velik izziv, ker je sovpadalo s tisočletnico Gorice; v okviru naporov o dokazih važnosti slovenske manjšine pri zgodovini mesta se nam je zdelo umestno, da pri taki odmevni in mednarodni manifestaciji pokažemo svojo prisotnost. Udeležba Mešanega pevskega zbora Hrast z odličnimi ocenami in uvrstitvami je pripomogla k tej uveljavitvi.

Naših dvainsedemdeset točk v kategoriji vokalnih skupin je uspeh, če pomislimo na raven tekmovanja, strogost žirije in udeležbo tudi profesionalnih pevcev. Mislim, da smo s svojim nastopom dostojno predstavili slovensko petje v Gorici.

To je bil vaš prvi nastop na tekmovanju Seghizzi...

Pred leti sem že nastopil na tekmovanju Seghizzi z moškim zborom Mirko Filej iz Gorice pod vodstvom Zdravka Klanjščka in že takrat je bilo jasno, da smo se uvrstili za italijanskim zborom iz Trizica iz čisto ne-pevskih računov. Na nastop smo se pripravili vestno, izbrali smo zahteven program, izvedba sama je bila po moji oceni dobra. Tudi poslušalci v dvorani so se laskavo izrazili o našem petju.

Važno je tudi, da smo v program vključili pesem *Nekje v gorah* profesorja in duhovnika Mirka Fileja, ustanovitelja Zveze slovenske katoliške prosvete in pobudnika goriške Cecilijanke: mislim, da je to pomemben poklon našemu velikemu rojaku in dostojno priznanje njegovemu skladateljskemu opusu.

Na letošnjem mednarodnem zborovskem tekmovanju Cesare Augusto Seghizzi, ki je potekalo pred nekaj tedni, sta dva sestava iz Goriške lepo ponazorila našo slovensko prisotnost ob tisočletnici Gorice. To sta storila tudi z izborom skladb naših krajevnih skladateljev, da bi tako nakazala ustvarjalno in poustvarjalno moč goriških Slovencev. Pevska skupina Akord iz Podgore, ki jo je ustanovil in jo ves čas vodi dr. Mirko Špacapan, je letos nastopila prav s tem ciljem. Že njena udeležba na tekmovanju je zato za vse nas pomembna, še toliko bolj, ker se je prav dobro odrezala. O tem in sploh o življenju naše skupnosti v Podgori je dr. Špacapan povedal marsikaj zanimivega, za kar se mu toplo zahvaljujemo.

V zadnjih letih je vokalna skupina Akord zelo aktivna in uspešno je nastopila tudi na drugih mednarodnih zborovskih srečanjih...

Z Mešanim pevskim zborom Podgora in Akordom smo res nastopili že marsikje, tudi v Arezzu in Mariboru, tako da nam izkušnje ne manjkajo. Naš cilj je, da naše delovanje spoznavajo tudi izven majhnih okvirov zamejstva: to je najboljša poteza za uveljavitev bogate kulture slovenskih ljudi, pa tudi priložnost, da se soočimo z drugačnimi pevskimi prijemi in razsodbami.

Kar pa se tiče naše aktivnosti, je slednja v mnogočem vezana na razmere, v katerih delujemo v Podgori. Pretežno slovenska vas je postala vedno bolj italijansko govoreča, izgubila je vrtec, potem šolo, nazadnje še stalnega župnika. Slovenski življenjski stiska okoli cerkve, kolikor se pač more, in nedeljska slovenska maša je še edina trdna opora, da se ne porazgubi. Prostori v župnišču, ki so bili vedno na razpolago društvu, se vedno bolj krčijo, nekaj mesecev premora v delovanju, kot smo ga okusili pred nekaj leti, je pomenilo takojšnjo zamenjavo knjig in obeskov v pevski

sobi z italijanskimi. Dvojezičnost v bogoslužju pa ni všeč nikomur, naše ljudi pelje samo v brezdelno malodušje.

Tega se ne povsem zavedajo naše centralne organizacije, ne kulturne ne verske. Morda je pa tudi res, da so se časi spremenili in da je tak proces neizbežen. V tem primeru menim, da je bila zaman Bratuževa žrtev prav v Podgori.

Kako izbirate skladbe, saj obstaja razmeroma omejena literatura za vokalne skupine? Kako rešujete te težave?

S programom si ne delam pregla, saj je gradiva veliko, mnogokrat pa tudi sam naredim skladbo. Različne pesmi se lahko izvajajo v različnih sestavih, pogosto je tudi zanimivo slišati drugačno interpretacijo. Važno je, da je petje dostojno, intonacijsko čisto in dovršeno. Seveda pa mora predvsem ugajati pevcem samim. Tu pa nastanejo večkrat težave, ker klasična polifonija, disonance in tuji jeziki niso najbolj pogodu vsem članom. Vendar se take težave premoščajo z dobro voljo in z zavestjo, da tudi težka skladba, ko si jo dobro spoznaš, daje veliko zadovoljenja izvajalcu in poslušalcu, če je le dobro zapeta. O tenkočutnosti naših pevcev pa ni nobenega dvoma, saj znajo dobro ločiti dobro izvajanje od slabega.

VALENTINUZZI IN VELUSSI V NABORJETU

Včeraj zvečer, v sredo, 1. t.m., so v Beneški palači v Naborjetu odprli razstavo dveh goriških slikarjev. Diego Valentinuzzi in Adriano Velussi se tako predstavljata s svojimi slikarskimi deli v Kanalski dolini. Razstavo goriških slikarjev, ki ima naslov *Metafizične sanje*, je pripravila Goriška skupnost Kanalske doline in bo na ogled do Velikega šmarna, do 15. avgusta letos, v Etnografskem muzeju v Beneški palači po naslednjem urniku: razstava je odprta vsak dan od 10.30 do 12.30 in od 15. do 18. ure, zaprta pa je ob ponedeljkih.

Tako Diego Valentinuzzi kot Adriano Velussi predstavljata v Naborjetu slikarska dela, ki jim je skupno predvsem iskanje metafizične likovne govorice, saj se oba umetnika ukvarjata s slikanjem oniričnega in navidez nedostopnega, metafizičnega sveta, ki ga vsak človek v svoji notranjosti zaznava. Likovnima umetnikoma je skupno tudi upodabljanje na prvi videz

človeških figur, ki pa presegajo človeka in so nekaka angelska bitja. Za oba slikarja je izrazita predvsem sodobna likovna govorica, ki je na meji med figurativnim upodabljanjem in abstrahiranjem človeške podobe in narave. Oba tudi slikata mestoma nadrealistične pokrajine, ki si jih lahko človek zamišlja, ali pa jih doživlja v sanjah. Tako Diego Valentinuzzi kot Adriano Velussi sta se tudi v Gorici že predstavila na skupni razstavi pred leti v Kulturnem domu, sicer pa oba veliko razstavljata tako doma kot na tujem.

Prav pred kratkim se je Adriano Velussi vrnil iz Salzburga, kjer je doživel lep uspeh s svojo razstavo v likovni galeriji Atelieregalerie Nonntal v središču starega mestnega jedra Mozartovega mesta. Tudi na Solnograškem se je goriški slikar predstavil s svojimi zadnjimi deli, za katera je značilna mestoma drzna barvna paleta in odslivanje vidnega in podzavestnega, tudi metafizičnega sveta. Adriano Velussi se zadnje čase skuša vedno bolj posvečati slikanju vedrejših slikarskih tematik, pa čeprav v njegovem likovnem delu vedno zaznavamo temnejše barvne tone in pritaeno divjo dinamiko, ki označuje vsa njegova likovna dela, za katera je značilno predvsem bivanjsko iskanje slikarja in vsakega izmed nas. Utesnjenost sodobnika v današnjem hitnem in razčlovečenem svetu prihaja do izraza v Velussijevih likovnih delih predvsem v barvni kontrapoziciji med navidez fantastično paleto rumenozelenih barvnih odtokov in temnimi, zares tesnobnimi barvnimi nanosi, ki odkrivajo nizke in ponižane človeške plati vsakogar izmed nas. Včasih slikarju Velussiju tudi človeški obraz ponuja priložnost, da skozi njegovo upodobitev prikaže lastno in našo utesnjenost in brezizhodnost, predvsem pa končnost in zavezanost minljivemu.

(Na fotografiji: Adriano Velussi s soprogo na otvoritvi svoje razstave.)

JUP

MLADIKA ŠTEVILKA 5

POLETNO BRANJE

Kdor se bo v teh vročih poletnih dneh odpravil kam na počitniški odih, bo verjetno storil prav, če si bo s sabo vzel najnovejšo, peto številko revije *Mladika*, kot poletno branje. Skupaj z *Mladiko* je izšel tudi vsakoletni bilten o letošnjih študijskih dnevih Draga 2001, o katerem smo pisali že v prejšnji številki.

Mladika št. 5 se predstavlja z lepo platnico s sugestivno fotografijo, s katero so uredniki hoteli počastiti nedavni četrti festival amaterskih gledališč v Mavhinjah. Uvodnik, z naslovom *Trst na desno - Slovenija naprej?*, je posvečen nedavni zmagi desne sredine na krajevnih upravnih volitvah na Tržaškem in desetletnici slovenske samostojnosti. Nepodpisani uvodničar med drugim ugotavlja, da bo slovensko zastopstvo moralo mestne oblasti "odločno opozoriti na institucionalne dolžnosti, kot izhajajo iz mešane sestave prebivalstva in iz našega zaščitnega zakona. Tem odgovornostim se nihče ne more odteti. Morda", piše še v uvodniku, "si bo desna sredina pri tem manj pomisljala in oklevala kot pa leva sredina, ki se je bala lastne sence. Vsaj na desni nima konkurentov, ki bi ji pobirali glasove." Glede osrednje proslave ob desetletnici slovenske samostojnosti pa *Mladika* med drugim piše, da bi bila ta lahko "intelektualno kot tudi fizično dostopnejša, predvsem pa bi

se ob tej priložnosti državna televizijska hiša brez škode lahko odpovedala vulgarnosti cenene kabaretne ironije."

Uvodniku sledi novela *Rimska cesta* avtorice Nelde Štok Vojska, ki je prejela drugo nagrado na literarnem natečaju *Mladike*. Dalje se nam ponuja zanimiva rubrika *Poletno branje*, ki sta ju uredili Liljana Filipčič Corva in Nadia Roncelli: še posebej privlačno je prvo nadaljevanje opisa Armenije, kot jo je doživljala Vida Valenčič, poleg tega pa gre opozoriti tudi na razmišljanje Ivana Orla o delu v dobi globalizacije, kjer avtor poudarja, kako mora Evropa v procesu globalizacije braniti in utrjevati vse pozitivne značilnosti svoje socialne in ekonomske politike. Dalje *Mladika* objavlja dvanajsto nadaljevanje niza iz spominov na starše avtorja Petra Merkuja, kateremu sledi, v okviru rubrike *Iz arhivov in predalov*, drugi del pisma primorskega padalca Alojza Sivca domačim, v katerem je opisano usposabljanje v Egiptu s strani britanske obveščevalne službe ISLD (rubriko je uredil Ivo Jevnikar). Ob tem je objavljeno še pismo upokojenega podpolkovnika Radislava Kosovela, ki podaja nekaj zanimivih spominov na življenje v enem od britanskih taborišč, kjer so bili nastanjeni primorski prostovoljci. Rubriko *Naš včerajšnji svet* je prispeval Saša Martelanc, ki opisuje zani-

mivo srečanje med Slovenci ob zavezniškem izkrcanju v Normandiji leta 1944, podaja pa tudi zagotovo manj znano dejstvo, da je znamenita slika Jurija Šubica *Pred lovom* iz leta 1883 nastala prav v Normandiji, kjer se je takrat Šubic mudil na študijskem potovanju. Mitja Petaros je za rubriko o numizmatiki prispeval članek o kovinah novcev, Drago Štoka pa se v svojem prispevku spominja nedavno preminulega dr. Kazimira Humarja. Breda Susič je za rubriko *Agora pod lipo* zbrala mnenja nekaterih pripadnikov slovenske manjšine o zaščitnem zakonu. *Mladika* objavlja govor, ki ga je Lida Turk imela ob odkritju spominske plošče na pročelju rojstne hiše dr. Dorčeta Sardoča v Slivnem, zabeležila pa je tudi postavitev spominske plošče Jožetu Dularju v Metliki 8. maja letos. V tej številki je samo ena literarna ocena: Magda Jevnikar namreč piše o romanu Dušana Jelenciča *Umor pod K2*, objavljeno pa je poročilo o sodelovanju Knjižnice Dušana Černeta s semeniško knjižnico v Ljubljani. Sicer so v peti številki *Mladike* prisotne še tradicionalne rubrike (*Antena*, *Pod črto*, *Mogoče vas bi zanimalo zvedeti, da...*) ter pesmi Katarine Fistrovič in Brune Pertot.

Tudi tokrat je skupaj z *Mladiko* izšla njena mladinska priloga *Rast*. Uvodnik izpod peresa Andreja Černica (naslov je *Prijeten nov dan za Slovenijo in nas*) je posvečen razmišljanju ob desetletnici samostojnosti Slovenije. Na koncu se avtor zaustavi ob približevanju Evropski zvezi: zanj je

vstop v EZ nujen, vendar pa misli, "da slovenska država pred globalno kulturo držav članic ne sme popuščati vedno in za vsako ceno." Sicer je v *Rasti* med drugim podan obračun o delovanju Slovenskega kulturnega kluba in Mladih v odkrivanju skupnih poti v pretekli sezoni (avtorica je Jadranka Cergol), pri tem pa so podane tudi nekatere informacije o enajsti Dragi mladih. Štefan Pahor je prispeval pogovor z Francijem Kekom, glavnim organizatorjem festivala Rock Otočec, od ostalih prispevkov pa naj omenimo literaturo Zulejke Paskulin, Bibin Priročnik za zapeljavalce, anekdoto o oddaji Med dvema ognjema in oceno filma Tomb Raider izpod peresa Mateja Susiča.

NL

ZAKLJUČILO SE JE DESETO SREČANJE SREDNJE EVROPE - FESTIVAL MITTELFEST

DRAGA 2001. POGOVOR / SERGIJ PAHOR

TRILOGIJA ISKANJ ZGODOVINSKIH IN NOVIH POTI

V nedeljo se je jubilejni deseti *Mittelfest* poslovil od svojih zvestih gledalcev in spremljevalcev. Deset dni trajajoči mednarodni festival je spremenil Čedad v idealno prestolnico številnih držav srednjeevropske pobude, srednjeveško mesto se torej vrača v svoje ustaljene tirnice, ki se žal včasih precej oddaljujejo od poletnega duha, ki ga prinaša vsako leto *Mittelfest*.

Srečanje srednjeevropskih narodov, ki privablja vsako leto v Čedad številne kulturnike in gosti hospitacije, ki so za naše kraje precej neobičajne, je letos prehodil zgodovinsko solno pot in tako objel triletni sklop. Glasba, ples, video, gledališče, proza, poezija in lutke so bili tudi letos protagonisti poletnega kulturnega dogodka v koprodukcijah, hospitacijah, koncertih ter predstavah bogatih kulturnih tradicij sedemnajstih držav, ki oblikujejo nadnacionalno srednjo Evropo.

Letošnja *Pot soli* je sklenila ob festivalu tudi trilogijo, ki je v minulih letih povedla ustvarjalce in publiko po poteh jantara in svile.

Nehvaležno vreme je od vsega začetka ponagajalo organizatorjem, saj se je uvodni gledališki dogodek po mestnih ulicah odšel iz čedajskih trgov in ulic v gledališče Ristori. Odrskoizpovedno predstavo z naslovom *1991-2001: deset let v Evropi - Mikrodrame* so sicer kasneje ponovili v zamišljeni obliki in jo tako ponudili gledalcem.

V desetih dneh se je v Čedadu dogajalo marsikaj zanimivega. Letos lahko tudi z veseljem podčrtamo, da je bila slovenska prisotnost dokaj občutena, začeni z gledališkim maratonom *Mikrodrame*, ki ga je s svojim prispevkom sooblikoval tudi Matjaž Berger. Veliko pozornost je vzbudilo pri publiku in medijih inovativno in včasih tudi izzivalno Mladinsko gledališče iz Ljubljane, ki se je predstavilo s tremi izvirnimi deli. Matjaž Berger je namreč ob stoletnici izida Freudove *Interpretacije sanj* zrealiziral delo, ki se nanj naslanja in ga ponuja v originalni preobliki; gledališka skupina se je nato predstavila z delom Heineerja Muellerja v režiji Eduarda Milerja, čisto drugačno vzdušje pa je vladalo pri *Senu kresne noči* Vita Tauferja.

Neurje je prekrizalo račune tudi pobudnikom dramskega projekta, ki bi se bil moral odvijati na obmejni črti, ki ločuje Italijo in Slovenijo, na Kolovratu in ki nosi ravno tako slovenski pečat. *Pisma s fronte* režiserja Marjana Bevka so se odselila v prostore OŠ v Kobaridu, kjer so gledalci sledili večjezični predstavi o prvi svetovni vojni. Posebnost dramskega dela je bila v zasnovi. Marjan Bevk je namreč dramsko besedilo sestavil na podlagi pism, ki so jih vojaki z vseh front pošiljali domov in v njih posredovali svojim najdražjim pričevanja o absurdu vojne.

Ob slovenski pa je bila letos vzhodnoevropska gledališka stvarnost de-

ležna posebne pozornosti s strani organizatorjev. Če le bežno naštejemo nekaj gledaliških momentov, velja omeniti beloruski poklon življenjski poti Marca Chagalla; letošnjega *Mittelfesta* se je udeležila tudi mlada moldavska gledališka skupina, ki je s pomočjo gledališke govorice predstavila nevzdržno družbeno stanje, ki ga doživlja bivša sovjetska dežela, ob tem pa je bila pomembna tudi prisotnost ustvarjalcev iz Jugoslavije in balkanskega polotoka, ki so z drugimi oblikovali gledališke in kulturne dogodke. Zanimiv je bil izbor tekstov poljskega dramaturga Rozewitza v interpretaciji poljske gledališke skupine iz Krakovega ter delo *Brat* magaraž mladih gledališnikov iz Zagreba.

Kako pa bi lahko objeli v krajši zapis vse ostale dogodke, katerim smo bili priča v teh desetih dneh v Čedadu? Samo glasbeni in plesni utrinki bi si zaslužili tehten zapis; od koncerta starogrške glasbe, do nastopa turških plesalcev Dervisev, španske duhovne glasbe, pesmi in plesov iz Salenta, orgelskih biserov solnograjske stolnice, klavirskih recitalov Nicolosija ob dvestoletnici rojstva Bellinija ter Dalberta ob stoletnici Verdijeve smrti, do Beethovne Devete simfonije v Vidmu v interpretaciji mladega simfoničnega orkestra F-Jk ter neapeljske skupine, ki podaja prve domače glasbe.

Carlo de Incontrera (na sliki desno), Giorgio Pressburger (na sliki levo) in Mimma Gallina ter Cesare Tomasietig in Roberto Piaggio, ki odgovarjajo, sicer kot v prejšnjih letih, za idejno postavitev *Mittelfesta*, so nam ponudili tudi enkratna srečanja s poezijo in razmišljanja oz. debatne momente.

Ko poročamo o *Mittelfestu*, namenimo posebno pozornost tudi vsakoltnemu lutkarskemu festivalu, ki se odvija v Nadiških dolinah. Gre nedvomno za pomemben del festivala, vsaj z zornega kota novinarjev, ki sledimo družbenemu življenju slovenske narodne skupnosti. Lutkarske predstave namreč privabijo na domače trge in v sugestivne beneške zaselke ogromno obiskovalcev. Tako je bilo tudi letos. Lutkarski festival se je končal v Špetru s podelitvijo nagrad za najboljšo predstavo; letošnji zmagovalci so romunsko-španski ansambel Minimax, ki se je predstavil z delom *Sneguljica*.

Po desetih letih torej lahko mirno zapišemo, da je identitetna zasnova *Mittelfesta* jasno izoblikovana. Na začetku si je namreč srečanje srednjeevropskih narodov utiralo pot med vzhodom in zahodom, med festivali in drugimi družbenimi dogodki, danes pa je postala pomembna že tradicionalna postojanka, v katero se radi napotijo vsi tisti, ustvarjalci in obiskovalci, ki bi radi spoznali ali ponudili življenjski kulturni utrip lastne zemlje.

EJ

“TEME SE PONUJAJO SAME”

IVAN ŽERJAL

Kako bo potekala Draga 2001?

Draga je srečanje, ki je že tradicija našega poznega poletja. Bila je privlačna v preteklosti, ko je skoro osamljena gojila alternativen način mišljenja med Slovenci in dajala priložnost redkim disidentom, da so dobili odmevno tribuno za razvijanje “nevarnih” misli in načrtov. Če pogledam na današnje stanje, se bojim, da je Draga le malo prispevala k naši sposobnosti dialogiranja in komuniciranja. Letos smo si zamislili kar dve okrogli mizi in še obogatili nedeljski dopoldanski program.

Zakaj ste se odločili za take teme?

Teme so se ponujale kar same. Slovenija se pripravlja na Evropo in nas seveda zanima, kaj si manjšinci in slovenski narod od tega lahko obetamo. Evropa je seveda tudi izziv za Slovenijo, ne samo gospodarski, pač pa tudi političen in kulturni. Iz raznih razlogov je neizogibno in konec koncev verjetno tudi koristno, da Slovenija vstopi v Evropo. Vprašanje je, ali bo sposobna ohraniti svojo kulturno in jezikovno identiteto, ki je šele pred desetimi leti dobila svoj logični višek v doseženi državni samostojnosti. Mislim, da je to odvisno od nas samih. Nezaupanje do Evrope je pravzaprav nezaupanje do lastne nedoslednosti in neizpoljenosti. 150-letnica Mohorjeve družbe je tudi taka priložnost, mimo katere nismo mogli brez posebnega poudarka. Prav tako pomeni vstop v novo tisočletje priložnost za razmislek o kočljivem vprašanju vloge laikov v slovenski Cerkvi.

V zamejstvu se že dalj časa pogovarjamo o širitvi Evrope proti vzhodu in o bližajočem se vstopu Slovenije v Evropsko zvezo in posledičnem zbrisanju meje. Vendar – ali smo se na te dogodke doslej tudi resno pripravljali ali pa je še veliko improvizacije?

Velike ideje zorijo počasi. Tudi ideja o evropski skupnosti je svojčas izvenela revolucionarno in je povzročila nemalo dvomov v evropsko sposobnost združevati države, ki so v pol stoletja dvakrat zanetile svetovni spopad. Tudi priprave na tako dejanje so seveda počasne in izraz dvomov in

Dne 31. avgusta se bodo v parku Finžgarjevega doma na Opčinah pričeli že 36. študijski dnevi Draga 2001. Letošnja Draga bo v prvi vrsti posvečena izzivom, ki jih tako matičnemu kot zamejskemu slovenstvu prinašata globalizacija in evropska integracija. Poleg teh so tudi drugi izzivi, se pravi tisti, ki čakajo krščanstvo – tudi slovensko – v pravkar začetem tretjem tisočletju. O vsem tem bo govor v treh dneh Drage 2001 (od 31. avgusta do 2. septembra) in o tem nam je v krajšem pogovoru govoril tudi Sergij Pahor, predsednik Društva slovenskih izobražencev, ki Drago tudi vsako leto prireja.

pomišljanj. Vseh tudi ne bomo nikoli prepričali, vendar pa so učinki združevanja že zdaj opazni in spodbudni. Še boljše bo, ko se bo birokratski aparat v Bruslju zavedel, da ni njegova naloga nasilno brisati razlik v Evropi, pač pa iskati tisto, kar nas združuje in povezuje v enoto.

Kako pa utegne evropska integracija vplivati na slovenski narod kot celoto?

Nič drugače kot na druge, samo da je Slovencev malo in da so posledici

ce zato zelo hitro vidne. Opazne so bile že v stari Jugoslaviji, ko so Slovenci, ne meneč se za režim, odhajali v zahodno Evropo na študij ali turizem, tam pa so nabijali svoje baterije s potrošnitvijo, medtem ko so zavračali ali vsaj zanemarjali misel o svobodni družbi, tisku in trgu pa tudi o delovni učinkovitosti, ki je vendarle tudi eden izmed bistvenih elementov v združevanju Evrope. Obstajajo nevarnosti, nihče jih ne zanika, toda v veliki meri so odvisne od nas, če pa nam bo Evropa dala eno roko, da bomo bolj avtokritični, bo že bolje. Slovenija pa mora z enako vneto skrbjo tako za periferijo kot za center, da ne bo šibkejši del popustil. Prvi jez pa predstavljajo manjšine, zato je skrb za manjšine istočasno tudi skrb za interese celega naroda.

V letošnji izvedbi ste posvetili kar precej prostora vprašanju pomena krščanstva za slovensko kulturo, predvsem pa izzivom, ki čakajo krščanstvo v tretjem tisočletju. Kako kot krščanski laik gledate na te izzive, pa tudi na priložnosti, ki se ponujajo?

Problemi slovenstva in krščanstva se na Dragi od zmerom prepletajo. Ta vprašanja so za nas aktualna in bodo zanimiva še dolgo. Živimo pač v prelomnih časih in Cerkev se je znašla pred številnimi izzivi in dilemami, ki jih večkrat ne zna rešiti. Zato bo število kristjanov še upadalo pa tudi njihov pogum in samozavest, kakor tudi ugled Cerkve in njenega dela. Zato bi bilo potrebno, da vsi skupaj sodelujemo pri ustvarjanju novih razmer, v katerih bi Cerkev lahko nadaljevala svoje dragoceno delo, ki je navsezadnje usmerjeno v človekoljubni odnos do sočloveka in v zagotavljanje civilnih razmer in odnosov med ljudmi.

NA REŠETU

NEKOČ JE BILO...

Takoj na začetku naj se opravičim za lapsus v prejšnjem zapisu, kjer sem med drugim omenila oddajo *Ženska pisma*. Ker sem slišala samo tretjo oddajo, sem si pač mislila, da je avtorica celega ciklusa Evelina Umek. A “misli” pomeni nič vedeti, kot mi je v mladih letih ponavljala mama. In tako sem naslednji terek odkrila, da piše *Ženska pisma* tudi prof. Majda Artač in kdo ve, če ne bo ta teden na sporedu pismo kake tretje avtorice. Vse to me je samo potrdilo v prepričanju, da je informacij o sporedih premalo in da zato ni čudno, da pride do takih kiksov.

Da se izognem taki nevarnosti, bom danes pisala o nekaterih oddajah, ki jih ni oziroma jih ni več. Nekako takole: Nekoč je bilo...

Nekoč je bilo veliko oddaj, namenjenih večjim in manjšim otrokom. Med njimi je bil vsak teden skozi celo leto na sporedu Mladinski oder, v katerem so bile predvajane igre in nadaljevanke, namenjene otrokom in najstnikom, pa tudi odraslim poslušalcem. Lani in letos pa tega igrane-

ga programa v poletnih mesecih ni več. Ni jasno, zakaj. Otroci imajo v poletnih mesecih še več časa za poslušanje oddaj in ker so bile v poletnih mesecih na sporedu same ponovitve, te ne bi predstavljale velikega stroška.

Nekoč je bilo poleti veliko radijskih oddaj, namenjenih potovanjem in počitniškim nasploh. Intervjuji z nekaterimi gosti so bili izredno zanimivi in poučni. Pa recimo, da te oddaje delno nadomeščajo ponedeljkovi intervjuji Vesne Klemše v Poletnem mozaiku ali Potovanje na vzhod Katje Kjuder ob četrtkih. Povsem pa so izostale razne reportaže iz številnih kolonij, poletnih centrov, taborjenj, likovnih, glasbenih, športnih delavnic. Voditelji teh oddaj (Suzi Bandi, Matjaž Rustja, Ivana Mahnič...) so v svojih oddajah ponudili čim bolj popolno in pestro sliko počitniških dejavnosti v našem zamejstvu. Pomen teh oddaj po mojem mnenju ni bil majhen: 1) k sodelovanju so pritegnile zelo veliko otrok, animatorjev in voditeljev, 2) za vse sodelujoče je bila to vaja za nastopanje pred mikrofo-

nom, 3) radijsko snemanje je bilo za posamezne skupine spodbuda, da so se še posebej potrudile, 4) povečal se je tudi krog poslušalcev, saj so jih poleg intervjuvancev poslušali tudi njihovi starši, nonoti in drugi sorodniki, 5) poslušalci so imeli možnost, da primerjajo in občudujejo iznajdljivost organizatorjev posameznih počitniškov, 6) in vsi so lahko z zadovoljstvom ugotavljali: “Kaj vse imajo na voljo naši otroci!”

Gotovo je tudi letos ravno tako pestra ponudba počitniških dejavnosti, a ker je ne zabeleži radijski medij, ostaja skrita in širšemu krogu ljudi nepoznana.

Nekoč je bilo... Nekoč je bilo ne samo radijsko, ampak tudi televizijsko poročanje o različnem izkoriščanju počitnic. Še lani je bila zelo prijetna in sposobna voditeljica teh oddaj (če se ne motim, so bile na sporedu vsako drugo nedeljo) Deva Pincin. Besedi se je pridružila še slika, zato ni čudno, da so bile zelo priljubljene.

Nekoč je bilo... Letos ni po televiziji ne oddaj na počitnice ne kakih drugih, ki bi jih nadomestile. In ker se julij že izteka, jih verjetno v tem poletju tudi ne bo. Zakaj?

TEJ

7

ČETRTEK,
2. AVGUSTA
2001

OBČINSKE UPRAVE: SPOROČILO SSK

ZA SPOŠTOVANJE MANJŠINSKIH PRAVIC

8

ČETRTEK,
2. AVGUSTA
2001

Pokrajinsko tajništvo Slovenske skupnosti jemlje na znanje dejstvo, da je devinsko-nabrežinski župan Vocci ukazal prevesti občinske sklepe, katerim je Deželno upravno sodišče odvzelo učinkovitost, ker niso bili prevedeni v slovenščino. Po občinskem statutu bi jih morali svetovalci oziroma odborniki že pred glasovanjem prejeti v dvojezični obliki, kar pa se ni zgodilo.

SSK je mnenja, piše v tiskovnem sporočilu, ki smo ga prejeli, da je odredba DUS-a poglavitnega pomena, še toliko bolj v trenutku, ko vsedržavne in krajevne oblasti grobo krčijo manjšinske pravice. V isti odredbi je namreč zapisano, da je pri podobni zadevi že državni svet označil nespoštovanje jezika manjšine kot vzrok za diskriminacijo in za trpljenje. Kar je logično, saj gre za človekove pravice.

SSK je že pred časom opozorila devinsko-nabrežinsko in ostale uprave, v katerih velja dvojezično poslovanje, da je leto neupoštevano in da se ne spoštujejo zakonska in statutarne pravila. Pomanjkanje prevajanja aktov, uradnih ob-

razcev, žigov, pomanjkanje dvojezičnega osebja v uradih, ki imajo stik z javnostjo, pa so vsi znaki kršitve manjšinskih pravic.

Uprave morajo zadostiti tem zahtevam ne iz "usmiljenja" ali "prijateljstva", temveč zato, ker tako narekujejo pravne norme, ne glede na dejstvo, če se občani teh pravic poslužujejo ali pa ne. Zato tudi izgovor o pomanjkanju denarja ni sprejemljiv, saj je treba zakonske obveze kriti, tudi za ceno žrtve morda nepotrebnih ali nebitvenih proračunskih postavk.

Nobena dvojezična občina pa ni danes na ravni popolne spoštovanja jezikovnih pravic, kar ni sprejemljivo, meni SSK.

Statuti krajevnih uprav v naši deželi so po členu 13 zakonskega odloka št. 9 iz leta 1997 merilo za zaščito manjšinskih pravic. Zato je bilo zadržanje svetovalcev SSK v devinsko-nabrežinski občini pri sprejemanju statuta trdno in odločno. Zakon št. 38 iz leta 2001 je pa vse to zapečatil, saj ni mogoča več pot nazaj za že dodeljene pravice.

SSK je zato zaskrbljena nad novico, da se, kljub odredbi DUS-a, sklepi devinsko-nabrežinske občine in ostalih, kjer je to predvideno, še naprej pišejo v nedvojezični obliki, kar bo gotovo predmet nadaljnjih sodnih obravnav in škode, odgovornost pa bo v tem primeru padla na upravitelje.

SSK pa zavrača grožnje, ki jih postavlja župan Vocci, češ da bosta zaradi uveljavljanja slovenščine pri omenjenih sklepih nastradala Sestlanski zaliv in predvsem društvo Čupa. Župan Vocci bi potem takem po mnenju slovenske stranke moral povedati vso resnico, in sicer, da načrt za zaliv še ni dokončen in da bo društvo Čupa, z vsemi ostalimi pomorskimi društvi, na osnovi predlagane konvencije za Sestlanski zaliv postalo le podnajemnik lastnika zaliva, ne pa neposredni koncesionar države. To pomeni, da bo za svoje prostore odvisno ne od lastne volje, ampak od volje lastnika zaliva. Pa še predlagana lokacija za sedeže društev je v sporu na DUS-u in ni, kot rečeno, dokončna. Pomeni politični "terorizem" ni sredstvo za upravljanje in zato ga SSK ne sprejema. Pričakuje pa, da bo uprava delala predvsem v korist svojih občanov, ob spoštovanju človekovih in ostalih pravic, kot jih zakon določa, se zaključuje tiskovno sporočilo SSK.

VROČE TRŽAŠKO POLETJE

PAGNINI, OBERDANK IN G8 BURIJO DUHOVE

Polemika, ki je nastala ob postavitvi portreta bivšega podestaja Cesareja Pagninija v galerijo tržaških županov, o katerem smo poročali v prejšnji številki, se še ni podela. Ravno v prejšnjih dneh je prišlo do ostre obsodbe dejanja s strani Vsedržavne zveze partizanov Italije in drugih protifašističnih organizacij ter tudi s strani tržaške judovske skupnosti, ki med drugim opozarja ne samo na dejstvo, da je Pagninija na čelo tržaške občinske uprave leta 1943 imenovala nemška nacistična okupacijska oblast, ampak tudi in predvsem na dejstvo, da je svojčas sam prostovoljno vstopil v komisijo, ki je na podlagi fašistične rasne zakonodaje iz leta 1938 skrbel za izključitev iz odvetniške zbornice tistih članov, ki so bili judovskega rodu.

Rekli smo, da polemika v zvezi s Pagninijevim portretom se še ni podela. Med tem časom pa je novi odbornik za kulturo in poslanec Roberto Menia poskrbel še za drugo potezo, o kateri bo krajevni tisk še pisal: predlagal je namreč, da bi kip tržaškega iredentista Guglielma Oberdanka premestili iz spominske celice pri muzeju prepore in ga postavili na sredo trga, ki je poimenovan po njem. S tem v zvezi je nastalo vprašanje, kam s skulpturo znanega kiparja Marcella Mascherinija, poimenovano Visoka pesem, ki trenutno krasí Oberdankov trg. Mascherini je bil svojčas izrecno proslil, naj se kip postavi na trg, v pri-

meru odstranitve pa je njegova vdova že zahtevala, naj ji ga vrnejo. V polemiki se je med drugimi oglašil tudi bivši tržaški župan Manlio Cecovini, ki se je postavil v bran sedanje lokacije Mascherinijeve umetnine in močno podvomil v umetniško vrednost Oberdankovega spomenika, glede katerega je dejal, da je prav, da ostane, kjer je.

Tako postavitev Pagninijevega portreta kot predlog nove lokacije Oberdankovega spomenika sta plod programa zlasti Nacionalnega zvezištva oziroma njegovega najbolj reprezentativnega tržaškega predstavnika Roberta Menie. NZ je prejšnji teden med drugim tudi predlagalo, naj se ukinejo vse pogodbe in konvencije z ustanovami, ki so sodelovale na žal že predobro znanih demonstracijah v Genovi ob priložnosti vrha osmih najbolj industria-

liziranih držav sveta. Predlog, ki je bil potem sicer umaknjen, je povzročil oster odziv levo-sredinske opozicije.

Skratka, desna sredina je prispevala k temu, da bo tržaško poletje še kako vroče, in to ne samo v meteorološkem smislu. Krajevni tisk se je namreč razpisal o zadnjih potezah nove desnosredinske občinske uprave in o polemikah, ki so jim sledile. Ni izključeno, da nam bodo pred jesenjo postregli še s kakšnim presenečenjem (npr. s predlogom morebitne odstranitve Kosovelovega kipa iz ljudskega vrta, ki je trn v peti zlasti poslancu Menii). Navsezadnje gre le za uresničevanje programa, ki si ga je zastavilo NZ in zlasti poslanec Menia. Ta želi dati mestu zopet "italijanski" in "rimski" pečat, ki je bil po njegovem mnenju v obdobju Illyjeve uprave očitno za-

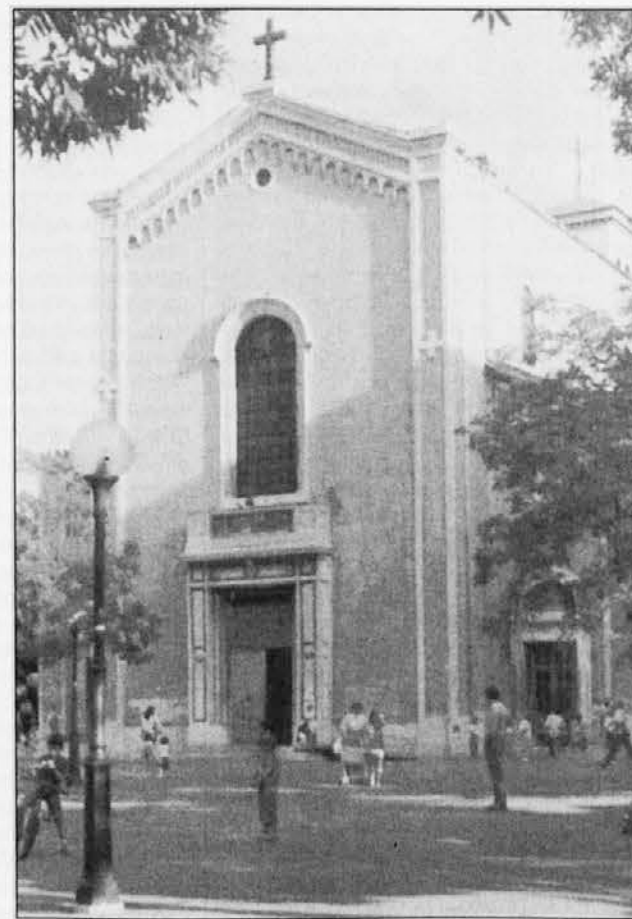
brisan v korist neke srednjeevropske podobe, v kateri se novi občinski odbornik za kulturo ne prepozna. Kakorkoli že, so te poteze naslednikov fašistične stranke pritegnile pozornost sredstev javnega obveščanja in širše javnosti, ki ima tako zagotovljeno "poletno branje", ki je zagotovo bolj privlačno od kakega drugega, npr. od tistega, ki bi morebiti zadevalo premike v gospodarskih in donosnih strukturah mesta. Morda ni slučaj, da je NZ tako glasno, sredinski del desnosredinskega zvezištva (Forza Italia in krščansko-demokratski sredinci) pa se bolj malo izpostavlja. Oni že vedo, zakaj, saj bistvo tržaške politike ni v kipih in portretih, ampak v prisotnosti v organih, kjer se dejansko odloča o usodi mesta: v pristanišču, tržaški hranilnici in drugih ustanovah. Zato so pobude NZ več kot dobrodošle, saj pritegujejo pozornost javnosti, medijev in opozicije, medtem ko tradicionalne tržaške interesne skupine dopolnjujejo osvojitve ključnih vzvodov moči. Od le-teh so bile oddaljene kar osem let, zato je razumljivo, da so pošteno "lačne". Vračamo se torej v stare tirnice, ki so zaznamovale tržaško polpreteklo zgodovino. Upati je samo, da se je med tem časom tržaška javnost vsaj toliko spremenila, da ne bo pripravljena kar tako sprejemati vsake poteze nove občinske (pa tudi pokrajinske) uprave.

SV. JAKOB / PRAZNOVANJE ŽUPNIJSKEGA ZAVETNIKA

ŽUPNIJA JE USTVARJENA IN NAMENJENA VSEM

Tudi letos so Šentjakobčani praznovali svojega župnijskega zavetnika z doživeti in lepo obiskovanimi verskimi svečanostmi. Praznovala je mestna četrt, ki je ena izmed najbolj obljubljenih v Trstu. Sv. Jakob je vedno imel močan priseljeniški pečat, kar velja tudi za današnji čas, nekdanje zelo močna slovenska prisotnost pa se je številčno razredčila, čeprav je tukajšnja slovenska skupnost še vedno živa in dejavna, vsaj na verskem področju.

Priprava na praznovanje je stekla že v ponedeljek, 23., in v torek, 24. t.m., ko je bila v cerkvi sv. Jakoba v zgodnjih večernih urah sv. maša z razmišljanjem. Osrednja slovesnost pa je bila v sredo, 25. t.m., zvečer s slovesnim dvojezičnim somaševanjem (maševalo je kar 21 duhovnikov - Slovenci so bili kanonik msgr. Marij Gerdol, p. Raško Kopret in borštanski župnik Miško Suard), ki se ga je udeležilo veliko število vernikov obel narodnosti. Med prisotnimi pa so bili tudi vidni predstavniki krajevnih oblasti na čelu s tržaškim županom Robertom Dipiazzo in predsednikom tržaške pokrajine Fabiom Scocimarrom. Na koro pa je med

Pogled na pročelje cerkve pri Svetem Jakobu

slovesno mašo poleg italijanskega zbora občuteno pel še Združeni zbor Zveze cerkvenih pevskih zborov, tako da je slovenska pesem zvenela močno in prepričljivo.

Župnik msgr. Mario Penco je v svoji pridigi v slovenščini in italijanščini med drugim poudaril, kako je župnija ustvarjena za vse, dalje se je zaustavil pri pomenu vere in njene utrditve. V tem okviru je poudaril zlasti pomen evangelijskega stavka "Odrini na globoko!". To je, je dejal, pridrilo Jezusu Kristusu, da postanemo misijonarji novega časa. To pomeni biti sveti, biti ljudje molitve. Župnik Penco je še poudaril potrebo, da se daje poseben poudarek evharistiji in zakramentu sprave. Dalje je še dejal, da je treba poslušati in oznanjevati božjo besedo in posledično še posebej omenil pomen evangelizacije in kateheze ter se je zavzel za krščansko vzgojo otrok, mladih, staršev in družin.

Slovesnemu somaševanju, ki se je zaključilo s Himno sv. Jakoba, je sledila procesija po šentjakobskih ulicah. Slovenski verniki so se zbrali za starodavno zastavo Bratovščine sv. Cirila in Metoda in sodelovali pri procesiji z molitvijo in slovenskimi pesmimi. S tem so dali bogat slovenski doprinos četrti, ki postaja vedno bolj večkulturna in večverska.

ZA VODNJAK V KENIJI

DAR POKOJNEGA G. BOGATCA

Zadnja številka misijonskega trimesečnika tržaške škofije *Missione - Una Chiesa in cammino* prinaša novico o nenadni smrti proseškega župnika g. Rudija Bogatca 4. maja letos. Spominja tudi, da je g. Bogatca od 22. do 30. aprila 1997 spremljal tržaškega škofa Evgena Ravignanija na njegovem prvem obisku tržaške misijonske postaje v Iriamurai v Keniji. Ob tistem obisku je g. Bogatca daroval vsoto denarja za izkop potrebnega vodnjaka za pitno vodo za misijonsko postajo. Veseli smo te novice!

SZ

ZADNJI IZLET LETOŠNJE SEZONE KLUBA PRIJATELJSTVA

V IDRIJSKEM PODZEMSKEM KRALJESTVU (1)

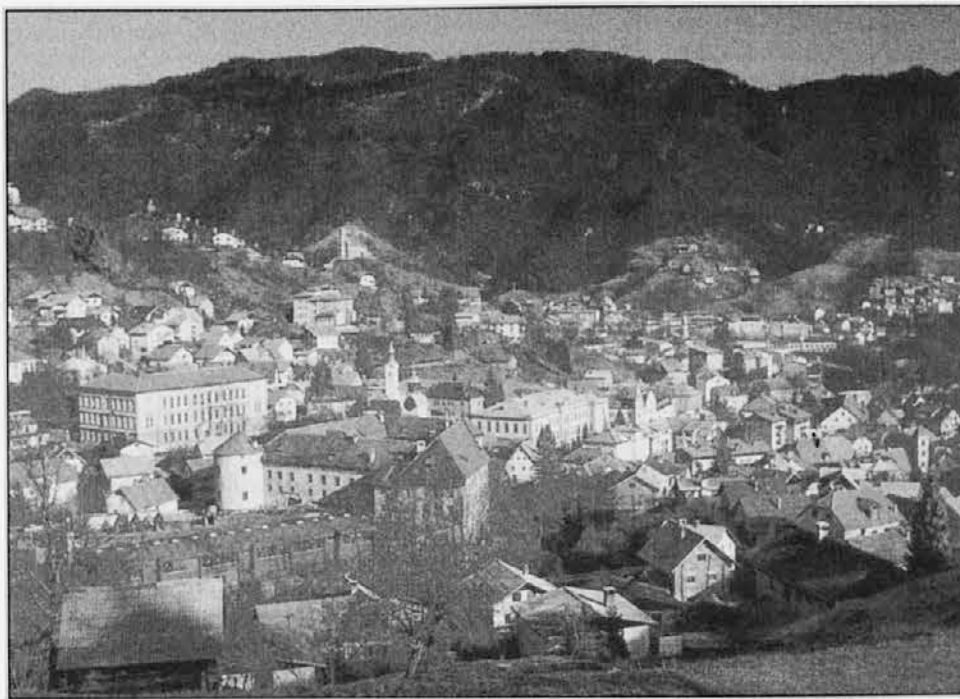
NADA MARTELANC

Ko smo se 30. junija odpravljali na izlet Kluba prijateljstva v Idrijo, smo se s skrbjo ozirali v nebo; kajti prejšnje dni so vremenslovci obljubljali za ta dan kislo vreme. Pa nam je dobri Bog poslal prav prijeten dan.

Okrog 9. ure nas je avtobus izkrcal pod idrijskim gradom. Povzpeli smo se na grič in skozi ozko odprtino v velikanskih lesenih durih zlezli na grajsko dvorišče. Vodnika izleta - gospa Vera Puntar Bizjak in gospod Ivan Bužecan - sta tačas šla po vodiča in po vstopnice. Grad je namreč urejen kot Mestni muzej Idrija.

Vodič nas je zbral okrog vodnjaka sredi grajskega dvorišča. Govoril nam je o mestu Idrija, o rudniku in gradu. Medtem smo lahko občudovali živorumen in rjavo poslikane okraske na grajskih arkadah, ki so nas obkrožale. Dvorišče je zelo primerno za prireditve.

Nato nas je vodič popeljal v prvo nadstropje. Tu smo si ogledali zanimivosti iz rudnika in bogato razstavo znanih idrijskih čipk. V drugo nadstropje, kjer sta sobi, posvečeni pisatelju Francetu Bevku in politiku dr. Alešu Beblerju, se ni-

Panoramski pogled na Idrijo

ro razpršilo v nešteto kroglic. Zaman sem jih lovila, da bi jih pobrala; bežale so, kot da bi bile res žive. V muzeju v gradu sem videla, kako kukajo iz luknjic v skalnatih vzorcih kapljice samorodnega živega srebra. Videla sem vzorce rudnine cinabarita, iz katerega pridobivajo živo srebro, pa tudi

dobil nagrado v Švici kot najboljši evropski muzej tehniške in industrijske dediščine.

Živo srebro so odkrili v Idriji po naključju. Pripovedujejo namreč, da je tam okoli leta 1490 neki mož pustil čez noč v svojem studencu lesen škaf, da bi se namočil. Drugo jutro je bil škaf presneto težak. Na

nil iz jame. Marsikoga od nas je spreletel srh ob pogledu na to črno desko. Vendar smo izvedeli, da je v teku poltisočletja izgubilo v jami življenje sorazmerno zelo malo rudarjev. Mnogo več jih je pomrlo doma zaradi bolezni, ki so si jo nakopali v rudniku, ko so vdihavali strupene hlape in prah živega srebra. To zlasti v prvem obdobju, ko se še niso znali brniti pred to nadlogo. Zdaj nosijo maske.

Posedli smo po klopih in veliko belo platno je prekrilo celo steno z okni. Ogledali smo si multivizionalno projekcijo. Prikazala nam je svet rudarjev, posebnosti idrijskega rudnika ter zgodovinski razvoj rudnika in mesta. V začetku so se trgale za lastništvo rudnika družbe iz Benetk in Koroške. Leta 1575 je prevzela rudnik avstrijska državna oblast. Idrija je postala za Avstrijo važen kraj, zato so ji priznali posebne pravice. Število prebivalstva je narasčalo. V 17. stoletju je postalo naselje trg, v 18. stoletju je dobilo mestne pravice. Postalo je drugo največje mesto na Slovenskem pod Avstrijo. Takrat je Ljubljana imela nekaj čez 10.000 prebivalcev (zdaj jih ima več kot Trst!). Idrija pa kakih dobrih 4.000. Postala je eno izmed najpomembnejših slovenskih kulturnih središč, vse do prve svetovne vojne. Ponaša se z mogočno stavbo pod gradom, ki je bila prva slovenska realka; delovala je v letih 1901 do 1926, ko jo je ukinila italijanska oblast. Danes je v njej gimnazija Jurija Vege, tematika. Ob trgu sv. Ahacija stoji najstarejša gledališka hiša na Slovenskem. V Idriji je delovalo ali se rodilo več naravnoslovcev, ki so preučevali okoliško rastlinstvo in zemeljsko površino ter postavili temelj slovenske geologije in mineralogije. Tam so tudi korenine slovenskega strokovnega šolstva, saj je rudnik ustanovil leta 1728 tehniško in zemljemersko šolo.

Po prvi svetovni vojni je prišla Idrija z rudnikom pod italijansko oblast, po drugi svetovni vojni pa pod Jugoslavijo in rudnik je bil poddržavljen.

DALJE

Pogled na idrijski grad Gewerkenegg, v katerem ima danes sedež Mestni muzej Idrija

smo povzpeli. Skozi grajska okna smo občudovali lep razgled na gore in na kotlino, v kateri leži najstarejše rudarsko mesto na Slovenskem, Idrija. Nad mestom in nad rudnikom je gospodoval grad Gewerkenegg nad 400 let. Zgradili so ga v letih 1522-1533, preuredili pa v 18. stoletju. Dolga leta je bil ena izmed redkih zidanih stavb in je dajal rudarjem občutek varnosti, zlasti za časa turških vpadov. Rudarske hiše so bile lesene, belo ometane, večnadstropne. V vsaki je živelo več družin. Od teh hiš je ohranjena le še ena, za spomin na prve, težke čase.

Do obiska v Idriji sem vedela o živem srebru to, kar so nas in kar smo mi učili mlade: živo srebro je edina kovina, ki je v naravi v tekočem stanju. Zakaj se imenuje "živo", sem ugotovila sama, ko se mi je razbil kak termometer in se je živo sreb-

rdečo barvo cinobra. Videla sem tudi posodo z živim srebrom in na njem je plavala železna krogla. Če bi kdo od nas padel v živosrebreno morje, bi ne utonil; lahko pa bi se zastupil, ker je živo srebro strupeno. Živo srebro je tako gost, da en liter te kovinske tekočine tehta 13,56 kilogramov. Sodčke živega srebra in zaloge živeža so do leta 1770 hranili kar v gradu, odtlej pa v tercijanskem žitnem skladišču sredi mesta. V gradu so bila stanovanja upravnega osebja, pisarne, sodnija, katarster, razne šole in še marsikaj. Rudniški upravitelj je bil obenem tudi sodnik in je praktično gospodoval rudniku in mestu, in to do leta 1940, zlasti pa od leta 1607 do leta 1848, ko je opravljal tudi funkcijo zemljiškega gospoda. Leta 1953 so rudniški grad spremenili v Mestni muzej Idrija. Leta 1997 je

dnu se je namreč nabrala neka čudna težka tekočina; živo srebro seveda. Naravno, da se je o tem kmalu razvedelo in v Idrijo so se začeli priseljevati strokovnjaki in rudarji. Na kraju, kjer naj bi našli prvo živo srebro, so že leta 1500 postavili cerkev sv. Trojice. Istega leta so začeli kopati prvi rov. Tega so zdaj priredili kot turistično privlačnost in tja smo se napotili z gradu. Spustili smo se v kotlino in sredi mesta obstali pred lepo stavbo.

Tej stavbi pravijo Šelštev (iz nemškega Gesellstube, prizivnica). Vodič nas je peljal v veliko sobo, kjer so se zbirali rudarji, predeh so šli na delo. Poslovodja jih je razporedil na delovna mesta. Preden so odšli v jamo, je vsak vzel s "smrtno ure", t.j. posebne deske, svojo značko s številko in ko se je vrnil, jo je spet obesil na desko. To je pomenilo, da se je živ vr-

OBVESTILA

STRANKA SLOVENSKE skupnosti sporoča, da bo v naslednjih dneh stekla akcija za nabiranje podpisov proti odobritvi predlaganega načrta za preureditev Seslanskega zaliva. SSK bo nadalje javila kalendar srečanj, na katerih bo obrazložila svoje zadržanje in na katerih bo steklo zbiranje podpisov.

MESEČNA MAŠA za edinstvo bo v Marijinem domu v Trstu, ulica Risorta 3, v ponedeljek, 6. avgusta, ob 17. uri. Vabi Apostolstvo sv. Cirila in Metoda v Trstu.

ŽE DVAJSET let poteka na župnijskem vrtu v Nabrežini Počitniško veselje. Vsako sredo ob 9.30 (po kratki maši) potekajo igre, tekmovanje in kopanje.

ŽE TRADICIONALNI dnevi duhovnosti za žene in starejša dekleta v Domu blagrov nad Trstom bodo tudi letos, in sicer od ponedeljka, 20., do srede, 22. avgusta. Prijave sprejema gospa Norma Jež (tel. 040 299409).

DUHOVNEVAJE za duhovnike bodo v Trstu (Dom blagrov) od 27. avgusta zjutraj do 29. avgusta popoldne. Vodil jih bo minorit pater Maks Klanjšek.

Prijave na naslov elektronske pošte: voncina@iol.it ali na telefon 040 566244 ali na mobilni 347 2414254.

SKLAD MITJA ČUK obvešča, da se je začelo vpisovanje v poletna središča na Proseku: od 30. julija do 10. avgusta od 8. do 17. ure v otroškem vrtcu. Poskrbljeno bo za prevoz s trga Oberdan. Poletno varstvo: od 2. julija do 31. avgusta od 8. do 13. ure na Opčinah. Informacije in vpis: Sklad Mitja Čuk Opčine - Dunajska cesta 19 (nekdanja Narodna ulica 77), v dopoldanskih urah (tel. 040 212289). Na Goriškem - Sovodnje: od 30. julija do konca meseca avgusta na osnovni šoli. Informacije in vpis: Damjana Česčut (tel. 0481 82087 oz. mob. 0335 5952551).

DAROVI

ZA MISIJONE: Anica Slokar daruje v spomin na svojega moža Milana 100.000 lir.

ZA MARIJIN dom pri Sv. Ivanu: Gracija Gerdol daruje v spomin na Romana Maranzano 50.000 lir; ob prazniku sv. Ivana darujejo Gioiana Krainz 50.000 lir, Marta Vecchio 50.000 lir in Vera Tuk 20.000 lir.

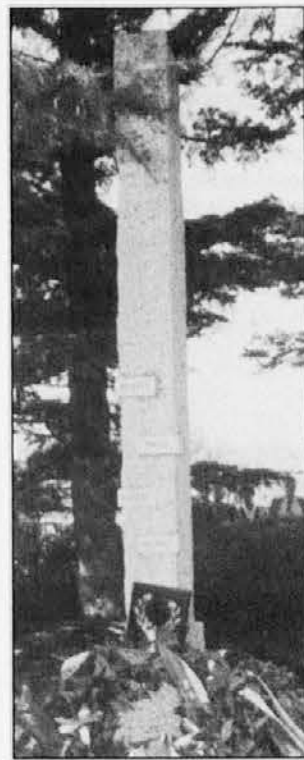
OB 71-LETNICI USTRELITVE

POČASTITEV BAZOVIŠKIH JUNAKOV

V prejšnjih dneh smo se preko krajevnega tiska lahko seznanili z nizom prireditev ob 71-letnici ustrelitve bazoviških junakov. Spored, ki ga prireja Odbor za proslavo bazoviških junakov pri Narodni in študijski knjižnici, tokrat skopo povzemamo, čeprav se bomo k letošnjim proslavam še vrnili.

Niz proslav se bo začel v četrtek, 6. septembra, z dopoldanskim polaganjem vencev na pokopališču pri Sv. Ani ob 11. uri (govoril bo Igor Gabrovec) in večerno mašo zadušnico v bazovski cerkvi, pri kateri je kot govornik napovedan Jože Pirjevec. V petek, 7. septembra, bo ob 16. uri svečanost v Prešernovem gaju v Kranju, v soboto, 8. septembra, pa bo ob 21.30 pri spomeniku junakom na bazovski gmajni taborni oženj v priredbi slovenskih zamejskih skavtov in tabornikov. Na istem kraju bo ob 23. uri literarni večer v priredbi Združenja književnikov Primorske. Svečanosti bodo kot vsako leto dosegle svoj višek na nedeljski proslavi, ki bo 9. septembra. Ob 9. uri bo krenil tradicionalni pohod v priredbi Športnega združenja Sloga, ob 15. uri pa bo osrednja svečanost pri spomeniku na bazovski gmajni, kjer sta kot govornika napovedana Boris Pahor in Giorgio Brandolin. ŠZ Sloga pa bo teden kasneje, 15. in 16. septembra (v soboto in nedeljo), priredilo tradicionalni mednarodni odbojarski turnir za Pokal Bazoviških junakov.

Pri tem je treba omeniti, da prireditelji pozivajo druga društva in ustanove, naj 9. septembra, na dan osrednje svečanosti, ne prirejajo drugih pobud.

OBVESTILO VINOGRADNIKOM

Kmečka zveza obvešča, da je ministrstvo za Kmetijske in gozdarske politike objavilo sporočilo, da je minister Alemano na zahtevo stanovskih organizacij s svojim odlokom podaljšal rok za predstavitev vinogradniških površin do 31. oktobra 2001. Minister je v svojem sporočilu podčrtal, da je tako zadostil zahtevam stanovskih organizacij in deželnih uprav, saj je prijava vinogradov predpogoj za koriščenje vseh ugodnosti Evropske zveze ter za vpis vinogradov v sezname zaščitenega in geografskega porekla.

TISKOVNA KONFERENCA PREJŠNJI ČETRTEK

MARJETICA BOLJ POVEZANA

Prejšnji četrtek so na tiskovni konferenci predstavniki strank, ki oblikujejo koalicijsko srednjskih strank Marjetice, predstavili nadaljnje korake, ki jih koalicijska namerava narediti v bližnji prihodnosti, da bi se Marjetica še utrdila in postala ne le skupek strank, temveč trdna grupacija z jasnimi in konkretnimi programskimi izhodišči. Po zelo dobrem uspehu, ki ga je Marjetica dosegla na parlamentarnih volitvah, je omenjeno razmišljanje na mestu. Na tiskovni konferenci so spregovorili pokrajinski predstavniki strank Demokratov in Ljudske stranke ter SSK, ki je enakopraven partner koalicijske in jo je zastopal pokrajinski tajnik Aleš Figelj.

Na srečanju z novinarji so torej predstavili načrte, ki jih nameravajo izpeljati, začeti s mesecem septembrom, ko se bodo pripravila razna tematska srečanja s člani strank ter bo stekla rednejša koordinacija med strankami z namenom, da bi v bližnji prihodnosti prišlo do skupne stranke. Ravno glede

tega koraka pa je Figelj jasno povedal, da spada med temeljna izhodišča SSK samostojno nastopanje, zato da bo SSK tesno sodelovala in sooblikovala koalicijsko Marjetice, vendar pa da bo še naprej ohranjala lastno specifičnost. Pomembna etapa, ki čaka Marjetico in levosredinsko koalicijsko v prihodnosti, so občinske volitve v Gorici prihodnje leto. Prisotni so namreč večkrat poudarili, da je Marjetica tisti prepotrebni *quid*, ki lahko pripomore k zmagi leve sredine. Edino trden zmemni center lahko odvzame glasove desni sredini, to pomeni, da sta obstoj in uspeh sredinske Marjetice pogoj za dober uspeh celotne levosredinske koalicijske.

Na četrtkovem srečanju ni sodeloval predstavnik UDEUR, ki ga na pokrajinski ravni zastopa bivša predsednica pokrajinske uprave Monica Marcolini. Omenjena grupacija sicer na državni ravni oblikuje koalicijsko, na krajevni ravni pa je zaenkrat prišlo do zamrzitve.

SP

PREDSEDNIK CIAMPI V GORICI

Predsednik republike Carlo Azeglio Ciampi bo po vsej verjetnosti v nedeljo, 16. septembra, na uradnem obisku v Gorici. Priložnost se bo ujemala z državnim zborovanjem pripadnikov vseh borbovskih združenj ob praznovanju petdesete obletnice ponovne priključitve Gorice k Italiji in stoštridesete obletnice državne enotnosti. Ne smemo pa pozabiti, da praznuje naše mesto letos tisočletnico prve pisne omembe in da bo predsednik počastil tudi pomemben jubilej mesta, medtem ko se aprilskih slavij ni mogel udeležiti.

V ta namen so se prejšnji teden v Gorici mudili predsednikovi ožji sodelavci, ki so imeli vrsto razgovorov s predstavniki krajevnih ustanov. Podrobnejši program enodnevnega obiska je še v pripravi, težišče srečanj in slovesnosti bo predvidoma goriški grad, zelo verjetno pa se bo italijanski predsednik srečal tudi z novogoriškim županom Črtom Špacapanom, ki bo zastopal Cezmejno zavezo.

GORICA ZASTRAŽENA

Velik val izjav in komentarjev je v prejšnjih dneh vzbudila novica o trdi roki na meji, ki jo ponuja našemu mestu minister za notranje zadeve Scajola, ki je bil nedavno na obisku pri nas in si je ogledal mejno črto. Na Goriško je namreč poslal dodatnih dvesto deset policistov iz mobilnih oddelkov severne Italije z nalogom, ki bi pomagali braniti mejo pred prihodom vsakodnevne beguncev. S strani političnih predstavnikov desne sredine in sindikata policije je bilo seveda izrečenega veliko zadovoljstva, medtem ko levo sredino skrbi pretirana militarizacija v mejnem pasu, ki med drugim tudi ustvarja nepotrebno trenje in nelagodje. Dodatni policisti pa naj bi v Gorici ostali do konca meseca avgusta. O rezultatih policije bomo poročali.

KORENITE SPREMEMBE NA GORIŠKI RADIJSKI POSTAJI RADIO VOCE-RADIO GLAS

LJUBEZEN DO RADIJSKEGA DELA KLJUB TEŽAVAM VZTRAJNA

IVA KORŠIČ

V zadnjem času so se na goriški postaji Radio Voce - Radio Glas zgodile precejšnje spremembe, ki so seveda zajele tudi slovenske oddaje; z njimi so se morali nanaglo soočiti slovenski sodelavci, ki vztrajno, nekateri že od same ustanovitve radia - pred 23 leti -, kljubujejo vsem nasprotnim vetrovom in navdušeno nadaljujejo s pripravljanjem oddaj z dokaj pestrimi vsebinami.

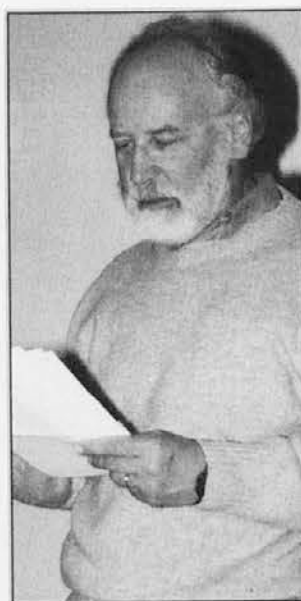
Med temi dolgoletnimi zagnanimi radijskimi garači, ki so z vsebinsko bogatimi oddajami pod različnimi naslovi že marsikaj lepega povedali, je prav gotovo dr. Danijel Čotar. Zvesti poslušalci te radijske postaje niso še pozabili njegove strokovno obdelane oddaje z naslovom *Samotni pastir*, ki jo je presevala velika, nežna, nezastirna ljubezen do narave in vseh njenih lepote.

Prav njega smo povprašali, če bi nam pojasnil, kaj se je v minulih tednih dogodilo s to "našo" goriško radijsko postajo, ki je na Goriškem v svojih najboljših letih, ko je bilo poslušalcev res veliko tudi onstran meje, malce zasenčila oddaje Radia Trst A. Goričani smo namreč takrat začutili, da imamo končno resnično samo "naš" radio.

Čotarju se zahvaljujemo za vse, kar nam je zanimivega povedal.

Že nekaj časa se je širil glas o nekaterih spremembah na škofijski radijski postaji Radio Voce - Radio Glas; kaj bi nam lahko povedali o njih?

Na prihajajoče spremembe sem opozoril že v poročilu, ki sem ga pripravil za občni zbor Zveze slovenske katoliške prosvete na začetku meseca maja. Goriška radijska postaja je bila v stalnih finančnih težavah, od-

ziva pri poslušalcih je bilo bolj malo, zato se je na škofiji uveljavilo mnenje tistih, ki so želeli frekvence prodati. To se je kmalu potem tudi zgodilo in goriške frekvence 97,5, 91,9 in 90,9 Mhz je prevzela škofijska radijska postaja v Vidmu, ki se imenuje Radio Spazio 103.

Mislil, da je radijska postaja, na kateri že od njene ustanovitve prizadevno sodelujete, kar nekajkrat zamenjala lastnika. Bi na kratko obnovili to njeno dogodivščino?

Naše se kar dolge zgodbe, ki traja 23 let, ne bom ponavljal, ker je bila ob raznih priložnostih objavljena tudi v Novem glasu. Na kratko naj povem, da je radio nastal leta 1978 na pobudo skupine goriških katoličanov, ki so v ta namen ustanovili zadrugo. Imenoval se je Radio Popolare - Ljudski radio. Leta 1995 je na novo izvoljeno vodstvo zadruge pokazalo nenaklonjenost do slovenskih oddaj, ki so bile za nekaj časa tudi prekinjene.

Po treh letih je radijska zadruga propadla in lastništvo postaje je prevzela goriška škofijska. Slovenskemu odseku so takrat dali proste roke in oddaje smo si urejevali, kakor smo želeli. Po dveh letih pa je zdaj nadškofijska frekvence oddala in videmska škofijska je že tretji lastnik.

Kakšno stališče je zavzel oz. kakšen odnos ima novi lastnik do slovenskih oddaj? Le-te naj bi se namreč slišale v celi videmski pokrajini.

Govorice o zamenjavi lastnika so nas precej skrbele in pripravljeni smo bili na najhujše. Toda že po prvih stikih nam je videmsko vodstvo zagotovilo, da želi slovenske oddaje obdržati. Resnici na ljubo moram tudi povedati, da so nam to željo izrazili sami od sebe. Postavili so nam le pogoj, naj bi oddaja v slovenščini trajala največ eno uro. Poleg treh goriških frekvenc razpolaga Radio Spazio 103 z vrsto krajevnih frekvenc v videmski pokrajini: za ravninski predel Furlanije sta frekvenci 103,7 in 103,9, za Karnijo 103,6, 97,4 in 91,0, za Kanalsko dolino in območje Tablje 95,7 ter 98,2.

V načrtu so še novi oddajniki in upamo, da bodo krili še druge slovenske predele, kot so Režija, Terska dolina in Benečija. Slovenska oddaja se zdaj sliši na vseh valovnih dolžinah tega radia.

Kako ste sprejeli ta novi "eterski" izziv in kakšne težave ste morali pri tem premostiti?

Ni bilo lahko. Že od vsega začetka smo bili namreč navajeni oddajati v živo. Tako več kot dvajsetletna navada postane človeku "železna srajca". Zdaj oddajajo v Vidmu in naš goriški studio nam služi le za snemanje. Zaenkrat oddaje snemamo na plošče -

mini disc in jih mora vsakokrat nekdo nesti v Videm. Na ta novi način dela smo se morali prilagoditi prav hitro. V prvih dneh sta si to s posebnim zagonom vzela k srcu sodelavca Anka Černic in Jan Leopoli, katerima v imenu vseh drugih sodelavcev izrekam hvaležnost.

Naša slovenska oddaja je na sporedu vsak dan razen ob nedeljah od 20. do 21. ure.

Kakšne so vsebinske vaše oddaje in kakšne načrte imate za prihodnost?

Naše oddaje so ostale v bistvu enake kot doslej. Te dni smo se predstavili morebitnim poslušalcem na Videmskem in jim na kratko povedali našo dolgo radijsko dogodivščino. Lepo nas je predstavilo tudi vodstvo radia italijanskim in furlanskim poslušalcem.

Zdaj v poletnem času imamo veliko slovenske glasbe vseh vrst; spremljajo jo in komentar ob njih pripravljajo sodelavci, ki so v tem podkovani. Daljše govorne oddaje so zaenkrat na sporedu ob sredah in petkih. V jeseni bi radi dodali še kaj novega. Pri tem si nenehoma želimo, da bi se nam pridružil še kdo, ki ga veseli tovrstno ustvarjalno delo. Zdaj nas je šest, natančno eden za vsak dan v tednu. Kakovost naših oddaj je skromna, deloma hote, saj so namenjene tudi najpreprostejšim poslušalcem. Lahko rečem, da smo vztrajni, saj kljub zapletom, ki so se zvrstili v dveh letih, nismo nikoli popustili. Tudi se nismo izneverili tistim osnovnim načelom, ki so nas vodila že od začetka: skrb za narod, za krščanstvo in za demokracijo. Zaradi te zvestobe so nam že leta 1983 podelili nagrado iz Černetovega sklada in to zvestobo potrjujemo še zdaj.

OBISK BRUNE ZORZINI SPETIČ V JEREMITIŠČU

V ponedeljek se je mudila v Jeremitišču deželna svetovalka SIK Bruna Zorzini Spetič (na sliki). Na povabilo domačinov, ki se že dalj časa protivijo občinski upravi, ki namerava omenjeni zaselek uničiti in ki je načrt potrdila z odobritvijo Regulacijskega načrta, je deželna svetovalka najprej povedala, da je posredovala pri predsedniku deželne vlade Renzu Tondju, da

bi sprejel delegacijo prebivalcev zgodovinskega zaselka pri Štandrežu. To se bo zgodilo v ponedeljek, 6. avgusta. Spregovorila je tudi o svetovalskem vprašanju, ki sta ga v zvezi z Jeremitiščem podpisala z Enricom Gherghetto in ga naslovila na deželno vlado. Povedala je, da so povsem upravičena prizadevanja slovenskega prebivalstva, da se bori za ohranitev lastne zemlje in hiš. Podčrtala je tudi, da je legitimno tudi zanimanje slovenske države za perečo problematiko, ki se neposredno tiče tudi slovenske manjšine. Delovanje občinske uprave pa je v nasprotju ne le s štandreskim rajonskim svetom in krajevnimi društvi ter ustanovami, temveč tudi z zakonom, ki štiti slovensko narodno skupnost v Italiji, točneje s členoma 20. in 21. Ponedeljkovo srečanje s predsednikom Tondom bi lahko imelo pomemben pomen.

EJ

OMOGOČILA GA JE DOMAČA OBČINSKA UPRAVA

KONČALO SE JE POLETNO SREDIŠČE V RONKAH

V Ronkah je domača občinska uprava že tretje leto zapored omogočila poletno središče za otroke, ki obiskujejo slovenski vrtec in osnovno šolo v Romjanu. Letošnjo izvedbo je sicer občina zaupala slovenski Zadrugi 2001 iz Milj, kajti organizacija je za krajevno upravo nosila preveč komplikacij, občina pa je v celoti finansirala celotno iniciativo, kar pomeni, da, če si ne bi za to prizadevala (z razliko od nekaterih uprav v naši neposredni bližini), bi poletnega središča enostavno ne bilo.

Poletno središče se je odvijalo v Ronkah v šolskem in rekreativnem centru, kjer se v glavnem odvijajo občinske prireditve. Otroci so se v njem zbirali v dveh izsekih, in sicer od 1. do 15. julija, ko je poletno središče obiskovalo 25 otrok, in v drugem obdobju od 15. julija pa do konca meseca,

FOTO K. MUGIC

ko je bilo otrok 20. Za potek središča so skrbeli trije vzgojitelji, in sicer koordinatorka Dinora Peric in Irene Pahor ter Aleks Sedmak. Vsak teden so odgovorni pri Poletnem središču priredili tudi poseben iz-

let, obisk na razstave v neposredni bližini ali so se podali na morje. Za otroke je bilo poskrbljeno tudi kosilo, otroci pa so se mudili v Poletnem središču do popoldanskih ur.

31. SPREVED FOLKLORE ZA TISOČLETNICO

Letošnji folklorni festival, ki so ga predstavili prejšnji teden, bo še posebej slovesen, saj gre za izvedbo, ki se vključuje v sklop praznovanj tisočletnice Gorice. Predvidenih je pet dni praznovanj in nastopov, in sicer od 22. do 26. avgusta, oblikovalo pa jih bo kar 26 skupin, ki prihajajo iz 12 držav in 4 celin. Vsak večer bo na trgu Battisti nastopila pestra zasedba letošnje izvedbe, v nedeljo, 26. avgusta, pa bo kot običajno spreved mednarodnih folklornih skupin, ki se bodo podale po goriških mestnih ulicah, in sicer z začetkom pri vili San Giusto preko Korza Italia in Verdi, nato po ulici Petrarca do trga Battisti, to pomeni po izvorni progi. Memorial Franco Ungaro, ki ga bodo letos prvič poklonili v spomin na dolgoletnega tajnika Proloco, bodo podelili strokovnemu poznavalcu folklorne na evropskem nivoju Brunu Ravnikarju iz Ljubljane. Ob sprevedih in nastopih so tudi letos na programu 27. sobotni simpozij o ljudskem izročilu, fotografska razstava ter druge iniciative. -EJ

NA ODRSKIH DESKAH

SPOMINI
BOVČANA (3)

Ko smo nastopili s Timmermannovo Trije kralji, se nam je pripetila majhna nezgoda, ko je odpovala luč pod odrom. Šepetalka ni videla teksta in nam trem kraljem ni kazalo drugega, kot da smo šli še enkrat prek odra, pojoč svojo pesem: "Mi smo trije, trije kralji, Gašper, Miha, Boltežar", v pričakovanju, da nam kdo prisloži na pomoč. Tako se je tudi zgodilo. Kasneje smo podali še Vombergajev komedijo Voda. Pri tej igri sem igral Američana Kopriva, ki se vrne iz Amerike kot bogat kmet. V gledališču Verdi smo nastopili tudi z otroško opereto Angel z avtom, kjer pa jaz nisem nastopil. Vse igre so bile v okviru Slovenskega mladinskega gledališča, katerega sem bil ustanovitelj in odbornik. Režiser je bil Vilko Čekuta. Po odhodu zavznikov je dramsko delovanje prenehalo. Večkrat smo z igrami šli tudi na radio Trst A. Ko so se razmere nekoliko uredile, smo pričeli misliti na ustanovitev društva, do katerega je prišlo 4.4.1951 z imenom Katoliško prosvetno društvo L. Bratuž. Prevzel sem dramski odsek in tako postal režiser, igralec. Tudi šminkanje je bilo moje delo in pleskanje kulis. Preveč bi bilo naštevati, kaj vse smo spravili na oder, in to posebno prva leta, ko je bila dvorana z odrom le nekoliko večja soba. Gosťovali smo v prostorih Goriške Marijine družbe na Placuti. Dvorana je bila urejena po zaslugi pok. msgr. Brumata, ki je bil takrat voditelj. Še dobro, da je bila na razpolago, ker drugega odra takrat nismo imeli. Zaveznikov ni bilo več, drugi pa niso bili pripravljeni odstopiti svojih. Težko je bilo delo, posebno ker nismo prejeli nobene podpore. Vse je bilo treba plačevati iz svojega: barve, papir, kulise, šminke. Šele po končanih prireditvah smo si izplačali vsak svoje stroške. Težko je bilo, toda bili smo polni idealizma in ljubezni do dela. Danes je vseh pogledih drugače. Kljub vsem težavam in oviram smo spravili na oder precej del, to so opereta Miklavž prihaja, Meškov Henrik, gobavi vitez, režiral sem in igral vlogo očeta Leopolda, Nušič, Sumljiva oseba, režiral in igral, Werner-Mehler Mlini pod zemljo, Jurčič-Česnik Domen, režiral in nastopil v vlogi graščaka Sove, Moliere Scapinove zvijače, režiral in igral vlogo Scapina. Podalimo tudi A. Čehova Medved, Snubač, režiral in igral, Tragik po sili, Labodji spev, L. Santucci Kajnov angel, prevedel L. Komac, Barklay Rožni venec, režiral in igral vlogo zdravnika Branda, Janez Jalen Roža mogota, Filip Terčelj Luč-dramska slika iz pokristjanjevanja Moravanov, režiral in igral v vlogi Radagosta-slepi stari, I. Komac Pravljica starih igrač, režiral. Tako sem s spomini, ki jih obnavljam, prišel do zadnjega dela, ki sem ga spravljal na oder. V mislih imam delo velikega ruskega pisatelja in dramaturga Čehova Striček Vanja. Pri tem se mi spomin ustavlja pri dveh naših najboljših, sedaj že pokojnih igralcih, Antonijeti Calligaris in vsestransko postrvovalnem Viktorju Prašniku. Tu se končujejo moji spomini. Zapisal sem jih zato, da bi se današnja mladina, ki živi in deluje v drugačnih časih in pod najboljšimi pogoji, za trenutek zamislila v razmere in idealizem, ki je bil potreben za takratno kulturno delovanje.

MAKS KOMAC

OB VAŠKI ZAVETNICI SLAVJE V PEVMI

DOMAČ PRAZNIK
SVETE ANE

FOTO BUMBACA

Proti koncu meseca julija so vsi ljubitelji domačih in prirčnih praznikov pozorni, da bi ne zamudili vsakoletnega Praznika sv. Ane, ki ga prirejajo krajevni rajonski svet za Pevmo-Oslavje Štmaver ter domači prosvetni društvi Sabotin in Naš prapor. Tako je bilo tudi letos, ko je med drugim lepo vreme prizaneslo organizatorjem in jim dejansko pomagalo pri uspehu priljubljene družabnosti, ki priključuje v brški rajon veliko ljudi tudi iz drugih predelov občine in pokrajine.

Program slavlja je bil kot vsako leto nad vse pester in zanimiv za vsakogar, saj je predvideval v petek zvečer nočni pohod z baklami po progi dolgi 4 kilometre, ki se je vila po domačih zaselkih do Štmavra in nato po dolini Pevmice do trga pred osnovno šolo, kjer je vse udeležence čakalo okrepčilo. Na dvorišču šole je za vse prisotne sledila gledališka predstava, za katero je poskrbela dramska skupina iz Števerjana z enodejanko Dobrodošli, kdaj pojdeš domu? Marsikdo je nato nestrno pričakoval nastop štmavrske rock skupine The Shudders, ki je že dalj časa odsotna pri domači publiki, žal pa je koncert iz tehničnih razlogov

odpadel. Glasbe vsekakor, kot je že ustaljena navada pri prireditvah v brškem rajonu, res ni manjkalo, saj so prizorišče prevzeli domači ljudski glasbeniki in popestrili družabnost, ki se je tako vila do poznih ur.

Praznovanja zavetnice sv. Ane so se nadaljevala v nedeljo, ko je bila v domači župni cerkvi slovesna sveta maša, ki jo je daroval domači župnik gospod Vojko Makuc. Zatem je sledila in obogatila praznik slovesna procesija po vasi. Praznovanja pa ni bilo še konec, saj je za veliko množico ljudi, ki so prišli v nedeljo v Pevmo od vsepovsod, sledila družabnost ob cerkvi, za katero so izvrstno poskrbele domače žene.

Tudi v nedeljo je lepo vreme omogočilo, da je praznik nad vse dobro uspel, tako da so bili nad praznovanje vsi prisotni, organizatorji in udeleženci, vidno zadovoljni. Lahko torej pričakujemo, da bo prihodnje leto praznovanje sv. Ane ravno tako privabilo številne ljudi, ki se v Pevmo zelo radi vračajo.

Nazadnje povejmo še, da so organizatorji letošnji izkupiček sobotnega in nedeljskega praznovanja namenili Skladu Mitja Čuk iz Trsta.

SP

NA GORIŠKEM GRADU

PRVA VOJNA
V PODOBI

Minuli petek, 20. t.m., so na goriškem gradu odprli razstavo z naslovom *Naslikana vojna 1915/1916 izbrane strani iz revije Domenica del Corriere*.

Na razstavi je na ogled 140 večjih ilustracij, ki jih je bil v prvih treh letih prve svetovne vojne za revijo *Domenica del Corriere* naslikal znani italijanski ilustrator Achille Beltrame. Razstava je lep prerez tedanjega časa in obenem tudi prikaz tedanjega časopisja, saj si je v prvi svetovni vojni fotografija šele utirala pot v časnike in so bili zato ilustratorji izjemnega pomena, saj so morali nazorno in kar se da realistično prikazati dogodke. Tako je Achille Beltrame na svojih ilustracijah prikazal trpljenje vojakov in preprostih ljudi v prvi svetovni vojni in to trpljenje prikazal na goriških, kraških, furlanskih in beneških tleh, kar daje njegovim ilustracijam poleg umetniškega tudi dokumentarni pomen. Posebno zanimiv je tisti del razstave, ki prikazuje boje na Krasu in na soški fronti, se pravi naše kraje, kjer je divjala prva svetovna vojna. Achille Beltrame je bil eden največjih italijanskih revijalnih in časopisnih ilustratorjev vseh časov, *Domenica del Corriere* pa je bila daleč najbolj brana italijanska revija vse do leta 1945, ko je ilustrator Beltrame umrl v Milanu. Bil je eden tistih ilustratorjev, ki so zaznamovali italijanske časnike in cele generacije ljudi. Ilustratorji so namreč nekoč imeli izjemno vlogo, saj so morali v časniku nadomestiti fotografijo in večkrat tudi nazorno nadgraditi piščevo pripoved, istočasno pa so tudi ustvarjali likovni slog, ki je zaznamoval obdobje prve polovice 20. stoletja. Razstava Beltramovih ilustracij iz prve svetovne vojne bo odprta vse do 23. septembra, ogled je možen med 9.30 in 13. uro ter od 15. do 19.30, razstava pa bo zaprta ob ponedeljkih.

JUP

DAROV

ZA CERKEV na Peči Oskar Kovic namesto cvetja na grob Cirila Cijana 100.000; Elda z druž. v spomin na strica Cirila za cerkev 50.000 in za cvetje 50.000; Olga Semolič Cijan v spomin na moža Cirila za cerkev 600.000, za MePZ Rupa-Peč 300.000 in za pomočnike 80.000 lir.

OBVESTILO

POTOVANJE V ANDALUZIJO. Še enkrat obveščamo, da je potovanje z NG v Španijo odpadlo. Akontacijo dobite vrnjeno. Isti program bomo skušali izvesti aprila 2002.

DRUŠTVO SLOVENSKEH upokojencev za Goriško sporoča, da bo sedež v ulici Croce 3 v avgustu zaprt.

SONCE MIRU 2001

Sonce miru 2001 šesto leto zapored prireja zadruga Maja, v sodelovanju s Kulturnim domom, ZSKD, Dijaškim domom in posoškim združenjem darovalcev organov ADO. Letos bodo cel mesec avgust na ogled dela mladih goriških "likovnih umetnikov" poletnega središča Dijaškega doma, ki so se odzvali na ex tempore *Sonce miru 2001*. Manifestacija želi še posebej spomniti na 6. in na 9. avgust, na obletnici, ko sta pred 56 leti nad mestoma Hirošima in Nagasaki padli prvi atomski bombi. Inicijativa sodi v okvir pobud, ki se bodo v dneh spomina zvrstile na Goriškem, obenem pa spada v sklop mirovnih in solidarnostnih akcij, ki se skozi celo leto vrstijo v Kulturnem domu pod naslovom *Vsi drugačni, vsi enakopravni*. Otvoritev razstave bo v petek, 3. avgusta, ob 10.30 v Kulturnem domu.

NAGRADA AMIDEI DO
KONCA TEGA TEDNA

Film *Concorrenza sleale* Sciole, ki je tudi član žirije prireditve, je v četrtek zvečer v sotoru na gradu uvedel v desetdnevni niz filmskih večerov 20. Nagrade Sergio Amidei. Odmevna iniciativa, ki jo prireja istoimensko združenje v sodelovanju z občino, slavi letos okrog jubilej, ki sovpada tudi z dvajsetletnico smrti goriškega scenarista, enega glavnih imen zlatega obdobja italijanskega filmskega neorealizma. V naslednjih dneh so na gradu vrteli osem filmov v selekciji po izboru žirije, ki jo sestavljajo scenarist Age, režiserji Ettore Scola, Franco Giraldi, Mario Monicelli, scenaristka Suso Cecchi D'Amico, igralka Giovanna Ralli in kritik Paolo D'Agostini. Nagrado Amidei bodo podelili v soboto, 4. avgusta.

SLAVJE V RUPI O 50-LETNICI REDOVNIŠTVA

S.DELKA-MARIJA
ANCILLA

V nedeljo, 29. julija, je redovna sestra Delka-Marija Ancilla, ki pripada redu Noterdamk v Gorici, slavila 50-letnico redovniškega življenja s prvimi sv. zaobljubami. Rupenci so jo povabili v rojstno vas, da bi se skupno poveselili ob zahvalu za zlati jubilej (15.9.1951-2001). Može so ji postavili ob vhodu v cerkev slavolok z napisom Zahvale. Vrhovna sestra reda iz Rima s. provincialko in še drugimi sosestrami ob naši slavljenki so v krogu pred oltarjem pričale o edinstvenem poklicu redovnice v današnjem svetu. To pričevanje o Božjem kraljestvu poteka na ravni t.i. evangelijskih svetov uboštva, neporočnosti in pokorščine predstojnici. Razlikuje se od pričevanja vsakega kristjana, ki naj živi po evangelijskih zapovedih.

Možakar je v pogovoru tožil o padcu vrednot v narodu ter o izkrivljenem narodovem značaju in vedenju. Toda za dvig naroda je potrebna potrpežljivost ali vztrajnost v molitvi in delu, saj tako živijo redovnice - ki, ki se posvečajo vzgoji mladih in družin. Zato jih občudujemo zaradi izredne ljubezni do sveta, ki ga Bog tako ceni, da je pripravljen zanj umreti.

Naša slavljenka se je rodila v Rupi 29.12.1930 materi Terenzi roj. Nanut in očetu Antonu Kovicu v številni družini. Krstili so jo v Mirnu 29.1.1931. K prvemu sv. obhajilu je pristopila v Mirnu leta 1937, sveto birmo je prejela v Mirnu leta 1941. Miren je bil namreč župna cerkev do leta 1947 tudi za Rupo in Peč. V kandidaturom je vstopila 10. 11. 1944 v samostanu pri sestrah Noterdamkah v Gorici. Redovno preobleko je imela v Gorici 14.9.1950. Prve svete zaobljube je opravila 15.9.1951; triletno zaobljube pa 15.9.1954 ter večne 22.8.1957. Zlati jubilej, petdesetletnico, je obhajala 8.7.2001, pri nas pa 29.7.2001. Službovala je v Mošu, Štaranu, Koprivnem ter v Gorici, kjer je še danes.

Ob tem visokem jubileju se zahvaljujemo Bogu, sestri Delki Mariji Ancilli, vsem njenim živim in tistim, ki so že v večnosti. MePZ Rupa-Peč z organizacijo vred je povzdignil slovesnost pri sv. maši ter z moškim sestvom med družabnostjo na borjaču Kovičevih, ki so jo pripravile naše dame, z odličnim petjem. Veseli smo ji čestitali, želeč ji vse Božje milosti še mnoga leta!

VŽ

ZAHVALA

Ob izgubi našega dragega moža in očeta

EVGENA MAŽGONA

se zahvaljujemo vsem, ki ste na katerikoli način počastili njegov spomin in nam stali ob strani v teh žalostnih trenutkih.

Žena Maura, hčerki Erika in Emanuela z družino.

Gorica, Moš 2.8.2001

ŠTANDREŠKI OTROCI NA POČITNICAH

V ŽABNICAH

Prejšnji ponedeljek popoldne smo se zbrali na štandreškem trgu pred cerkvijo. Kar lepa skupina: gospod Karlo, bogoslovec Federico, Michele, Mateja, Katja, Aleksander, Robert, Nikol, Patrik in Nicole. "Gremo v Žabnice! Kako bo lepo!" Odpeljali smo se s kom-

bijem. Naš sofer je bil gospod Karlo, mi pa smo bili vesela potujoča družba. V koč. sv. Jožefa smo prišli zvečer. Odložili smo prtljago in stekli po stopnicah v veliko spalnico, kjer smo si izbrali ležišče. Potem smo si razdelili naloge, določili dežurstva in sestavili urnik hišnih del.

Naše počitnice v naravi so potekale prijetno in zabavno. Hodili smo na sprehode in nabirali cvetje za Marijin oltarček, ki je blizu koč. ob gozdu. Kopali smo se v mrzlem potoku in prirejali razne igre. Nismo pozabili na molitev, vsak dan smo molili in se zvečer zahvalili Bogu za lep dan. V sredo sta se nam pridružila tudi Greta in Andrea ter nas je prišla obiskat učiteljica Majda. Zjutraj nas je peljala v Trbiž nakupovat, popoldne pa smo šli na izlet k Belopeškemu jezeru. V četrtek smo romali na sv. Višarje. Med potjo smo videli medveda. Pot je bila zelo strma in utrudljiva, hodili smo dve uri in pol. V petek smo se odpravili v Avstrijo. Ogledali smo si Minimundus, kjer smo videli značilne spomenike najvažnejših mest na svetu. Po enem tednu bivanja v Žabnicah in po prijetnih doživetjih v naravi smo se v soboto vrnili domov. Mi vsi se zahvaljujemo gospodu Karlotu, da nam je organiziral res lepe počitnice. Upamo, da bomo tako izkušnjo ponovili tudi drugo leto.

UDELEŽENCI

PREJŠNJO NEDELJO V DOMAČI CERKVI NA LESAH

CERKVENA LJUDSKA PESEM KRALJEVALA NA SENJAMU

ERIKA JAZBAR

Senjam beneške pesmi je eden od tistih družbenih trenutkov, na katerih se lahko neposredno soočajo in začutiš utrip neke skupnosti. Vsakoletni praznik domače glasbe, pesmi in poezije so pri KD Rečan, ki prireja Senjam že od sedemdesetih let, običajno organizirali na odprtem, na igrišču, kjer so se zvrstili domači mlajši in starejši ustvarjalci, ki so se predstavljali s svojimi izvirnimi deli.

Posebnost letošnjega 26. Senjama pa je bila v tem, da je izhajala in je črpala svojo vsebino pri bogati tradiciji cerkvene oz. nabožne pesmi, ki je med beneškimi ljudmi zelo priljubljena in razširjena. Letošnja posebna izdaja pa ni bila povsem izvirna, saj se je v taki obliki zvrstila tretjič v šestindvajsetletni zgodovini Senjama. Iz omenjenega razloga se letošnji praznik ni mogel odvijati na odprtem, temveč je bil primernejši prostor domača cerkev na Lesah, v kateri so se zvrstili posamezniki in zbori in ponudili prisotnim dvanajst izvirnih glasbenih in pevskih utrkov. Posebnost letošnje izvedbe pa je bila tudi v tem, da na koncu ni bilo tradicionalnega nagajevanja za najboljša dela oziroma izvajalce.

Skupina Beneške korenine, MePZ Rečan, MoPZ Matajur, MePZ Sv. Lenart, cerkveni zbor iz Barda, zbor Pomlad iz Pod-

Videnski nadškof P. Brollo na letošnjem Senjamu v cerkvi na Lesah

bonesca in pa Luciana, Margherita, Emanuela, Roberto, Gabriella, Rino, Anita, Franco, Giulia, Chiara in Keko so se predstavili vsak s svojo pesmijo, za katero so poskrbeli domači ustvarjalci. Nastopajočim je sledilo, kot je že ustaljena navada vsakoletnega Senjama, številno občinstvo.

Besedilo, glasba in interpretacija vseh predstavljenih novih pesmi so bila izvirna in povsem beneška, saj so bili pisci in izvajalci domači slovenski ljudje, ki so tako tudi pokazali ljubezen do lastnega jezika in kulturne specifičnosti. In ravno v tem je najlepša konstanta, ki se vije že 26 let pri Senjamih. In ravno zato vsakokrat trdimo, da je Kulturno društvo Rečan med najbolj dragocenimi usta-

novami, ki delujejo med Slovenci, ki živijo v videnski pokrajini. Ne smemo seveda spregledati dejstva, da na Senjamu nista niti letos zmanjkali Terska dolina in dolina Režije, ki sta bili zastopani s svojimi izvajalci in ustvarjalci.

Na letošnjem Senjamu je bil prisoten tudi videnski nadškof Pietro Brollo, ki se je mudil na Lesah že v jutranjih urah, ko je v isti cerkvi podelil sv. birmo.

Vreme sicer ni bilo ravno naklonjeno organizatorjem, saj je bila v nedeljo popoldan na Lesah prava nevihta.

Ob tem velja še povedati, da je tudi letos za vse zainteresente na razpolago kasete, na kateri so posnete vse predstavljene pesmi.

SREČANJE PREDSEDNIKA Z UPRAVITELJI

STRASSOLDI V BENEČIJI

Predsednik pokrajinske uprave Marzio Strassoldo se je mudil v Benečiji na srečanju z domačimi upravitelji, krajevnimi župani in družbenopolitičnimi delavci. Do sestanka je prišlo na povabilo predsednika GS Nadiških dolin Firmina Mariniga, ki je pred tem bivšemu rektorju videmske univerze poslal spomenico z glavnimi perečimi problematikami, s katerimi se ubadajo in ki pestijo omenjeno območje. Sestanek se je odvijal v novi stavbi GS. Prisotni župani in upravitelji so na seji s predsednikom naknadno poudarili problematično stanje cestnih povezav v slovenski Benečiji, ki med drugim ovirajo tudi turistično ponudbo teh prelepih krajev. Dobrišen del pozornosti so na srečanju namenili tudi pogovoru o perspektivah Nadiških dolin in v čezmejnem sodelovanju, o evropskih podpornih skladih in načrtih ter o vlogi združenja obmejnih občin Najboljši sosede. Ovrednotenje domače kulturne specifičnosti in jezika je bila tudi obvezna tema pogovorov, posloplje GS pa je sprožilo debato o reorganizaciji krajevnih uprav po ukinitvi GS. Marzio Strassoldo je obljubil pozornost za odprte probleme Nadiških dolin, jasno pa je tudi povedal, da si bo prizadeval za zaščito slovenske stvarnosti, ki je nerazdružljiv element beneškega območja in ki ga gre v tem smislu vrednotiti. Do ponovnega srečanja z upravitelji bo prišlo predvidoma jeseni.

EJ

SLOVENIJA

TRENTA V ZNAMENJU VIŠOKE GLASBENE KULTURE

ŠTUDENTJE IZ VSEGA SVETA

Lansko leto ustanovljeni Glasbeni forum Trenta, ki so ga ustanovili profesorji Dunajske filharmonije, je na Bovškem tudi to poletje priredil prvovrstne glasbene koncerte. Organizatorji imajo s tem namen nadaljevati tudi v naslednjih letih, zato se obiskovalcem te doline obetajo bogata doživetja iz glasbene kulture na višini specializacije dunajske glasbene vzgoje obehavnih študentov iz

čajo med najpomembnejše glasbene prireditve v širšem slovenskem prostoru. V šoli ali "Master kursu" za mlade, izjemno nadarjene glasbenike, so udeleženi tudi študentje iz Slovenije. Lansko leto, kot letos, se ga je udeležilo le omejeno število dvajseth tečajnikov iz Slovenije, Avstrije, Anglije, Nemčije, Italije, Madžarske, Češke, Poljske, Južne Koreje in Amerike. Imeli so možnost učenja

vsega sveta. Izjemne predstavitve se sedaj kažejo, da predstavlja to dogajanje za Trento, Bovško in Slovenijo potencialno veliko promocijsko priložnost za tukajšnjo kulturo in turizem, če jo bomo seveda znali uveljaviti. Glasbeni forum je po tradiciji mlad, toda po kvaliteti izvajalcev ga strokovnjaki uvr-

spretnosti igranja violine, viole in čela s profesorji, ki so sami člani Dunajske filharmonije in se poleg tega aktivno ukvarjajo s poučevanjem. S tako profesionalno promocijo, kot je bila glasbena predstavitev, pa je pričakovati v bodoče tudi boljši obisk, tudi iz bližnjih mest ob tromeji.

MM

GLOSA JURIJ PALJK

O KNJIGAH

Pravzaprav bi radi rekli eno o tistih knjigah, ki jih ljudje radi jemljemo s seboj, ko gremo na počitnice, in seveda o vseh tistih knjigah, ki veljajo za "lažje branje", a je vprašanje, če se sploh lahko govori o "lahkem branju".

Še vedno smo namreč prepričani, da ni lahkega branja, in tudi to radi povemo, da je vsaka knjiga dobra knjiga, tudi in predvsem zato, ker nam nekatere knjige, ki po našem mnenju niso dobre, ampak so zanič, vseeno govorijo o tem, kako vredne so branja druge knjige; tiste knjige, ki so po našem mnenju odlično napisane.

Čez poletje ponavadi bralci jemljemo v roke knjige, s katerimi se sicer čez leto ne srečujejo mo prevečkrat, tudi zaradi drugih obveznosti ne. Mislimo seveda na tiste knjige, ki jih čez leto ne beremo, si jih pa damo na polico, da nas tam počakajo za dopustniški čas, ko pride vrsta tudi nanje. Že res, da nam včasih ne uspe čakati tako dolgo in jih, vsaj nekatere, preberemo že prej, a vseeno skoraj za vsakega rednega in zvestega knjižnega bralca velja, da si čez poletje privoščijo branje, ki si ga sicer čez leto ne more. Ponavadi gre za knjige, ki so dobro prodajane, so uspešnice in vsak "kroničen" bralec pred takimi knjigami nemalokrat zaviha nos in ni povsem prepričan, da gre za dobro knjigo.

Med nami pa so tudi taki ljudje, ki so sveto prepričani, da je dobra knjiga samo tista, ki ne gre dobro v promet, taka, ki se

ne prodaja, da je dobra literatura samo tista literatura, ki jo berejo samo izbranci, maloštevilni srečneži, ki "vedo", kaj je dobro in kaj slabo napisano, vsi drugi - in teh nas je večina! - pa tega seveda ne vemo, kot tudi ne vemo, kaj je dobro literarno branje, in smo zato samo "ljudje". Izraz "ljudje" je seveda rabljen ob takih priložnostih v slabšalnem pomenu, in sicer kot masa, raja, množica, folk, ljudstvo, gmota, plebs in še kaj bi se našlo.

Pa smo vendarle tudi mi med tistimi bralci, ki se s takimi izvoljenci ne strinjamo, ker vemo, da vsak pisec knjigo piše predvsem za bralca in ne zase, saj je tudi knjiga, kot skoraj vsa umetniška dela, le pot do sočloveka. In kaj je lepšega za vsakega pisatelja kot to, da ga veliko število bralcev nagradi s tem, da kupi njegovo knjigo? In tudi ni res, da je vsaka dobro prodajana knjiga tudi nujno slabo branje, da je vsaka uspešnica le šund literatura, "plaža", pisanje, ki s pravo literaturo nima veliko skupnega! Običajno take teorije o "izvoljeni literaturi" širijo predvsem tisti pesniki in pisatelji, ki nimajo nobenega ali skoraj nobenega uspeha pri bralcih in so zato pred visokimi knjižnimi nakladi in visokimi prodajami svojih uspešnih kolegov mlo rečeno zagrenjeni, če že ne zeleni od zavisti! Z njimi vstric pa hodijo tudi razni sa-

mozvani literarni izvedenci, ki oznanjajo svetu, kaj je dobra literatura in kaj ne!

Vseeno pa sami trdimo, da je edini, ki je poklican dajati mnenje o knjigi, predvsem bralec, "navaden" bralec, za kar se tudi sami imamo. Samo tisti, ki bere, lahko govori o tem, kaj je v knjigi napisano, kaj ga je v neki knjigi odbijalo in kaj privlačilo, kaj mu je bilo všeč in kaj ne. Samo reden in vesten bralec se bo sčasom naučil, da bo tudi med knjigami znal ločiti zrna od plevla, da bo sam vedel, kaj je dobro in kaj ni. In tudi to je res, da bo samo reden bralec, tak, ki je prebral že veliko knjig - dobrih in slabše napisanih! - znal na bogati knjižni polici v prodajalnah izbirati take knjige, ki so vredne njegovega časa in seveda branja.

Tudi zato smo na strani tistih, ki iskreno in na glas povedo, da se na plaži pod senčnikom ne da ravno prebrati Kantove filozofije ali pa kakšnega zateženega postmodernega pisca, ki piše v bolj samo njemu razumljivi latovščini, kot pa v sodobnem in lepem jeziku, da o vsebini niti ne bi govorili, ampak se pod senčnikom na plaži vzamejo raje s seboj rlober policijski roman, detektivka, ljubzenska zgodba, odlična zadnja roman kakšnega dobrega sodobnega romanopisca, ki ga ni ravno trdnoprepičan, da se danes ne da več napisati dobrega romana in ga

zato še sam napiše. Na nas bralci pa je, da povemo, če nam je všeč ali ne, če je dober ali ne.

Samo pomislite, koliko let je že od takrat, ko ste prvič prebrali ali pa slišali od kakšnega vrhunskega literarnega kritika, od stroke torej, da je roman mrtev, da se romana ne da več napisati, da je čas romana za vedno minil! In samo pomislite, koliko dobrih in odličnih romanov so od takrat v svetu še napisali tisti, ki tem in podobnim larifarijem ne verjamejo! Res pa je, da so jih slovenski pisci zelo malo, a to je drugo vprašanje, ki se tiče boleče teme slovenske literature, kjer se prerado daje največ poslušati tistim, ki najbolj kričijo, in naveda je že, da so to predvsem tisti, ki prisegajo na zadnje modne krike in tišine v literaturi! Tišino smo dodali zraven v razmislek!

Ker vam nasvetov za poletno branje ne bomo dajali, vsaj na tem mestu ne, vam vseeno polagamo na srce predvsem to, da tudi med poletjem ne zanemarite najboljših prijateljic, ki je po naše še vedno knjiga. Je sicer zahtevna prijateljica, ker zahteva pozornost, druženje z njo in miselni napor, a obenem daje tisto notranjo radost, ki je danes v našem razdrobljenem in kričavi svetu ne srečamo ravno na vsakem vogalu. In to je veliko, gotovo veliko več kot pa nam ponujajo take in drugačne, tudi "tekoče podobe" na takih in drugačnih zaslonih! Tudi zato bomo nesli na sonce in v senco knjigo s seboj!

POBUDA NEKDANJEGA POSLANCA CENETA MATIČIČA

DRŽAVNI ZBOR NAJ STANETU KAVČIČU URADNO VRNE ČAST

Magister Cene Matičič iz Kamnika, ki je leta 1971 vodil znano tako imenovano akcijo petindvajsetih poslancev, ki je pomenila protest zoper tedanji jugoslovanski režim in centralistično politiko, ki jo je izvajal, je v pismu, objavljenem v reviji *Vzajemnost*, predlagal, naj bi tedanjemu predsedniku slovenske vlade Stanetu Kavčiču vrnil čast in dobro ime.

Staneta Kavčiča, ki se je v sporu glede kreditov o gradnji avtocest zavzel tudi za gradnjo modernih prometnic v Sloveniji, so z realističnim udarom na 29. seji CK ZKS, dne 2. februarja leta 1972, politično diskreditirali in ga prisilili k odstopu. Nasilna in nedemokratska odstavitev Staneta Kavčiča, ki je veljal za odličnega gospodarstvenika in za zmernega družbenega reformatorja, je imela v sedemdesetih letih za Slovenijo in Slovence izjemno negativen pomen, saj je njegova odstavitev pomenila tudi začetek svinčenih časov.

Cene Matičič meni, "da je Stane Kavčič imel pomembno vlogo v obeh slovenskih pomladih. Če je v prvi posebej tisto strujo v Zvezi komunistov, ki je Slovenijo poizkušala odpeljati na pot tržnih reform, kar je neizogibno peljalo v vidnejšo stopnjo demokratizacije in nastanek pravne države, je v dru-

gi pomladi postal simbol poizkusov Slovencev, da bi se iz samoupravnega mraka prebili v Evropo. Če je torej Stane Kavčič v prvi slovenski vladi stvarno sodeloval, je v drugi postal simbol demokratičnih teženj. Tisto, kar je Kavčič s svojimi somišljeniki razmeroma osamljeno počel v drugi polovici šestdesetih in v prvih sedemdesetih letih, torej ni bilo zaman".

V pismu, ki ga je objavil v reviji *Vzajemnost*, ki ima eno izmed največjih naklad v Sloveniji, nekdanji poslanec v slovenski Skupščini Cene Matičič meni, da "Staneta Kavčiča ni mogoče rehabilitirati, saj je svojo simbolično rehabilitacijo že doživel s padcem sistema, ki ga je izobil iz slovenskega javnega in političnega življenja". Državni zbor pa naj bi sedaj sprejel sklep, "s katerim bi nekdanjemu predsedniku izvršnega sveta (vlade) tudi formalno, to je uradno, vrnil čast in dobro ime."

M.

V OBDOBJU POČITNIC IN ODDIHA VELIKO POMEMBNIH DOGODKOV

PREOBLIKOVANJE BREZCARINSKIH PRODAJALN NA MEJI

MARJAN DROBEŽ

Poslanci, ministri, predsedniki političnih strank in drugi funkcionarji, ki uživajo bodisi resnični ali pa le namišljeni sloves oz. so znani v javnosti, so odšli na počitnice, pred tem pa so časnikarje tiskanih in elektronskih medijev prepričevali o tem, kako je pomembno njihovo delo in kako uspešno ga opravljajo. Politična dogajanja in življenje se nadaljujejo, čeprav v manjšem oz. skromnejšem obsegu, ker so pač glavne osebnosti (protagonisti) z večine pomembnih področij družbe in države na dopustu.

Največje zanimanje javnosti še zmeraj vzbujajo predlagani poteki državne meje med Slovenijo in Hrvaško, pri čemer javna občila poročajo tudi o protestih Slovenske nacionalne stranke Zmaga Jelinciča, Civilne družbe Slovenije za mejo v Istri, Civilne družbe 23. december in nekaterih drugih organizacij civilne družbe. Skupini nasprotnikov predloga o meddržavni meji, v katerih je bilo skupaj okoli sto privržencev organizacij civilne družbe, sta v torek, 24., in v petek, 27. julija, pripravili protestna shoda. Odvetnik Daniel Starman je na priložnostni novinarski konferenci menil, "da določitev meje pomeni kravjo kupčijo, s katero si predsednik vlade dr. Janez Drnovšek nabira politične točke za Bruselj. S škodljivo mejo se ne morejo razviti dobri sosedski odnosi med

Slovenijo in Hrvaško". Joško Joras, prebivalec Mlinov, enega izmed treh spornih zaselkov ob reki Dragonji, ki naj bi po uveljavljeni dogovori o meji spadali pod Hrvaško, pa je dejal, "da so slovenski politiki kapitulirali pred diktatom naših sosedov". Predsednik civilnega združenja Slovenije za mejo v Istri Frane Goljevšek je predsedniku državnega zbora Borutu Pahorju izročil izjavo, v kateri zavračajo "nepravilni sporazumi med slovensko in hrvaško vlado. Protestnike je sprejel tudi generalni sekretar urada predsednika republike Marjan Šiftar. Iz vlade protestnikov ni hotel sprejeti nihče. Organizator protestnega shoda v petek, 27. julija, je za jesen napovedal večje demonstracije zoper predlog sporazuma o meji med Slovenijo in Hrvaško. Predlog o meji je sicer 25. julija sprejel Odbor državnega zbora za zunanjo politiko. Proti sta glasovala poslanka Nove Slovenije, krščanske ljudske stranke Lojze Peterle in Jožef Bernik z ujemljivostjo, "da na svoja vprašanja nista dobila ustreznih odgovorov". S temi postopki so izpolnjeni pogoji, da predsednik vlade omeni sporazum s Hrvaško lahko podpisuje. V Sloveniji in na Hrvaškem so z dogovorom hkrati odstranili oznake zaupnosti in ga tako predstavili javnosti v obeh državah.

Kot poročajo dopisniki slovenskih javnih občil iz Zagreba, pa sporazumu o meji bolj kot v nekaterih okoljih pri nas naspro-

tujejo na Hrvaškem. Posamezni poslanci in politiki iz opozicijskih strank javnost prepričujejo, da je s sporazumom pridobila le Slovenija, Hrvaška pa "izgublja in zato bi bilo zanj bolj koristno in primerno, da bi o meji odločilo razsodišče (arbitraž) iz tujine". Očitno je torej, da tako v Sloveniji kot tudi na Hrvaškem v nekaterih vplivnih okoljih ne upoštevajo dejstva in nujnosti, da je za sklenitev vsakega pomembnega sporazuma potrebno obojestransko popuščanje (kompromis) med partnerjema. Znani komentator ljubljanskega časnika Dnevnik, Miha Kovač, je sporazum o meji med Slovenijo in Hrvaško ocenil z mnenjem, "da dogovor pomeni pravzaprav velik diplomatski dosežek, kakršnega druge države nekdane Jugoslavije v tem trenutku žal še niso zmožne".

GLEDE SPREJEMA SLOVENIJE V ZVEZO NATO

Manjši odmev, kot bi ga lahko pričakovali, je vzbudil pogovor med slovenskim obrambnim ministrom dr. Antonom Grizoldom ter Georgom Robertsonom, generalnim sekretarjem zveze Nato. Med obiskom v Londonu naj bi Grizoldu povedal, naj Slovenci stopijo na realna tla, prenehajo biti tako zaupniki in ga tako predstavili javnosti v obeh državah. "saj je naša država za to članstvo popolnoma nepripravljena". To naj bi bila najbolj ostra kritika, ki jo je izrekel v zad-

nem času kak predstavnik omenjene vojaške organizacije. Slovenski obrambni minister jo je v pogovoru na državni TV v petek, 27. julija, sicer zanikal, a pri tem ni bil dovolj prepričljiv.

Pomembna vest je prišla iz Bruslja, kjer je na prvi pristopni konferenci pod predsedstvom Belgije Slovenija, 27. julija, začasno zaprla poglavje o prevzemu pravnega reda EU o carinski uniji. Države evropske povezave so med pogajanjem zahtevale zagotovilo, da bo Slovenija slednjič izpolnila obljubo o zaprtju oz. preoblikovanju brezcarinskih prodajal na mejah s članicami EU, to je z Avstrijo in Italijo. Vodja ožje slovenske pogajalske skupine dr. Janez Potočnik je ob tem potrdil, da bodo omenjene brezcarinske prodajalne zaprle oz. preoblikovale najpozneje do prihodnjega 30. septembra. Zakon o tem je pred dnevi razglasil predsednik države Milan Kučan, v petek, 27. julija, pa je bil objavljen tudi v uradnem listu Slovenije. Zunaniparlamentarna politična stranka Nova Slovenija, ki je bila pobudnica referenduma o usodi brezcarinskih prodajal, zanj ni zbrala predpisanega števila podpisov volivcev, se je zoper zaprtje oz. preoblikovanje omenjenih prodajal pritožila na Upravno sodišče, Vrhovno sodišče in tudi na Ustavno sodišče. Zadeva torej še ni končana, čeprav presenečenj in nadaljnjih zapletov najbrž ni pričakovati.

NA TISOČE OBČANOV ODVISNIH OD SOCIALNE POMOČI

V MARIBORU VELIKO REVŠČINE

V Mariboru postopno ustanovljajo nova manjša podjetja in razvijajo druge proizvodne oz. gospodarske dejavnosti, s čimer odpravljajo posledice zaprtja velike tovarne avtomobilov, ki je zagotavljala zaposlitev in preživljanje več tisoč Mariborčanom in prebivalcem iz okolice tega mesta. Obetajo si torej ponovno povečanje zaposlenosti in s tem omilitve revščine in socialnih stisk.

Razmere pa so še zmeraj težavne, saj je veliko ljudi odvisnih od socialne pomoči, ki jo poleg državnih organov (centrov za pomoč) nudita zlasti človekoljubni organizaciji Rdeči križ in škofijska oz. območne Karitas. V zadnjem letu je 2.375 občanov prejelo 33 ton oblačil ter veliko starega pohištva, gospodinjskih aparatov in invalidskih pripomočkov. Občine in humanitarne organiza-

cije so razdelile 2.100 paketov prehrane, Rdeči križ pa sam nadaljnjih 3.000. Socialno ogroženim občanom so razdelili tudi več kot 3.000 zavojev pralnega praška, okoli 6,5 tone krompirja, 2,5 tone jabolk in veliko drugih najnujnejših življenjskih potrebščin. Omenjeni človekoljubni organizaciji sta za socialno ogrožene otroke pripravili tudi tristo paketov s šolskimi potrebščinami za novo šolsko leto. Rdeči križ redno omogoča tudi brezplačno letovanje otrok na morju iz družin s socialnimi težavami. Predsednik območne organizacije Rdečega križa v Mariboru dr. Kurt Kandler je socialne težave pri njih povzel z ugotovitvijo, "da so v najtežjem položaju brezposelni delavci, ki zlasti tisti, ki nimajo urejenega državljanstva".

M.

NOVA ŠTEVILKA GLASILA KULTURNEGA DRUŠTVA TOJVA A.D. 1200 V VRTOJBI

VEDNO AKTUALNA IN ZANIMIVA VSEBINA

V Vrtojbi je pred dnevi izšla nova številka glasila tamkajšnjega kulturnega društva Tojva a.d. 1200. Naslov izhaja iz leta 1200, ko je bilo to naselje v spodnji Vipavski dolini prvič omenjeno. Glasilo je izšlo v nakladi 1.000 izvodov in ga prebivalci Vrtojbe dobe brezplačno.

Tudi vsebina nove številke je pestra, zanimiva in aktualna. Poleg prispevkov iz preteklosti t.i. Dolnje in Gornje Vrtojbe so objavljeni tudi članki o sedanjem življenju, problemih in splošnem utripu v tem naselju, ki skupaj s Šempetrom pri Gorici tvori samostojno, zelo uspešno občino.

Uvodni sestavek na prvi strani je namenjen 75. letnici cerkve in 65. letnici župnije Srca Jezusovega v Vrtojbi. Napisal ga je prelat koprške škofije, domačin Renato Podbersič. V njem poudarja, da je bilo versko življenje prebivalcev Vrtojbe vedno zelo intenzivno. Potekalo je tudi v okviru bratovščin in verskih družb. Le-te so imele veliko zaslug za kar številne duhovniške poklice v župniji. V 17. stoletju so bili duhovniki štirje domačini, 18. stoletju trije, pet duhovnikov je Vrtojba dala v 19. stoletju, in prav tako pet v 20. stoletju. K verskim poklicem lahko prištevamo še tri redovne brate in eno redovnico.

Iz preostale vsebine nove številke glasila kulturnega druš-

va v Vrtojbi, Tojva a.d. 1200, navajamo prispevke z naslednjimi naslovi: Vrtojbenski griči so bili vedno vrtojbenski, Gor in dol po vinogradih v Vrtojbi, Kaj je tisto, zaradi česar je vredno živeti?, Ekologija v otroškem vrtcu, Osnovna šola in dejavnosti, ki v njej potekajo, Športno rekreacijske dejavnosti v Vrtojbi, Italijanska okupacija ter sestavek z naslovom Najne bo razlike med umrlimi v Dolnji in Gornji Vrtojbi.

V novi številki omenjega glasila sta objavljena tudi nekrologa o dveh nedavno umrlih domačinih. Magister Marjan Kulot je bil zelo zaslužen za razvoj lekarniške mreže na Goriškem, "prvi vrtojbenski zdravnik, dr. Cvetko Nemec, po domače Krpanov, pa se je uveljavil v Nemčiji, kjer je tudi pokopan. Zapisano je, da "je vse življenje hrepenel po domačih krajih. Domov si dolgo ni upal in se je s svojci občasno srečeval v Gorici. V Jamljah si je zgradil prijetno hišo, v kateri je preživel pretežni čas v zadnjih letih".

M.

USPOSABLJANJE POLICISTOV ZA IZVAJANJE SCHENGenskega SPORAZUMA

NADZOR NAD SLOVENSKIM DELOM ZUNANJE MEJE EU

Poleg znanih prizadevanj Slovenije za izpolnitev zahtev pred njeno vključitvijo v EU, intenzivno potekajo tudi priprave na vzpostavitev posebnega režima ob 670 km dolgi meji s Hrvaško. Tako imenovani schengenski sporazum ob tebi začeti izvajati hkrati z vključitvijo Slovenije v evropsko povezavo. Slovenska meja s Hrvaško bo torej najpozneje čez nekaj let postala zunanja meja EU, ki jo bo morala Slovenija s svojimi sredstvi, opremo ter policisti in drugimi uslužbenci tudi nadzorovati. Postopek za prehajanje meje bo zelo strog, ker ga bodo spremljali in nadzorovali tudi s pomočjo posebnega računalnika in informacijskega sistema, ki že delujeta v Strasbourg. Blažji oz. bolj enostaven režim prehodov bo dovoljen le za okoli 250.000 hrvaških državljanov, ki prebivajo vzdolž meje s Slovenijo ter bodo deležni ugodnosti, ki jih omogoča nov sporazum o obojestrani prometu in sodelovanju med Slovenijo in Hrvaško.

Pri izvajanju priprav za vzpostavitev nadzora nad slovenskim delom bodoče zunanje meje EU, s finančnimi prispevki izdatno sodeluje evropska povezava v okviru svojega programa Phare. Lani je ta prispevek znašal okoli 2,3 milijarde tolarjev, letos pa naj bi pomoč za vzpostavitev schengenske meje

dosegla več kot 1,3 milijarde tolarjev. Ta pomoč izhaja tudi iz obveznosti držav članic EU, saj je v eni izmed resolucij evropskega parlamenta zapisano, "da je varovanje zunanjih evropskih meja odgovornost vseh članic EU". Tudi Slovenija zagotavlja znatna finančna sredstva za usposobitev svoje južne meje (tiste s Hrvaško) schengenskim zahtevam in merilom. Na zadnji seji vlade pred počitnicami, 26. julija, so sklenili, da bo Slovenija za usposabljanje mejnih prehodov, nabavo opreme za nadzorovanje prehodov in za namestitve novih policistov in drugih kadrov, v naslednjih treh letih namenila 17 milijard tolarjev.

ZAPOSLENIH 2.300 NOVIH POLICISTOV

V slovenskem notranjem ministristvu opozarjajo, da bo za delo na meji s Hrvaško treba postopno zagotoviti okoli 2.300 novih policistov. Nekaj je tistih, ki bodo premeščeni s slovensko-italijanske ali slovensko-avstrijske meje, večino pa usposabljaajo, izobražujejo in vzgajajo na novo. Lani je bilo tako na novo razporejenih 363 po posebnem postopku izbranih in usposobljenih kandidatov za policiste ter 117 diplomantov srednje policijske šole. V tem letu pa jim bo sledilo 480 kandidatov za službo policista. Na vsak kilometer slovensko-hrvaške meje bo v skladu s schen-

genskimi standardi prišel približno en policist, preostale pa bodo potrebovali za izvajanje kontrole na mejnih prehodih in prehodih za maloobsejni promet med Slovenijo in Hrvaško. Novemu številu prehodov bo treba prilagoditi tudi organiziranost policije. Poleg devetindvajsetih policijskih enot, ki sedaj skrbijo za nadzor nad slovensko jugovzhodno mejo, bo treba ustanoviti še enajst novih in zanje zgraditi primerne objekte.

Projekt za uresničitev schengenskih meril in postopkov pri prehajanju meje predvideva oprte 36 mejnih prehodov, od tega 24 mednarodnih in 12 meddržavnih. Pri tem ni upoštevanih 27 prehodov za imetnike prepusnic maloobsejnega prometa med Slovenijo in Hrvaško. Obstaja pa še 224 t.i. prehodnih mest, na katerih je mejo mogoče prečkati povsem brez nadzora tudi z vozili.

Najvažnejši mednarodni mejni prehodi med Slovenijo in Hrvaško bodo Obrežje, Jelšane in Gruškovje. Ti spadajo v t.i. razred mejnih prehodnih točk za nadzorstvo prehodov in drugih oblik prometa. Preostale mejne nadzorne točke bodo še na železniškem mejnem prehodu Dobova, letališču Brnik in v luki Koper, ki deluje kot pristaniški mejni prehod. Nekateri države članice EU, zlasti Nemčija, so že začele pošiljati tehnično

opremo in pripomočke za nadzorovanje prometa čez mejo. Gre za video sisteme za kontrolo vozil in mejnih prehodov, prenosne termovizijske kamere, radar za nadzor t.i. modre meje, ter za osebna in druga vozila za zaščito izven mejnih prehodov. Predvidena je tudi nabava opreme za opazovanje, tudi v primerih slabše vidljivosti ozemlja ob meji. Med prevoznimi sredstvi bo tudi nekaj helikopterjev.

Minister za evropske zadeve Igor Bavčar je na že omenjeni zadnji seji vlade pred poletnimi počitnicami dejal, da bo Slovenija na vzpostavitev schengenske meje s Hrvaško pripravljena do konca leta 2002. Glede finančnih izdatkov in obveznosti "pa bo meja zaloga za vso Evropsko mejo". Notranji minister dr. Rado Bohinc je ob tem opozoril, "da si Slovenija po desetih letih samostojnosti vendarle mora urediti meje. Večina sedanjih mejnih prehodov s Hrvaško je bila namreč zgrajena zelo na hitro, brez prave dokumentacije, to je nelegalno, in to je treba urediti, ne le zaradi EU, ampak zaradi nas samih".

Minister za notranje zadeve je še poudaril, "da bodo schengensko mejo uveljavili postopno, zaradi česar bomo obstoječo zahodno mejo z Italijo in severno mejo z Avstrijo vzdrževali do dokončne usposobitve južne meje s Hrvaško. Po vstopu Slovenije v EU je predviden dveletni prehodni režim in v tem času se bosta omenjeni meji z Italijo in Avstrijo postopno opuščali".

M.

TUJ KAPITAL V 2.000 SLOVENSKIH PODJETJIH

Tuja podjetja, delniške družbe, razni konzorciji in banke, so v zadnjih nekaj letih v slovensko gospodarstvo vložili skupaj okoli tri milijarde ameriških dolarjev. Pomemben podatek je za naš časniki povedala Marta Kos, podpredsednica Gospodarske zbornice Slovenije. Z manjšim ali večjim deležem tujega kapitala posluje okoli dva tisoč podjetij v državi, ki po organizaciji, tehnološki opremljenosti in donosnosti proizvodnje po

večini prednjačijo pred podjetji z domačim, to je izključno s slovenskim kapitalom. Omenjena predstavica Gospodarske zbornice Slovenije je v pogovoru za Novi glas tudi poudarila, da je delež tujih naložb kapitala na enega prebivalca v Sloveniji največji od vseh držav kandidatov za vključitev v Evropsko unijo. Kljub temu pa so še primeri, da v nekaterih podjetjih oziroma posameznih okoljih zavračajo možnosti za uporabo kreditov iz tujine.

13

ČETRTEK,
2. AVGUSTA
2001

ITALIJANSKO PRAVO

NOVA PRAVNA UREDITEV ZA KMETIJSKE PODJETNIKE (2)

DAMJAN HLEDE

Drugi odstavek prvega člena zakona št. 228/2001 določa, da lahko pojmuje kot kmetijskega podjetnika v smislu novega člena 2135 civilnega zakonika tudi zadruga kmetijskih podjetnikov in njihove konzorcije. Pogoji za priznanje tega naslova pa je v tem, da zadruga uporablja pri izvajanju dejavnosti, ki jih predvideva omenjeni člen 2135, pretežno proizvode svojih članov oziroma da nudi pretežno svojim članom dobrine in usluge, ki so namenjeni oskrbi in razvoju biološkega ciklusa. Kmetijske zadruge in njihovi konzorciji so sicer že bili tako s civilnopravnega kot z davčnega vidika priznani kot kmetijski podjetniki; novost nove zakonske formulacije obstoji torej predvsem v določitvi specifičnih pogojev za to priznanje.

Deseti člen zakona 228/2001 je pomemben, ker razširi priznanje naslova "pretežnega kmetijskega podjetnika" (*imprenditore agricolo a titolo principale*), o katerem govori zakon št. 153/1975, tudi na osebe in kapitalne družbe. Družbam je omenjeni naslov priznan pod pogojem, da je v njihovem statutu določeno izključno izvajanje kmetijske dejavnosti in pod sledečimi pogoji, ki veljajo za posamezne vrste družb:

1) v primeru osebnih družb, mora vsaj polovica članov imeti naslov pretežnega kmetijskega podjetnika, pri čemer se v primeru komanditnih družb to razmerje nanaša na člane komplementarje;

2) v primeru zadrug morajo slednje uporabljati pretežno proizvode, ki so jih nudili člani, vsaj polovica katerih mora posedovati naslov pretežnega kmetijskega podjetnika;

3) v primeru kapitalskih družb mora več kot 50% kapitala biti podpisanega s strani pretežnih kmetijskih podjetnikov. To razmerje mora biti ohranjeno in zagotovljeno tudi v primeru prenosa deležev ali delnic. V ta namen zakon predvideva možnost statutarne določitve prednostne pravice v korist drugih članov, ki so pretežno kmetijski podjetniki, pri odkupu delnic članov z istim naslovom, ki želijo svoje delnice prodati tretjim osebam. Član, ki izgubi naslov pretežnega kmetijskega podjetnika, mora to javiti upravnemu odboru družbe v roku petnajstih dni.

Priznanje naslova pretežnega kmetijskega podjetnika tudi družbam, ki se ukvarjajo izključno s kmetijsko dejavnostjo, ima takojšen učinek npr. na obdavčenje nakupov kmetijskih zemljišč z registrskim davkom, katerega davčna mera bo odslej osem odstotna namesto petnajst odstotna. Priznanje tega naslova pa ne bo učinkovalo na davek ICI, pri katerem so olajšave, ki jih predvideva zakon št. 446/97, omejene na fizične osebe in niti na davek na dohodek, saj se bo davčni dohodek teh družb še naprej računal po kriterijih podjetniškega dohodka in ne s posebnimi kriteriji, ki veljajo za obdavčenje kmetijskih dohodkov.

DALJE

GORICA / BANČNI ZAVOD BANCA POPOLARE DI CIVIDALE SCARL

DR. KARLO DEVETAK
PODPREDSEDNIK

V torek, 24. julija, je upravni svet bančnega zavoda Banca Popolare di Cividale Scarl imenoval za podpredsednika dr. Karla Devetaka.

To imenovanje predstavlja dodatno utrditev sodelovanja med zamejskimi Slovenci in čedadsko banko in sodi v okvir širšega načrta, ki je bil zasnovan pred spojitvijo bančne veje goriške Kmačke banke z

zavodom Banca di Cividale. V sklopu te operacije so člani Kmečke banke množično vstopili v zadrugo Banca Popolare di Cividale Scarl, ki ima v lasti 70% delež bančnega zavoda Banca di Cividale Spa (manjšinski partner je nemški velikan Deutsche Bank), in omogočili izvolitev dr. Karla Devetaka, upravitelja Kmečke banke in predsednika združenja delničarjev goriškega zavoda, v upravni svet te ustanove. Na tem mestu je bil potrjen tudi na majski skupščini, ko so bile sprejete statutarne spremembe, na osnovi katerih mu je sedaj dodeljena tako pomembna funkcija. Prisotnost slovenskih predstavnikov v upravnih organih čedadске banke (v zavodu Banca di Cividale Spa zaseda mesto upravitelja tudi bivši predsednik Kmečke banke dr. Diego Marvin) potrjuje trdno voljo zavoda, da prevzame vlogo glavnega kreditnega referenta za slovensko narodno skupnost v Italiji.

POJAVLJA SE NAJHUJŠI ŠKODLJIVEC OLJKE

PREGLEDUJMO
OLJČNIKE

Konec julija se lahko v oljčnikih že pojavlja najhujši škodljivec oljke, se pravi oljčna muha, zato je nujno, da redno pregledujemo nasad. Če imamo v nasadu kako namizno sorto, najbolj pogosto so to oljke vrste ascolana, bomo najprej pogledali plodove na teh drevesih, ker so navadno najbolj razviti in zato oljčna muha v njih tudi najraje zalega svoja jajčeca. Pri pregledovanju nasadov navadno uporabljamo lepljive rumene tablice, ki jih namestimo na drevesa. Tako imenovani prag škodljivosti, ko se splača škropiti, dosežemo ob ulovu dveh oljčnih muh na ploščo v tednu dni. Takrat pregledamo kakih sto plodov na različnih koncih nasada in, če ugotovimo, da je muha že začela z zaleganjem, moramo poseči. Ob pregledovanju lepljive plošče bomo škodljivko prepoznali po zadku v obliki amfore

in črnih madežih na koncu kril. V boju proti oljčni muhi je vsekakor priporočljiva preventivna metoda. Se pravi, da se bomo posluževali proteinskih vab, ki privabijo odrasle muhe. Gre za hidroliziran protein, ki ga dobimo v prodaji pod imenom Buminal, Amadene, Escaproteica Siapa in verjetno tudi pod drugimi imeni. Glede na količino vode, ki jo bomo potrebovali za škropljenje, bomo v predpisanim razmerju pripravek, ki deluje na osnovi dimetoata ali fenitrothiona, in eno že omenjenih proteinskih vab v vsaj 1% koncentraciji. V prodaji dobimo več različnih insekticidov, najbolj pogosto se proti oljčni muhi uporablja Perfekthion ali pa Rogor, ki ima sicer daljšo karentno dobo. Poškropili pa bomo le nerodni del krošnje, glavne veje in deblo, tako da bodo plodovi čim

manj poškropljeni. Zastrupljena proteinska vaba privabi muho, ki se tako zastrupi. Poraba škropiva je bistveno manjša, saj poškropimo le majhen del drevesa. Zato na minimum zmanjšamo možnost ostankov škropiva v plodovih in nato v oljčnem olju. Nadaljnja škropljenja sledijo v presledku dvajsetih dni ali ob ponovnem ulovu muh. V primeru obilnega dežja pa se bomo morali prej vrniti v oljčnik s škropilom. Kdor pa ima doma eno ali dve oljki in nima možnosti, da bi posegal s škropilom, lahko

poskusi bolj empirično, a še vedno dovolj učinkovito metodo ulova oljčne muhe. Vzame naj prazno plastično steklenico mineralne vode in vanjo vreže 2x2 cm veliko okence. V steklenico vlije približno četrt litra osladkanega kisa, ki je zelo učinkovita vaba za oljčne in druge muhe, a tudi ose in nekatere druge žuželke. Kdor je poskusil, ve, da je taka past dovolj dobra, da v navadnih letih, ko ni hujših napadov oljčne muhe, lahko primerno zaščitimo plodove pred to škodljivko.

DRUŽBA OSTALA V ITALIJANSKIH ROKAH

PIRELLI IN BENETTON
PREVZELA TELECOM

Zadnje čase smo pričali ne-nemnim poročilom o tem, kako je potekal prevzem italijanske telefonske družbe Telecom s strani ene največjih italijanskih družb, kar je gotovo danes družba Pirelli. Nakup družbe Bell s strani Pirellija, ki ga vodi znani italijanski podjetnik Marco Tronchetti Provera, je imel za posledico tudi prevzem podjetja Telecom, in to prek delnic, ki jih je imela v lasti družba Olivetti.

Marco Tronchetti Provera je takoj po nakupu delnic Telecoma javno povedal, da sama družba Pirelli brez pomoči znane podjetniške družine Benetton iz bližnjega Veneta zahtevne finančne operacije ne bi bil zmogel, saj je šlo za finančno operacijo, ki je bila vredna nad štirinajst tisoč milijard lir. V Itali-

ji so skoraj vsi podjetniki in bančniki z veseljem pozdravili prevzem Telecoma s strani italijanske družbe, ker naj bi to dejanje končno pomenilo, da se v Italiji premika tudi velik italijanski in ne več samo tuj kapital. Po drugi strani pa so nakup Telecoma s strani Pirellija pozdravili tudi vsi nasprotniki, in teh sploh ni bilo malo! Dosedanega vodje Telecoma in Olivettija Roberta Colannina, ki je do zadnjega upal, da bo Telecom ostal v njegovih rokah. Po prevzemu Telecoma je sicer Colannino dejal, da je vesel, ker je Telecom ostal v italijanskih rokah, ker da se je za Telecom zanimal tudi tuj kapital in predvsem francoska telefonska družba. Tega seveda ne gre verjeti v celoti, ker že dolgo časa spremljamo oster boj za

prevlado nad nekdanjo izjemno močno, dejansko najmočnejšo italijansko banko, nad Mediobanco, ki jo je vodil legendarni italijanski redkobesedni bankir Enrico Cuccia. Dokler je le-ta živel, si bančnega zavoda Mediobanca ni upal nihče dotikati, tudi taka imena, kot je družina Agnelli ne, kaj šele drugi. Po njegovi smrti se je veliko spremenilo in tako se danes v Italiji na finančni sceni pojavljajo nova imena velikega kapitala.

Opazovalci pozdravljajo prevzem Telecoma tudi zato, ker naveza Marco Tronchetti Provera-Umberto Benetton pomeni veliko svežega kapitala in tudi niz svežih idej za prihodnost največje telefonske družbe v Italiji, ki se mora korenito spremeniti, če bo hotela še naprej uspešno konkurirati drugim telefonskim družbam, ki se na italijanskem trgu že uveljavljajo. Znano je namreč, da bo v kratkem Telecom moral izgubiti ves

monopol nad tako imenovano "nepremično telefonijo", se pravi nad kabelskim telefonom in stalnimi telefonskimi priključki, za katere je v Italiji še potrebno plačevati najemnine in seveda tudi naročnino, kar pa ni več v skladu z evropsko zakonodajo, ki zahteva svobodni gospodarski trg tudi na področju telekomunikacij. Da pa je borza izjemno čudna stvar, je milanska borza pokazala tudi tokrat, saj so delnice Olivettija in Pirellija v začetku tega tedna padle za več kot petnajst odstotkov, kar naj bi bilo posledica prevzema Telecoma, katerega delnice pa so ostale na isti vrednostni ravni kot pred prevzemom. Opazovalec zelo zadovoljni, saj pravijo, da bodo vrednosti teh delnic najbrž še nekaj časa padale, vse dotlej, dokler se stanje ne umiri in se ne bo jasno videlo, kakšne načrte imajo novi lastniki Telecoma za prihodnost.

SLOVENIJA

TUDI ZARADI KONKURENCE

GRADBENA PODJETJA
SE ZDRUŽUJEJO

Gradbeno podjetje oz. Družba za gradbeništvo, inženiring in druge poslovne storitve Primorje v Ajdovščini izvaja strategijo obvladovanja slovenskega in tudi tujega gradbenega tržišča. Generalni direktor Dušan Črnigoy je o tem sporočil več podrobnosti v pismu, ki ga je poslal javnim občilom, med njimi tudi našemu časniku.

Primorje je pred kratkim kupilo gradbeni podjetji Stavbenik iz Kopra in Gradbinec iz Kranja, pred dnevi pa je z nakupom delnic postalo tudi večinski lastnik družbe Rudis v Trbovljah. Le-ta je specializirana za inženiring storitve v raznih evropskih državah. S temi nakupi se bo lahko povečala celovita ponudba Primorja za prevzem velikih investicijskih del,

kot je na primer sodelovanje pri modernizaciji in razširitvi hidroelektrarn Plave 2 in Doblar 2 na reki Soči, ter pri načrtovani gradnji sistema hidroelektrarn v spodnjem toku reke Save.

Primorje razširja poslovanje s prevzemom drugih podjetij tudi zaradi tega, ker naložbe za gradnjo avtocest v Sloveniji, pri katerih je bilo močno udeleženo, upadajo, kar bi lahko znižalo zaposlenost. Generalni direktor Primorja Dušan Črnigoy je v omenjenem pismu sredstvom javnega obveščanja tudi poudaril, "da se bo podjetje s povezovanjem v gradbeništvo tudi lažje ubranilo pritiskom tujih, zlasti italijanskih, gradbenih podjetij, ki močno pritiskajo na slovenski gradbeni trg".

M.

KATALOG SE LAHKO DOBI BRAZPLAČNO

PREDSTAVLJENIH 161
TURISTIČNIH KMETIJ

Združenje turističnih kmetij Slovenije in Kmetijska svetovalna služba sta izdala nov, že tretji v zadnjih štirih letih, katalog slovenskih turističnih kmetij. Izšel je v deset tisoč izvodih. V njem je podrobno predstavljeno sto enainšestdeset kmetij, ki se ukvarjajo s turistično dejavnostjo, med njimi so tudi kmetije iz Vipavske doline, Krasa, Posočja in iz Goriških Brd.

Predstavnika izdajatelja sta ob predstavitvi poudarila, da se z novim katalogom nadaljuje strategija trženja podeželja. Opisi kmetij posebej obravnavajo gospodarstva, ki pridelujejo ekološko zavarovano hrano, nadalje vključujejo ponudbo rekreativnih dejavnosti, kot so kolesarstvo, konjski športi in podobne, sicer pa so vsi opisi

v primerjavi z opisi v prejšnjih dveh katalogih precej dopolnjeni. Neka raziskava o turističnih pričakovanjih obiskovalcev je pokazala, da so prejemniki z informacijami v katalogu zelo zadovoljni, saj je petinšestdeset odstotkov sodelujočih v raziskavi katalog ocenilo z najvišjo oceno 5. Raziskava je tudi pokazala, da kar za 55% turističnih kmetij katalog predstavlja najpomembnejše orodje med vsemi promocijskimi dejavnostmi.

Nov katalog z opisom turističnih kmetij v Sloveniji je moč dobiti brezplačno. Na voljo je tudi našim bralcem. Naročiti ga je mogoče po internetu, na spletni strani z naslovom: www.slovenija-turism.si/touristfarms.

M.

ROLKARJI KRIŠKE MLADINE ODLIČNI

OBE MATEJI ZLATI!

JURIJ PALJK

Dnevni tisk in druga občila so že minulo soboto in nedeljo zvečer poročala, da so rolkarji kriške Mladine na tekmovalstvu za svetovni pokal v Cervinii dosegli izjemne uspehe, za kar jim tudi mi v imenu naših bralcev iskreno čestitamo.

V Cervinii je bilo namreč tekmovalstvo v rolkanju za svetovni pokal in na njem nastopajo lahko le državne reprezentance. Štirje športniki Mladine so člani italijanske reprezentance, kar je za kriško športno društvo več kot lep uspeh. Da si kriške rolkarice in rolkarji svoje mesto v italijanski državni reprezentanci zaslužijo, so dokazali z odličnimi rezultati, ki potrjujejo njihovo mesto med najboljšimi rolkarji v Italiji.

V soboto, 28. julija, sta namreč na tekmovalstvu v Cervinii med mladinkami zasedli prvo mesto v štafeti Mateja Bogatec in Mateja Paulina, ki sta tako osvojili zlato kolajno, za njima sta se uvrstili Nemki in na tretje mesto predstavnici Madžarske. Mateja Bogatec pa je bila odlična druga tudi v sprintu, kjer si je priborila srebrno kolajno v dvoboju z izjemno dobro Nemko Isabel Knauss. Tekma je bila v deževnem vremenu, v katerem se Mateja ne znajde najbolje. Na tretje mesto se je uvrstila Dorothea Diakowitz, na četrto pa Mateja Paulina, kar seveda govori v prid kakovosti tekmovalk kriške Mladine.

Mateja Bogatec

Mateja Paulina

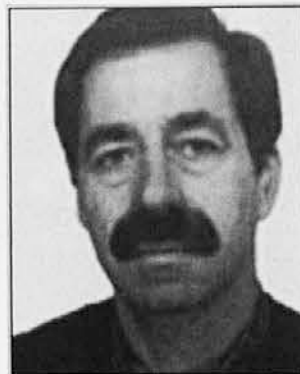
Eros Sullini

Uspešen pa je bil tudi kriški rolkar Eros Sullini, ki je v Cervinii tudi tekmoval v štafetnem teku med mladimi mladinci, in sicer s sotekmovalcem Andreo Torresanom iz Bassana. Skupno sta si priorkala zlato kolajno, medtem ko je bil mladi Aleksander Tretiač, ki je tekmoval skupaj z Michelom Shabbom, na koncu sedmi, kar je vsekakor dober rezultat za mladega rolkarja. Eros Sullini je tekmoval tudi v sprintu in prišel do osmine finala, Aleksander Tretiač pa ni tekmoval v tej disciplini. Naši rolkarji so se veselili uspehov in z njimi seveda tudi njihovi starši in prijatelji, še posebej pa predsednik kriške Mladine Boris Bogatec, s katerim smo se o uspehih pogovorili v ponedeljek, 30. julija.

Najprej seveda iskrene čestitke vam in tekmovalcem!
Hvala, lepa hvala!
Kje je ključ uspehov?

kriških rolkarjev?

Predvsem v tem, da so izjemno dobra in utečena skupina mladih navdušencev, ki dobro trenirajo in tudi drugače "držijo" skupaj. Tudi sicer v klubu

Boris Bogatec

bu dobro delamo, saj imamo skupino dvajsetih rolkarjev, ki uspešno tekmujejo, med njimi pa tudi izjemno obetaven rod najmlajših, ki bodo še poveda-

li svoje. Gotovo pa so prav izjemni uspehi to, kar se bolj utrjuje neko skupino tekmovalcev, daje zagona za naprej tudi drugim tekmovalkam in tekmovalcem, da vztrajajo pri treningih. In kaj lahko pričakuje športnik, če ne ravno poklic v državno reprezentanco? To se je štirim našim rolkarjem zgodilo! To je veliko priznanje za delo in uspehe! Aleksander Tretiač je prvič na takem nastopu. Oprostite, če sem malce ne-skromen, a v Cervinii nastopa Italija z dvajsetčlansko ekipo in štirje člani te ekipe so predstavniki našega kluba, kriške Mladine. Če to ni uspeh! Za Križ, za naš klub in za vso slovensko skupnost v Italiji namreč!

Povejte nam kaj več o njihovih treningih!

Dosti ne morem povedati, ker pač trenirajo skozi vse leto po dvakrat, trikrat tedensko. Ko je sezona tekmovalj, seveda še več, dejansko vsak dan.

Trenirajo pa tudi pozimi, in to tako v telovadnici kot zunaj.

Pa bi nam vseeno lahko povedali, kje je njihova največja moč, to, kar jim omogoča, da dosegajo tako dobre rezultate!

Mislím, da je naša največja moč prav v veliki povezanosti med seboj, da so naši tekmovalci in naše tekmovalke izjemno dobra družba, da si pomagajo med seboj, se bodrijo in eden drugega "vlečejo" naprej. Ker jih vidim, kako trdo in vztrajno trenirajo, sem seveda vesel, da dosegajo tako dobre, odlične rezultate!

Kdo pa vas finančno podpira, saj vemo, da je danes vsak šport drag?

Pravzaprav moram takoj povedati, da rolkanje le ni tako drago, kot je, recimo, drago danes smučanje. Vseeno pa imamo nekaj sponzorjev, med temi bi vsekakor omenil našo Kraško banko z Opčin, ki nam redno in vztrajno pomaga, za kar smo ji hvaležni. Tu sta pa še dva pomembna sponzorja; in sicer Adriaker in Barič dvi-gala. Morda pa so še največji sponzorji naših tekmovalcev njihovi starši, ki se odrečejo marsičemu za uspehe svojih otrok. Tudi sicer si veliko sami pomagamo; za prevoze skrbimo sami, saj tekmovalke in tekmovalce največkrat na tekmovalstvo vozijo starši sami, včasih pa si pomagamo s kombiji. Veliko iskrenega navdušenja je pri našem delu in tekmovalstvu, pri treningih in vsem ostalem in vidim, da so tudi starši naših otrok zelo zadovoljni, predvsem nad dejstvom, da so njihovi otroci v dobri družbi.

Bi morda rekli še kaj o trenerjih?

Rad povem, da imamo odlične trenerje, ki znajo naučiti mlajše tekmovalce pravilnega rolkanja in pravilnih korakov, kar seveda gotovo pripomore k uspehu. Med njimi so tudi nekdanji tekmovalci in prepričan sem, da je tudi tu ključ naših uspehov, saj imajo naše tekmovalke in tekmovalci izjemno dobro tehniko rolkanja.

Bodo vaši rolkarji v bližnji prihodnosti še tekmovali?

Pravzaprav bi rad povedal, da so tudi v nedeljo naši športniki dosegli odlične rezultate v Cervinii, saj je bila v nedeljo na sporedu tekma v reber. Tudi naši tekmovalci so tekli na devetnajst kilometrov dolgi progi v reber, in sicer je bila višinska razlika med startom in ciljem kar tisoč metrov nadmorske višine, kar seveda kaže na zahtevnost proge. Med mladinkami je v tej disciplini bila Mateja Bogatec šesta, med mladimi mladinkami je bila Mateja Paulina osma, medtem ko sta Eros Sullini in Aleksander Tretiač zasedla med mladimi mladinci šestnajsto in dvajseto mesto. Med moškimi je zmagal Johan Muchegg, med ženskami pa vsem dobro znana svetovna prvakinja v teku na smučeh Stefania Belmondo. Naši tekmovalci so sedaj v Dolini Aoste, kjer se skrbno pripravljajo na tekme, ki bodo na sporedu konec tedna v francoskem kraju Valoir. Upamo, da se bodo naše tekmovalke in tekmovalci tudi na takih tekmah dobro odrezali!

Mi seveda tudi!

SLOVENIJA

IZ STARIH VIROV NOVA VEDENJA O SVETIŠČU NA SABOTINU

ČASTITLJIVA CERKVICA SV. VALENTINA

FRANC RUPNIK

Zapis o cerkvi sv. Valentina na Sabotinu v Novem glasu št. 28/2001 bi morda dopolnili še s temi podatki: gospod kaplan pri sv. Mavru g. Jurij Gomišček ima obveznost, da opravi eno sv. mašo vse praznike in nedelje pri sv. Valentinu na hribu, za kar mu skupnost (občina) daje po 13–16 litrov vina na hišo in za to plačilo g. kaplan izpolnjuje svojo dolžnost in pogostoma med letom poučuje tudi krščanski nauk (Attemsova vizitacija l. 1750).

V nadaljevanju poročila iz te vizitacije pa je zapisano: "V cerkvi sv. Valentina so trije marmornati oltarji, glavni je posvečen Blaženi Devici Mariji in je okrašen s prelepim kipom Matere Božje; na tem oltarju je vse v redu. Drugi oltar je sv. Valentina, ki je tudi povsem dobro urejen, tretji oltar je sv. Barnaba, čigar slika pa je potrebna popravila, ker ga je poškodovala strela in ker je tudi streho potrebno zavarovati pred dežjem in snegom. V zakristiji je vse v redu, le križe je potrebno namestiti in stolček popraviti. Priporočila pa se tako v zakristiji kakor v cerkvi večja snaga ter skrb, da se sveta oprema ne kviri zaradi vlage. Ključar te cerkve Štefan Fiegel

je poročal, da to častitljivo cerkev oskrbujejo eremiti, gospod kaplan Jurij Gomišček (Komišček) pa mašuje vse nedelje, praznike in druge dneve, kot je zapisano v katapanu. Vizitator mu je ukazal nov urejen urbar vseh dohodkov. Ta častitljiva cerkev pa navadno zahteva vsako leto: 50 pesenalo pšenice, 50 urn vina, 16 liber olja poleg okrog 70 lir miloščine in od najemnine 94 dukatov: 3:10. Gospodu župniku pa plačujejo dva dukata na dan računov te cerkve in Bratovščine sv. Valentina. Gospodu vikarju, kaplanu in duhovščini kakor že zgoraj zapisano. Kaplanu 16 dukatov za maše poleg 20 in pol pesenalo pšenice in sedem urn črnega vina. Za davek pa se plačuje vsako leto 28 dukatov in 4:2 za častitljivo cerkev in za Bratovščino dva dukata in 1:3, pa še za cerkveno pomoč tri dukate in 4:9. Ta častitljiva cerkev ima tudi obveznost pet kosil na leto in še davek na vosek, olje in tako naprej. Plačuje tudi vsakoletni davek poljskega urbarja 1:10 lir. Bratovščina sv. Valentina je kanonično postavljena in je zelo stara. Ukazano pa je bilo dokazati avtentičnost relikvij, ki so sedaj v tej cerkvi. Častitljiva cerkev nima dolgov, pač pa upnike posebnosti pri prejšnjem ključarju Šte-

fanu Gravnerju, in to 103:3:49 dukatov, v nabiralniku pa je še 98 in 3:10 dukatov. V Dekretih, ki so sledili tej vizitaciji z dne 23.4.1751, so popravila pri cerkvi sv. Valentina bolj določeno zapisana: "V cerkvi sv. Valentina naj se popravi oltar na slika sv. Barnaba apostola, ki jo je pokvarila strela in se zavaruje pred nalivi deževnice s popravilom strehe, v zakristiji se poskrbi za en križ, popravi naj se stolček, bolj naj se skrbi za cerkveno opremo in se posebnost večkrat izpostavi sušenju na zraku: naj se skrbi za čistost in snago; naj se zaprosi za dokumente avtentičnosti relikvij in naj se jih pošlje škofu. Napravi naj se nov urbar, ki naj bo bolj urejen..."

Pri vizitaciji dne 17.8.1764 je cerkev sv. Valentina našeta med podružnicami cerkve sv. Mavra, in sicer na prvem mestu, in to kot posvečena cerkev. Tega dne jo je pregledal ravnatelj goriškega nadškofijskega semenišča g. Jožef Križman. Maševal je v tej cerkvi in našel vse drugo v dobrem stanju tako na oltarjih kakor na opremi ter v hiši eremitov. Sodil pa bi, naj bi se strop cerkve ne uredil z obokom, pač pa vsaj okrasil z barvastimi planetami, da bi se pokrilo tramovje znotraj cerkve in naj bi se pri spovednicah naredila vrata.

Tega leta najdemo g. kaplana Jurija Gomiščka že 67 let starega kot kaplana pri sv. Mavru (Štmavru) brez obveznosti do cerkve sv. Valentina (verjetno zaradi let), pa se med točkami dekreta za popravila ponovi isto, kot je bil predlagal g. Križman. Omenjeno pa je tudi, da je bival pri sv. Valentinu g. Franc Janežič skupaj z enim laikom (bratom) in da sta spadala v Tretji red sv. Frančiška kot eremita in da je vizitator Križman ugotovil, da živita v lepem medsebojnem miru, da pa naj izboljšata svoje bivališče, kar pa ostane od načina življenja eremitov, naj obrneta v korist cerkve. Ko pa gresta nabirati razne dobrine k ljudem, naj ne ostaneta zunaj erema več kot deset dni, posebnost pa naroča patru Francu, naj ne hodi prepogostoma, skoraj vsak teden brez potrebe v Gorico. Dekret je bil dan v Gorici 14.8.1764. Sam pater Franc Janežič pa je potem pri izpraševanju povedal, da g. vikar solkanski in vsi kaplani tudi iz Štmavra vestno izpolnjujejo svoje obveznosti do cerkve sv. Valentina. Sam pa biva skoraj vedno v eremu, le vsaka dva tedna hodi v Gorico za svoje potrebe ali za spovedovanje ali poslušanje pridig posebno v postu. On tudi ne hodi na bera njo razen za vino, pšenice in mesa in je pri tem zunaj erema le osem dni. Povedal je, da je bivališče eremitov zelo izboljšal in da je dal v zadnjem času cerkvi sv. Valentina 10 dukatov za okrasitev relikviarja in še več bi daroval cerkvi, če ne bi bilo

sušnih let in se ne bi miloščina zmanjšala tako, da je to, kar je prispeval k olepsavi cerkve, le ostanek, ki je ostal pri vzdrževanju njega in brata Feliksa Fiegla, s katerim živi v miru in slogi, saj ga uboga v vsem. Ob velikih romanjih k sv. Valentinu, kjer romarji tudi prenočujejo, pa tudi strogo pazita, da so romarji razdeljeni po spolu, da se ne zgodi nobena nevspečnost. To potrjuje tudi g. solkanski vikar in delegirani vizitator, ravnatelj semenišča.

Pri vizitaciji 3.10.1772 najdemo tudi nekaj zanimivih podatkov o cerkvi sv. Valentina, kot npr., da je v Solkanu živel upokojeni 76-letni kaplan Jurij Lovišček, ki je bil beneficiat sv. Valentina skozi 32 let, pa se je temu prostovoljno odpovedal in živi v Solkanu 26 let. In poročilo solkanskega dekana Blaža Bense, ki je poročal, da živita pri sv. Valentinu frančiškanski tretjeradni pater Franc Janežič skupaj z bratom (laikom)

Feliksom Fiegelom že skozi 28 let, sam pa je bil gori postavjen že pred 31 leti; z bratom živita v dobrem razmerju, ker je ubogljiv in posebno pripraven za pobiranje kruha, sočivja in drugih potrebščin. Sam pa je postavljen gori po glavarstvu.

Pri tej vizitaciji so se pritožili ključarji podružnic sv. Lovrenca in sv. Valentina, da pride na dan delanja cerkvenih računov preveč duhovnikov na kosilo. Zato dovoljuje za ti dve cerkvi kvečjemu eno kosilo za dva dukata, sicer pa naj ga plačajo sami iz svojega žepa. Sosedje so se tudi pritožili, da je pater Franc Janežič odsoten po več mesecev in da ne opravlja naročenih maš za dobrotnike v cerkvi sv. Valentina vsako nedeljo. Zato strogo ukazuje g. patru, naj te maše vestno opravlja vsako nedeljo ali pa naj ga nadomesti kak drug duhovnik, sicer ga bodo odstranili iz tega erema sv. Valentina.

STRAN 16

15

ČETRTEK,
2. AVGUSTA
2001

S 15. STRANI

ČASTITLJIVA CERKVICA

Patra Franca Janežiča pa zagovarja kaplan Jožef Fiegel iz Štmavra, ki trdi, da eremit pater Franc Janežič opravlja pri sv. Valentinu vse vezane maše, za praznik Blažene Device Marije pa hodi on na hrib sv. Valentina za sv. maše. Sosedje pa se le še pritožujejo čez patra eremita pri sv. Valentinu, ker da je bil določen po škofijskem dekretu, da mašuje vsako ne-

deljo skozi vse leto na hribu sv. Valentina namesto kaplana iz Štmavra, in sicer za ceno enega kvinarja za vsako mašo (pet krajcarjev), ampak te maše večkrat opušča, ker je že sedem tednov odsoten iz tega erema in gori biva le kaka dva meseca na leto in ne daje opravljeni teh maš drugim po namenu ustanovitelja. Zato ga bo treba spodbujati, da bo odslej vsako nedeljo maševal pri sv. Valentinu ali sam ali pa od njega določen mašnik ter naj odslej bolj utrdi svoje bivanje v eremu in gori ostane.

Kar pa zadeva razprodaje oltarjev in druge cerkvene opreme iz te cerkve, je zanimiv tudi zapis v dveh knjigah Viktorja Prezlja iz Cerknega. V knjigi *Prispevki k zgodovini Cerkljanske piše*: "Sedaj ima cerkev sv. Urha v Ravnah en sam marmornat oltar. Prinesen je bil iz jezuitskega samostana, ki je bil nekdanj na Sabotinu in ga je ukinil skupaj z drugimi samostani v letih 1780-90 avstrijski cesar Jožef II." (str. 90). V drugi zajetnejši knjigi *Moje rane* (str. 100) pa piše isti avtor: "Cerkev sv. Urha v Ravnah je

bila popravljena v letih 1906-1908. Marmornati oltar je bil pripeljan v Ravne iz Gorice. V arhivu cerkljanske dekanije je zabeleženo, da je bil ta oltar prepeljan v Gorico s Sabotina, kjer je nekdanj stal jezuitski samostan. V letih 1780-90 je bilo po vsej Avstriji ukinjenih več samostanov in vsi ti redovi. V Gorici je bil ta oltar izročen v varstvo škofu Lovšinu. (Franc Ksaverij Luschn 1781-1854). Tam so ga hranili vse do leta 1906, ko je bil cerkljanski rojak dr. Frančišek Sedej izbran za goriškega nadškofa in je tega

leta nastopil svojo škofovsko službo ter daroval Ravnjanom ta oltar, ki je bil brez tabernaklja. Dolgo let je bil na tem oltarju le lesen tabernakelj. Župnik - zdravnik Ivan Mozetič je leta 1938 naročil pri nekem kamnoseku v Gorici nov marmornat tabernakelj, ki bi se bolj prilegel marmornatemu oltarju. Tehtal je 96 kg. Župnik se je bal, da bi se poškodoval pri prevozu po slabih poteh in priponudil morebitnemu močnemu možu 10 lir nagrade za varen donos. Dobil jo je Kašperjev Viktor Kofol, ki je tabernakelj prinesel iz

Cerknega v Ravne v košu po stezi skozi Čelo".

Če so bili v cerkvi sv. Valentina le trije oltarji, kako naj bi se zdaj nahajali v štirih cerkvah: v Šentmavru, v Stranah, na Pedrovem in v Ravnah nad Cerknim? Za vse druge velja: "Naj bi se nahajali!", iz 6, 142-143). V teh razlogih za Kovačičev tomizem ni težko prepoznati tudi Janžekovičevih razlogov.

S 5. STRANI

"NAJ KDO ZAKRIČI!"

obstoj našega naroda: v tem, če ne bo več otrok. Takrat je zapisal: "Narod, ki številčno pada, umira in s tem, če se to godi po njegovi krivdi, težko greši proti naravnemu zakonu in Božji zapovedi. Tak narod zagreši sam nad seboj to, kar velja danes v očeh vseh ljudi za največji zločin, tak narod zagreši sam nad seboj genocid." (IS 2, 115). Pa pred 40-timi leti ta nevarnost še ni bila tako razvidna in vznemirljiva, kakor je danes. Toda on jo je s svojim bistrim razumom že zaznal in začel opozarjati nanjo. Kaj bi šele rekel danes.

Po vojni in komunistični revoluciji pa je bil med redkimi, ki si je upal nasprotovati marksističnemu materializmu in ateizmu, čeprav je po drugi strani čutil veliko simpatijo do socializma kot obljube, da bo vzpostavil družbo pravičnosti in solidarnosti. Bil je pravzaprav edini, ki je v času najhujše ateistične propagande proti veri in Cerkvi verovanje v Boga branil, kolikor je bilo v tistih razmerah mogoče.

Med njegovimi spisi in članki je veliko takih, ki so posvečeni razmerju med krščanstvom in marksizmom. Ker se je takratni marksizem izdal za edino znanstveno misel in napadal religijo kot zaostalo in neznanstveno, nazadnjaško in škodljivo ideologijo, je prof. Janžekovič tudi veliko razmišljal in pisal o veri in znanosti. V času povojnega hudega ideološkega pritiska je bil Janžekovič edini, ki je mogel in si upal braniti in zagovarjati katoliško vero in Cerkev. Vero je branil pred očitkom neznanstvenosti, opozarjal je na meje gole znanosti in še posebej rad poudarjal moralno veličino in poklicanost človeka. Smisel človekovega življenja je v moralni kvaliteti tega življenja, ali kot je govoril - biti dober človek. Njegova knjiga *Smisel življenja*, ki je izšla leta 1966, je marsikateremu mlademu kristjanu in še posebej katoliškemu izobražencu pomagala, da je ohranil in utrdil svojo vero.

Poleg knjige *Smisel življenja* je prof. Janžekovič izdal še knjigo *Filozofski leksikon*, kjer je s svojo značilno jasnostjo in natančnostjo opisal in pojasnil najbolj temeljne filozofske pojme. Sicer pa je sploh veliko pisal: seznam njegovih člankov obsega skupaj z obema knjigama kar 188 naslovov. Največ in najpomembnejših razprav je posvečenih filozofiji. Vendar se je ukvarjal tudi s številnimi drugimi vprašanji, ki jih tukaj ni mogoče vseh navesti, nekatere pa sem že omenil. Čas komunističnega sovražnega odnosa do vere in Cerkve ga je spodbujal, da se je ukvarjal s

teoretičnimi, pa tudi praktičnimi vprašanji, kot je npr. vprašanje o razmerju države do Cerkve. Zagovarjal je, da bi si morala država in Cerkev pomagati, ne pa si nasprotovati. "Česa pravzaprav najbolj manjka? Nečesa zelo preprostega: Da bi bili zastopniki države in Cerkve med seboj vljudni, dobrotorni, si šli na roko in ne delali eden proti drugemu po nepotrebnem težav" (IS 1, 135). To je Janžekovič zapisal daljnega leta 1955, pa je še danes precej neuresničena želja.

Janžekoviču je bilo v tistih trdih povojnih letih vendarle omogočeno in dovoljeno, da je v obrambi vere in Cerkve izražal - sicer dovolj blago in obzirno - svoje pomisleke proti tedaj vladajoči marksistični ideologiji. To mu je bilo dovoljeno predvsem zato, ker je z določeno simpatijo gledal na socializem. Kolikor je v tistih spisih prepričanega navdušena za socializem, kolikor pa je samo davek, ki ga je moral plačati, da je lahko kaj tudi pokritiziral, je vprašanje zase. Ena stvar pa je iz njegovih spisov jasna: socializem je zanj idealna družba, kjer vladata pravičnost in solidarnost, nekaj takega, kar danes imenujemo socialna država. Ni pa skrival, da takratne razmere v Jugoslaviji in Sloveniji niso bile zadovoljive. Predvsem pa je nenehno poudarjal, da je ena stvar socializem kot moralni poskus vzpostaviti pravično in solidarno družbo, druga stvar pa je socializem kot materializem in ateizem. Zanj je bilo prvo sprejemljivo, celo zaželeno, proti drugemu pa se je bojeval z vso ostrino svoje misli. Bil je celo prepričan - povsem v nasprotju z Leninom - da materializem in ateizem socialistični ideji samo škodita, kar je bilo tedaj s stali-

šča marksistične pravovernosti povsem nesprejemljiva misel. Veliko svojih spisov je posvetil šolstvu, vprašanju vernih učiteljev in poučevanju ateizma v šoli, kjer je zastopal stališče, da država nima pravice v šolah vzgajati za ateizem in marksistični dialektični materializem.

Ker je gledal na socializem predvsem kot na ideal pravične in solidarne družbe in je upal, da bo tudi v Sloveniji prišlo do ureditve razmer, je bil - vsaj v začetku - precej prizanesljiv do komunističnih ekscesov. Imel jih je za "otroško bolezen" socializma in je pričakoval, da se bo komunizem kot ateistična in materialistična ideologija unesel in celo spremenil, ostal pa kot družbeni in politični projekt pravične in solidarne družbe, kjer bodo ljudje živeli kot enakopravni bratje in sestre. Vendar pa je pričakoval od predstavnikov Cerkve pokončno držo. Zato je zapisal: "Mi torej ne sanjamo o političnem vplivu Cerkve, ne vtikamo se v gospodarski red, ne prisvajamo si prosvetnega področja, ne hlepimo po časteh in zunanjem sijaju Cerkve. Boriti se hočemo samo za to, da bi mogli povsem svobodno in neovirano vršiti svoje versko-nravno poslanstvo. ... Jezus in njegovi apostoli niso zahtevali od države nobenih pravic. Svobodno, ki jim je bila potrebna za oznanjevanje evangelija, so si kratko malo vzeli. Ko pa so jih zaslili, jim prepovedali vršiti njihovo poslanstvo, so pogumno izjavili: 'Boga je treba bolj poslušati kot ljudi' (Apd 5, 29)." To dokazuje, da je imela njegova prizanesljivost do socialistične države svoje meje.

Toda zgodovinski razvoj je šel dejansko v povsem drugo smer. Marksistični komunizem se ji unesel in se ni odpovedal svojemu ateizmu in preganjanju

nju Cerkve, ampak je propadel in je danes mrtva ideologija. Na njegovo mesto je stopil liberalizem, do katerega pa bi bil profesor Janžekovič še manj prizanesljiv, kakor je bil do socializma. Kajti bil je socialno čuteč človek in so ga bolele socialne in druge krivice, ki so jih nekdanj, v njegovi mladosti trpeli ljudje. Toda velikih sprememb pred koncem prejšnjega tisočletja prof. Janžekovič že ni več dočkal. Škoda, da ni dočkal slovenske samostojnosti. Rodoljub, kakršen je bil, bi bil 25. junija 1991, ko smo razglasili svojo državo, med najbolj srečnimi Slovenci.

Največ svoje pozornosti in prizadevanja pa je prof. Janžekovič posvetil čisti filozofiji. Obravnaval je številne stare in sodobne mislece, pri pouku na Teološki fakulteti pa se je zelo skrbno držal tega, kar je učil največji krščanski mislec sv. Tomaž Akvinski. Malo posodobljena in dopolnjena misel Tomaža Akvinskega, ki jo imenujemo neotomizem, je do 2. vatikanskega koncila veljala za nekakšno uradno filozofijo katoliške Cerkve. Tako velja Janžekovič za predhodnikom Alešem Ušeničnikom za najvidnejšega sodobnega predstavnika te filozofije na Slovenskem. Zakaj je tako trdno stal na tleh tomizma? Verjetno je treba za to vprašanje poiskati isti odgovor, ki ga je sam našel za svojega profesorja dr. Frana Kovačiča. O njem je zapisal tole: "Kot filozof je bil dr. Kovačič vse prej kot skeptik. Kakor je bil po naravi odločen in dosleden, tako je tudi v nazorih odklanjal cinizem. Ko je po treznem razmisleku spoznal kak nazor za pravi, se ga je oklenil, ga zapisal in učil brez oklevanja, dobro vedoč, da duhovski naraščaj, ki ga je vzgajal, potrebuje trdnih idej-

nih temeljev. Skepticizem je pač sijalen, kadar je treba porirati, Slovenci pa potrebujejo graditeljev. Veliki tvorci so vedno možje trdnih nazorov. Zato je bil tomizem nekako naravno duhovno ozračje dr. Kovačičeve osebnosti" (IS 6, 142-143). V teh razlogih za Kovačičev tomizem ni težko prepoznati tudi Janžekovičevih razlogov.

Vendar pa je bil prof. Janžekovič zelo odprt mislec. Čeprav je bil prepričan in iskren neotomist, se je zelo zanimal za sodobno filozofsko misel. Zelo na široko se je posvetil študiju francoskega filozofa M. Blondela, ki je že imel bolj življenjske in eksistencialne poglede. Zelo kritično je obdelal eksistencialista J.-P. Sartra in njegova študija o Sartrovi ontologiji je gotovo ena najboljših in najbolj poučnih razprav o Sartru, ki so izšle pri nas. Veliko je tudi pisal o najbolj izvirnem slovenskem filozofu Francetu Vebru, ki ga je imel za prvega in edinega slovenskega filozofa.

Kot sem že nakazal, je bil Janžekovičev prvi učitelj v filozofiji znani in ugledni profesor na mariborskem bogoslovju dr. Fran Kovačič. Ob njegovi smrti leta 1939 mu je Janžekovič posvetil razpravo, v kateri je orisal in ocenil Kovačičevo filozofsko delo. Kovačič je bil bolj znan kot zgodovinar, Janžekovič pa je ugotovil, da je tudi Kovačičovo "filozofsko delo toliko in takšno, da bi častno izpolnilo eno človeško življenje." Svojega učitelja pa je takole opisal: "Ne vem, če smo katerega profesorja tako spoštovali kakor Kovačiča. Čutili smo, da stoji za vsem, kar pove, vsa njegova velika osebnost. ... Vedno pa smo videli, da to, kar uči, ni le pobrano iz knjig, ampak je plod osebnega premisleka. Kdor je imel pozneje priliko poglobiti filozofske študije, je s hvaležnostjo ugotovil, kako trdno podlago je dobil pri dr. Kovačiču. Toda dr. Kovačič ni bil le profesor, bil je tudi vzgojitelj. Vzgojala je že njegova zgledna, kristalna duhovniška osebnost, njegova resnost in filozofska točnost, njegova nedosegljiva delavnost" (IS 6, 140). Vsak, kdor je poznal profesorja dr. Janeza Janžekoviča, bi lahko o njem samem zapisal enako oceno. Kar je Janžekovič očitno občudoval pri svojem profesorju, je bilo tudi njegovo osebno vodilo. Zato zaključimo tudi zanj z oceno, s katero je on zaključil svojo razpravo o svojem profesorju: "Slovenska filozofija - pa tudi slovenska Cerkev, lahko dodamo - mu bo varovala trajno ime."

16

ČETRTEK,
2. AVGUSTA
2001